

Сергій ГАЛЬЧАК

З ЛЮБОВ'Ю ДО МАЛОЇ БАТЬКІВЩИНИ

Книга 5

Національна спілка краєзнавців України

Вінницька обласна організація
Національної спілки краєзнавців України

З ЛЮБОВ'Ю ДО МАЛОЇ БАТЬКІВЩИНИ

**ДІЯЛЬНІСТЬ
ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ
КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ
(2020 р.)
(ЗАПИСКИ З ЩОДЕННИКА)**

Книга 5.

Вінниця
2021

УДК 398 (477.440)

Г 17

Загальна редакція **О. П. Рєнта**, голови Національної спілки краєзнавців України, члена-кореспондента НАН України, доктора історичних наук, професора, заступника директора Інституту історії України НАН України.

З любов'ю до малої батьківщини: діяльність Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України (2020 р.) (Записки з щоденника): Книга 5 / Автор-упорядник **С. Д. Гальчак**. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2021. – 160 с; іл. – 8 с.

У книзі йдеться про діяльність Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, краєзнавців області в 2020 р.

Для широкого кола читачів.

На знімках, розміщених на першій сторінці обкладинки: (вгорі) голова правління Вінницької обласної організації НСКУ С. Д. Гальчак після покладання квітів до пам'ятника Т. Г. Шевченка; (внизу) засідання Президії Національної спілки краєзнавців України; на останній сторінці обкладинки: (вгорі) Погребище. III Всеукраїнський форум «Україна сакральна». Урочистості біля Козацького хреста «Борцям за волю України»; (по центру) голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України С. Д. Гальчак та редактор Видавничого дому «Моя Вінниччина» М. Ф. Каменюк під час зустрічі із краєзнавцями Жмеринки; (внизу) зустріч вінницьких краєзнавців у видавництві «Меркюрі-Поділля» із автором книги «Тернистий шлях до волі» Т. Дячуном та меценатом видання народним депутатом України минулого скликання О. Марченком.

ISBN 978-617-530-123-3

© Гальчак С. Д., 2021.

© ПП Балюк І. Б., 2021.

2020 р.

7 січня 2020 р.

У Тиврові відбувся фольклорний мініфестиваль «Різво єднає». Розпочався він «ходою-колядою» його учасників від адмінбудинку селищної ради до районного будинку культури. З дідухом, зіркою, у народному вбранні та з веселими приспіваними митці фольклорних колективів рушили до головної святкової локації. Там провели конкурс – хто знає більше і співає гучніше колядки. Поза конкуренцією був краєзнавець із Гнівані, вчитель історії Олександр Коваль. В його репертуарі виявилось чимало давніх, автентичних колядок; деякі з них сягають навіть дохристиянського періоду української історії.

Одну з прадавніх колядок, що співали на Тиврівщині, обробив для нащадків легендарний Микола Леонтович.

Не обійшлося без частувань популярною у ці дні кутею – її наварила для всіх бажаючих місцевий підприємець Марія Макоїчук.

13 січня 2020 р.

На Бершадщині відбувся фестиваль народної творчості «Різдвяне диво». Його учасників об'єднала багата духовна спадщина пращурів: колядки, щедрівки, пісні, новорічні і різдвяні віншування та народні танці. Двадцять шість виступів змінювали один одного і разом створили прекрасне театралізоване музично-пісенне дійство, що спонукало до почуття гордості за українську культуру, за кожне слово, яке свято береже неоціненне надбання через роки, передаючи із покоління в покоління неповторні колядки і щедрівки, примножуючи їх сучасними. Не можна не відмітити й старання працівників районного краєзнавчого музею, які оформили чудові новорічно-різдвяні фотозони.

13 січня 2020 р.

Сьогодні, у день свята Меланки, у Літині на площі перед місцевою райдержадміністрацією відбулося районне свято народної творчості «Різдвяне диво», яке зібрало кращі фольклорно-етнографічні колективи Літинщини: ансамбль «Мальви» Дашківського сільського будинку культури, народний аматорський фольклорно-етнографічний ансамбль Бруслинівського сільського клубу, народний аматорський фольклорний ансамбль «Джерело» Багринівського сільського будинку культури, фольклорний ансамбль «Верби-ченька» Літинського районного будинку культури, ансамбль пісні «Калина» Уладівського сільського будинку культури, вокальний ансамбль «Лілея» Дяківського сільського будинку культури. Аматори виконували як всім відомі, так і старовинні колядки та щедрівки. Завдяки яскравому та колоритному дійству кожен із присутніх мав нагоду відчутися красу українських традицій та звичаїв, стати учасником різдвяних святкувань.

13 січня 2020 р.

Вже втретє в Хмільницькому районі відбувся традиційний, але як і щороку неповторний, фестиваль колядок і щедрівок «Защедруймо нашій господині – славній Україні». Цьогоріч епіцентром торжества стало с. Куманівці.

16 січня 2020 р.

У Національному музеї народної архітектури та побуту у с. Пирогово (м. Київ) відбулося традиційне фольклорно-етнографічне дійство, що уособлює обрядовість всього циклу різдвяних свят й триває від його початку – свята Романа й до завершення – свята Йордану. Двадцять фольклорних колективів прибули на свято з різних регіонів України. Вінниччину із своїм вертепом, найрізноманітнішими колядками та щедрівками на ньому успішно представив фольклорний колектив «Родина» Метанівського сільського будинку культури Теплицького району.

17 січня 2020 р.

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. Тімірязєва в рамках Стусівських читань, присвячених 82-й річниці від дня народження славетного уродженця Вінниччини, Героя України, поета-дисидента Василя Стуса, відбулася науково-практична конференція «Слово поета: від земного до вічного», одним із ініціаторів якої виступила директор найбільшої в області книгозбірні, член Національної спілки краєзнавців України Лариса Сенник.

На науковому форумі було заслухано низку доповідей та повідомлень. Зокрема, доктора історичних наук, професора, завідувачки кафедри історії та культури України факультету історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Ольги Коляструк «Василь Стус – знайомство і пізнання (за спогадами з вузького кола)»; кандидата філологічних наук, доцента кафедри теорії та історії української і світової літератури Донецького національного університету імені Василя Стуса Ольги Пуніної «Оборонна система Василя Стуса: етика і творчий процес»; кандидата філологічних наук, доцента, завідувачки кафедри української літератури факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Ніни Поляруш «Василь Стус у житті Михайлини Коцюбинської»; кандидата філологічних наук, доцента цієї ж кафедри Вікторії Ткаченко «Василь Стус крізь призму епістолярної спадщини»; кандидата філологічних наук, старшого викладача згаданої кафедри, члена Національної спілки письменників України Ірини Зелененької «Флористичні образи-символи України в поезії дисидентів» та ін.

Конференцію супроводжували розгорнуті книжкові виставки із фондів Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва: «Я прийду на Святвечір між люди...», облаштованої співробітниками відділу краєзнавства, «Неповторний лицар правди» – сектору газетної періодики), «З голосу духовного вогню» – відділу документів із гуманітарних, технічних та природничих наук.

17 січня 2020 р.

У січні виповнюється 130 років від дня народження уродженця с. Якушинці Вінницького району відомого етнографа, фольклориста, літературознавця, історика, педагога Степана Івановича Килимника. У юнацькі роки він закінчив Вінницький учительський інститут, потім Феодосіївський вищий педагогічний інститут, Харківський університет. Учителював, був директором школи, займався підготовкою учительських кадрів. Працював у Наркомосі УСРР. Ще з дореволюційних часів ретельно досліджував народний побут і усну творчість. У 1943 р. разом з родиною емігрував до Західної Європи. Став членом Українського допомогового комітету; працював освітнім референтом в одному з еміграційних таборів в Австрії. В 1949 р. переїхав до Канади, де розпочав наукову діяльність. Надрукував більше 100 наукових розвідок з історії, етнографії, фольклористики, літературознавства, підготував книги «Мої спогади» та «Пізнай себе», виступав з лекціями, співробітничав у різних наукових товариствах. Головна його праця – шеститомне етнографічно-фольклористичне дослідження «Український рік у народних звичаях в історичному освітленні» – стала визначним здобутком української і світової науки.

З ініціативи Якушинецької громади в селі в урочистій обстановці відкрито меморіальну дошку славетному земляку. Право відкрити її було надано внукам та правнукам Степана Івановича – Олені, Тетяні, Андрію.

На завершення відбувся круглий стіл, в якому взяли участь члени Національної спілки краєзнавців України Віктор Косаківський, Тетяна Пірус, Федір Бежнар, а також місцеві педагоги, учнівська молодь.

20 січня 2020 р.

У виставковій залі Мурованокуриловецького районного краєзнавчого музею імені Федора Коновалюка для старшокласників райцентру було проведено історичний урок на тему «Мурованокуріловеччина: невідомі сторінки історії», приурочений 100-літтю Української революції 1917 – 1921 років, 100-річчю бою під с. Ко-

тужанами Мурованокуриловецького району (1920 р.) та Дню Соборності України. Із змістовною лекцією перед учнівською молоддю виступив кандидат історичних наук, доцент Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Віталій Тучинський. Зацікавили старшокласників і розповіді члена Національної спілки краєзнавців України Романа Крохмалюка, учителя місцевої школи-ліцею, краєзнавця Василя Серветника, мешканця Мурованих Курилівців, краєзнавця Анатолія Весельського, директора районного краєзнавчого музею Валентини Мельник.

21 січня 2020 р.

У краєзнавчому відділі Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва відкрито книжкову виставку «Величний день злуки. Регіональний аспект». На ній представлено праці краєзнавців області, зокрема, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Костянтина Завальнюка «Провісники волі», його ж дослідження (у співавторстві з С. В. Олійником) «Українська галицька армія на Поділлі», заступника голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Олександра Рогового «Акт злуки утверджувався на Поділлі. Липовеччина у визвольних змаганнях 1917 – 1920-х років», роман письменника Миколи Рябого «Ще не вмерла Україна» та ін.

21 січня 2020 р.

У краєзнавчому відділі Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва (зав. відділом член Національної спілки краєзнавців України Оксана Антонюк) відкрито книжкову виставку-пам'ять «Свіча Голокосту», приурочену Міжнародному дню пам'яті жертв Голокосту. Серед авторів експонованих книг, наукових досліджень, присвячених трагедії єврейського населення в роки Другої світової війни, чимало науковців та краєзнавців Вінниччини.

22 січня 2020 р.

У Вінниці на Європейській площі відбувся урочистий мітинг з нагоди 101-ї річниці Соборності України. Керівники області та громадськість, у тому числі численні краєзнавці міста, поклали квіти до пам'ятного знаку та мультимедійної стели Героям Небесної Сотні та Героям АТО/ООС і вічного вогню.

На початку церемоніального заходу колону очолили діти в національних костюмах та із вінками. Також маршем пройшли військовослужбовці Повітряних Збройних Сил України. Юні танцюристи виконали хореографічну композицію на пісню «Україна моя».

Потім присутні вшанували хвилиною мовчання усіх героїв України – воїнів, борців, патріотів, хто ціною власного життя здобував право прийдешніх поколінь на свободу та цілісність нашої держави.

Опісля делегації понесли квіти до встановлених у Вінниці пам'ятників і меморіальних дошок, приурочених людям, що боролися за Україну.

На завершення на Європейській площі молодь влаштувала флешмоб «Україна – це ми!». Хлопці і дівчата вийшли вервечкою, з'єднані синьо-жовтою стрічкою. Потім вони стали у формі карти України, символічно з'єднавши Схід і Захід, Крим та Донбас.

Традиційним був і «живий ланцюг» на центральному мосту через річку Південний Буг.

24 січня 2020 р.

У Вінницькій обласній державній адміністрації відбулося засідання круглого столу, головним питанням якого було створення бренду «Щедрик» Миколи Леонтовича, який має стати логотипом і головним символом подій, пов'язаних із славетним композитором. У засіданні взяли участь науковці, краєзнавці, зокрема дослідники творчості Леонтовича, діячі культури, представники виконавчої влади та органів самоврядування, мешканці територій, де жив і творив митець.

За результатами обговорення прийнято відповідне рішення.

24 січня 2020 р.

На 78 році життя перестало битися серце Миколи Йолтуховського – почесного громадянина м. Бар, педагога, історика, краєзнавця. Впродовж багатьох років він плідно досліджував історію рідного міста.

«Важко оцінити сповна всю велич здобутку шановного дослідника для Барської громади. Саме з його ініціативи в 1981 році створено Барський районний краєзнавчий музей. Він був автором герба і прапора територіальної громади міста Бар, учасником науково-краєзнавчих конференцій», – йдеться на інформаційному сайті Барської міської ради.

М. Йолтуховський у співавторстві з іншими науковцями видав навчальний посібник «Історія рідного краю», створив документальну кінострічку «Місто на Кучманських шляху». Був учасником низки проєктів по збереженню історичної пам'яті міста Бар та видатних уродженців краю.

29 січня 2020 р.

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. Тімірязєва в рамках засідання науково-краєзнавчого клубу «Дослідник краю» (керівник – зав. краєзнавчим відділом книгозбірні, член Національної спілки краєзнавців України Оксана Антонюк) відбулася презентація книг подільського краєзнавця Богдана Теленька (м. Хмельницький) «Коли засурмить Сьомий Ангел», «Соловецький мартиролог Поділля». В ній взяли участь чимало його вінницьких колег, зокрема, Почесні краєзнавці України Анатолій Лисий, Костянтин Завальнюк, члени Національної спілки краєзнавців України Лариса Сенік, Юрій Степанчук, Сергій Калитко, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, відомий на Вінниччині письменник-краєзнавець Микола Рябий, науковці та студенти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Донецького національного університету імені Василя Стуса. Вони високо оцінили презентовані праці, пом'янули пам'ять безпідставно репресованих подолян хвилиною мовчання.

Захід супроводжувався тематичною книжковою виставкою «Жертви політичних репресій у дослідженнях вінницьких науковців».

29 січня 2020 р.

У Вінницькому обласному художньому музеї відбулася презентація мистецько-освітньої програми «Крути: бій за майбутнє». До участі в ній долучилися студенти Вінницького медичного коледжу імені академіка Данила Заболотного, які з цікавістю ознайомилися із ключовими постатями, закарбованими у героїчній сторінці минулого України, спогадами сучасників, коментарями науковців та краєзнавців. Учасники заходу також переглянули фрагменти документального фільму «Бій під Крутами».

30 січня 2020 р.

У рамках Всеукраїнської науково-практичної конференції у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського відбулися Перші «Професорські читання», присвячені вшануванню докторів історичних наук, професорів – засновників фахових кафедр історичного факультету згаданого закладу вищої освіти: всесвітньої історії – Кравця Миколи Миколайовича (1928 – 2011), етнології – Мельничук Лідії Семенівни (1955 – 2005), історії України – Шульги Іллі Гавриловича (1921 – 1993).

Під час пленарного засідання (модератор член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, професор Юрій Зінько) було заслухано доповіді науковців Віталія Перкуна «Осмилення соціальної ролі професора університету в суспільстві»; Арсена Зінченка «Професор-історик і студент як учень у рамках тоталітарного пресингу»; Анатолія Ткаченка «Професори Вінницького державного педагогічного університету Микола Кравець та Ілля Шульга в громадському житті міста і області»; члена Національної спілки краєзнавців України Сергія Калитка та Олександра Кравчука «Микола Кравець про особистість Івана Крип'якевича»; Івана Романюка, Олега Мельничука «Науко-

ва і педагогічна діяльність Іллі Гавриловича Шульги»; члена Національної спілки краєзнавців України Юрія Степанчука «Професор Кравець М. М. про події національно-визвольної війни середини XVII ст. на Поділлі»; Наталки Жмуд, Валентини Гребеньової, Ольги Коляструк «Справа і спадщина Лідії Мельничук: від подільських контекстів до європейських вимірів».

У тематичному контексті «Сторінки спогадів» заслухано доповіді та повідомлення науковців Валентини Борисенко «Лідія Мельничук – берегиня народної культури»; Почесного краєзнавця України Анатолія Лисого «Закарпатська сторінка життєдіяльності І. Г. Шульги»; Вадима Мазурика «Людина, яка визначила життєвий шлях»; члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Костянтина Завальнюка «Слово про вчителя»; члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Юрія Легуна «З чого все починалось».

Далі розмова продовжилася під час секційних засідань. У секції «*Історія та культура України*» заслухано доповіді та повідомлення науковців Сергія Лапшина «Реформування державного управління України-Гетьманщини в 1734 – 1750 рр.»; Наталії Кузьмінець, Олени Стадник «Політика влади щодо науки в умовах тоталітаризації сфери культурного життя УРСР (20 – 30-ті рр. XX ст.)»; Степана Дровозюка «Публічне каяття в системі більшовицького терору»; Романа Подкура «Наукова інтелігенція в умовах Великого терору»; Павла Кравченка «Указники» 1948 року»; Ольги Коляструк «Мова повсякдення як дзеркало стану суспільства»; Ірини Хоцянівської, Тетяни Мельничук, Інни Ніколіної «Художня реалізація проблеми національної ідентичності у трилогії «Волинь» Уласа Самчука».

У секції «*Етнографія України та українознавство*»: Ірини Батиревої «Етнографічні експедиції з вивчення гончарних осередків на Поділлі (з практичного досвіду Л. С. Мельничук)»; Олени Кондратюк «Спорідненість позародинного кола (побратимства, сусідства, земляцтва) від XIX до XXI ст.»; Олександра Васяновича «Сучасна снотлумачна традиція жителів Східного Полісся (за польовими матеріалами з Чернігівської області)»; Віталіни Говорової «Звичаї колективного спілкування і дозвілля українців у XX-у – на початку XXI ст.: трансформація традиційного і сучасні реалії»; Ла-

риси Божко «Народна культура Поділля 20 – 30-х рр. ХХ ст.: історіографія проблеми».

У секції «*Історія Поділля*»: Тетяни Каросвої «Громадська діяльність вінницьких адвокатів 1880-х – 1916 рр.»; Олександра Криворучка, Дмитра Гуцола «Культурно-просвітницькі заклади Поділля у 1920-ті рр.»; Анатолія Войнаровського «Економічне життя Вінниччини на завершальному етапі Другої світової війни».

У роботі наукового форуму також взяв участь професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, який виступив із повідомленням «Професори Микола Кравець, Лідія Мельничук у краєзнавчому житті Вінниччини».

31 січня 2020 р.

Відомий вінницький краєзнавець, кандидат історичних наук, заступник директора Державного архіву Вінницької області Олександр Петренко в історико-меморіальному музеї Михайла Грушевського (м. Київ) презентував власне дослідження – підготовлену до друку книгу «Актові книги повітових (земських) судів Східного Поділля (1797 – 1840 рр.): зміст, стан збереження, значення та перспективи вивчення». В ході подальшої жвавої дискусії було обговорено питання виявлення, описання актових книг земських судів Правобережжя України (1797 – 1840) і введення в інформаційний та науковий обіг інформації, яка в них міститься.

5 лютого 2020 р.

Голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України С. Д. Гальчак звернувся до Голови Національної спілки краєзнавців України О. П. Реєнта з листом такого змісту:

«За значний внесок у розвиток краєзнавчого руху, збереження національної історико-культурної спадщини України, активну участь у науково-краєзнавчих конференціях, видання низки історико-краєзнавчих праць, що знайшли схвальний відгук серед ши-

рокого кола наукової та краєзнавчої громадськості, а також у зв'язку із 60-річчям від дня народження прошу присвоїти звання **«Почесний краєзнавець України»**

ВІТКОВСЬКОМУ ВАДИМУ МИКОЛАЙОВИЧУ –
директору Вінницької обласної комунальної установи
«Видавничий дім «Моя Вінниччина»,
раднику голови Вінницької обласної ради з питань культури,
заслуженому журналісту України,

багаторічному редактору журналу «Вінницький край»

Народився 8 березня 1960 року в с. Борівці Чернівецького району Вінницької області. Закінчив факультет журналістики Київського університету (1982 р.)

Автор та співавтор низки художніх, художньо-документальних, науково-краєзнавчих книг. Зокрема: *«Йшли походом партизани»* (Харків: «Прапор», 1984), *«Ранок повсталого Поділля»* (Одеса: «Маяк», 1988), *«І обернеться твоя кров у квіти...»* (Харків: «Прапор», 1989), *«Січневий грім»* (Одеса: «Маяк», 1990), *«Товариш Ельза»* (Київ: Молодь», 1990), *«Зрадлива фортуна Льови Задова»* (книга перша, у співавторстві з В. А. Попиком; Київ: Видавництво газети «Іменем закону», 1993), *«Капкан на перевертня»* (Київ: Видавництво «Преса України», 1999), *«Король кремлівських шпигунів»* (книга перша, у співавторстві з В. М. Тимчуком; Вінниця: «Континент-Прим», 2001), *«На вістрі часу»* (Вінниця: «Континент-Прим», 2007), *«Скарби Нестора Махна»* (Вінниця: ФОП Данилюк В. Г., 2009), *«В'язень № 137275»* (Вінниця: ФОП Данилюк В. Г., 2010), *«Чужбины у подвига нет»* (у співавторстві з І. А. Бабаком; Вінниця: ФОП Данилюк В. Г., 2011), *«Дорога на Ельбрус»* (Вінниця, 2011), *«Бах – і в торбу!»* (Вінниця: ФОП Горбачук І. П., 2011), *«Вороги народу: вигадані і справжні»* (Вінниця: ФОП Рогальська І. О., 2012), *«Тасмниці підпільного обкому»* (у співавторстві з Г. О. Ковальчуком; Вінниця: ПП ТД «Едельвейс і К», 2013), *«Повій, вітре..., або Тіні незабутих предків»* (Вінниця: ПП ТД «Едельвейс і К», 2013), *«Зелений рай»* (у співавторстві з С. С. Нешиком; Вінниця: «Діло», 2014), *«Слід господаря»* (Вінниця: «Консоль», 2014), *«Вервольф». Хроніка «озброєних вовків»* (книга перша, у співавторстві з Миколою Рябим; Вінниця: «Едельвейс», 2014), *«Капкан на перевертня – 2» – «Капкан на оборотня – 2»* (Вінниця: «Едельвейс», 2015), *«Тіні незабутих предків»* (книга

друга, Вінниця: «Твори», 2015), «У затишку борівського лісу» (Вінниця: «Консоль», 2016), «Тисячолітні П'ятничани» (у співавторстві з В. О. Барабанцевим; Вінниця: ФОП Денисюк В. Г, 2016), «Таємниці захованих могил» (у співавторстві з Г. О. Ковальчуком (Вінниця: «Едельвейс», 2016), «Дорога додому» (книга третя, Вінниця: «Твори», 2017), «Територія музики» (у співавторстві з М. Каменюком; Вінниця, 2017), «Любов на всі часи» (Вінниця: «Твори», 2018), «Гнівань» (у співавторстві з С. Шибаловою; Вінниця: «Твори», 2018), «Митрополит» (Одеса, 2018), «УсмішеЧКи» (Вінниця: «Твори», 2018), «Вінниця – столиця Української Народної Республіки» (у двох книгах, у співавторстві з Миколою Рябим; Вінниця: «Твори», 2018, 2019), «Олівчик у руці Господа» (Вінниця: «Твори», 2019), «Черешні цвітуть у серці» (у співавторстві з Олександром Горобцем; Вінниця, 2019).

Автор чотирьохтомного видання з історії села Борівки, яке в 2018 р. було зареєстроване Книгою Рекордів України. За його сприяння видано більше тридцяти томів з історії населених пунктів Вінниччини.

* * *

За значний внесок у розвиток краєзнавчого руху, збереження національної історико-культурної спадщини України, організацію та активну участь у науково-краєзнавчих конференціях, видання низки краєзнавчих праць, що знайшли схвальний відгук серед широкого кола наукової та краєзнавчої громадськості, а також у зв'язку із наступним 70-річчям від дня народження прошу присвоїти звання **«Почесний краєзнавець України»** члену Національної спілки краєзнавців України

ГОРЛЕЮ ВОЛОДИМИРУ САВИЧУ –
педагогу, відміннику народної освіти,
досліднику літературного краєзнавства Вінниччини,
громадському діячеві (м. Жмеринка)

Народився 1 січня 1951 р. в с. Яришів Могилів-Подільського району. Випускник Вінницького державного педагогічного інституту (нині: Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського). Учитель української мови та літератури. З 1977 р. – директор Сьомацької восьмирічки Жмеринського району. У

1981 – 2013 рр. очолював Северинівську ЗОШ I – III ст. того ж Жмеринського району. Автор низки літературних творів, книг літературного краєзнавства та інших видань. Ініціатор заснування Вінницької обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава, літературної обласної премії імені Володимира Забаштанського, Жмеринської районної літературної премії імені Павла Добрянського, відкриття меморіальної дошки В. Вовкодаву на фасаді Кармалюківського будинку культури, встановлення погруддя поета В. Забаштанського в смт Браїлові.

Праці В. С. Горлея з літературного краєзнавства:

«Лицар українського духу» (Жмеринка, 2008. – 228 с.)

«Літописець рідного краю» (Вінниця, 2014. – 172 с.)

«Веселий світ Павла Добрянського» (Вінниця, 2015. – 102 с.)

«Браїлівська осінь Володимира Забаштанського» (Вінниця, 2015. – 140 с.)

«Слово спочатку і завжди» (Вінниця, 2016. – 210 с.)

«Неспокій душі» (Жмеринка, 2016. – 210 с.)

«Терни і лаври Володимира Вовкодава» (Вінниця, 2016. – 366 с.)

«Поет Кармалюкового краю» (Вінниця, 2017. – 328 с.)

«Неспокій душі» (Друге видання, доповнене; Вінниця, 2018. – 300 с.).

Навчально-методичні посібники, матеріали до уроків з українського краєзнавства про творчість письменників Вінниччини:

«Література рідного краю» (Жмеринка, 2005. – 100 с.)

«То не слова – мелодія душі» (Вінниця, 2013. – 140 с.)

В. С. Горлей – упорядник колективних альманахів:

«Калиновий цвіт» (Жмеринка, 1991. – 80 с.)

«Благовіст» (Жмеринка, 1992. – 80 с.)

«Гроно» (Жмеринка, 1994. – 80 с.)

«Жмеринські зорецвіти» (Жмеринка, 2003. – 144 с.)

«Чарівна криниченька» (Вінниця, 2013. – 376 с.)

«Молоді голоси» (Вінниця, 2016. – 136 с.).»

14 лютого 2020 р.

Голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак взяв участь у засі-

данні Президії спілки. Серед винесених на обговорення Президії питань, одне безпосередньо стосувалося Вінниччини – звернення президента Громадської організації «Фонд гуманітарного розвитку України» Наталії Заболотної до голови Національної спілки краєзнавців України О. П. Реєнта. У ньому, зокрема, йшлося:

«Громадська організація «Фонд гуманітарного розвитку України», відгукнувшись на заклик про допомогу місцевій громаді с. Шершні Тиврівського району Вінницької області, розпочала спільну кампанію з порятунку історичної та архітектурної пам'ятки – будинку у с. Шершні, в якому пройшло дитинство легендарного українського композитора Миколи Леонтовича.

Будинок у с. Шершні був взятий на облік, як пам'ятка архітектури, рішенням Вінницької обласної ради у 1997 році, та на фасаді будинку родини Леонтовичів була встановлена меморіальна дошка. На сьогодні будівля знаходиться в аварійному стані.

Після публічного оприлюднення намірів Фондом гуманітарного розвитку України про порятунок будиночку дитинства Миколи Леонтовича у 2018 р. в Українському кризовому медіацентрі, за участі громадських діячів, активістів від громади, голови сільської ради у с. Шершні щодо порятунку будинку Леонтовича у с. Шершні, представники від обласної влади 28 січня 2018 р. висловили – на підставі «внутрішньої двотижневої роботи комісії щодо вивчення питання увіковічення пам'яті Миколи Леонтовича в с. Шершні Тиврівського району» – сумнів щодо приналежності цього будинку до родини Леонтовичів, у зв'язку з відсутністю архівних даних та інших документальних свідчень про те, що саме тут проживав із родиною Микола Леонтович.

У цьому будинку в 1960-х роках зупинялася донька Миколи Леонтовича Галина, де вона проводила інтерв'ю та фотографування для книг професора Анатолія Завальнюка про життя та творчість композитора. Також є свідчення місцевих краєзнавців, односельців Миколи Дмитровича – онуків тих людей, які навчалися й спілкувалися з композитором, є навіть ті, що допомагали споруджувати цей будинок для родини улюбленого священика.

Зважаючи на те, що надзвичайно мало інформації про геніального композитора та втрату архівів, і те, що лише в 80 – 90-х роках почався процес розсекречування відомостей про постать та деталі вбивства Миколи Леонтовича, пропонуємо паралельно з реноваці-

єю будинку митця, розпочати процес наукового дослідження його життя та творчості.

У лютому 2018-го року Фонд гуманітарного розвитку України оголосив про проведення архітектурного конкурсу ескізів на бачення реновації будинку легендарного композитора на Вінниччині, як культурного комплексу Миколи Леонтовича, який об'єднає кілька культурних та освітніх об'єктів. Автор кращого проекту Олексій Семирог-Орлик запропонував збереження будинку Леонтовича у максимально автентичному вигляді завдяки використанню легких матеріалів та скла, що зможуть охороняти будівлю від впливу зовнішнього середовища.

Наразі в планах благодійників і місцевої громади реновація й музеїфікація будинку. Окрім музею, планується створити на його базі дитячу музичну школу Миколи Леонтовича, театр під відкритим небом та постійну резиденцію Святого Миколая.

Важливо, що сьогодні з'явився шанс не лише вберегти унікальну історико-культурну пам'яту, а й створити на культурній мапі Європи новий туристичний маршрут до місця, де пройшло дитинство унікального композитора, що подарував світу справжній Гімн Різдва.

Громадянське суспільство не може спостерігати осторонь, як десятиліттями владою ігноруються проблеми будинку Леонтовича, своєю бездіяльністю довівши його до аварійного стану. Ми маємо врятувати цю унікальну історичну пам'ятку заради майбутнього.

Ураховуючи викладене, просимо:

1) створити робочу групу з фахівців-дослідників краєзнавців та істориків з метою дослідження архівних, історичних документів про життя Миколи Леонтовича;

2) надати допомогу у підготовці історичної довідки з метою внесення будинку родини Миколи Леонтовича в с. Шершні Тиврівського району Вінницької області до **Державного реєстру нерухомих пам'яток України**;

3) розглянути проєкт ескізних рішень будиночку та прилеглої території».

Президією Національної спілки краєзнавців підтримано пропозицію громадської організації «Фонд гуманітарного розвитку України». Створено робочу групу. Її головою затверджено С. Гальчака.

Серед інших розглянуто питання «Про вступ нових членів НКСУ». Рішенням Президії ради спілки поповнили краєзнавці Вінниччини Вадим Вітковський (м. Вінниця) та Володимир Леванчук (м. Хмільник).

17 лютого 2020 р.

Сьогодні виповнилося рівно сто років від дня народження відомого уродженця Вінниччини Василя Порика.

Народився він у с. Соломірка (тепер с. Порик) Хмільницького району в селянській сім'ї. Українець. Закінчив Бобринецький сільськогосподарський технікум (Кіровоградська область), в 1939 р. – Харківське військове піхотне училище. Лейтенант.

Влітку 1941 р. служив у 6-й армії (Південно-Західний фронт). Пораним опинився в оточенні і потрапив у полон. Був в'язнем «Уманської ями». Звідти як військовополонений вивезений в концтабір Бомон в Артуа (департамент Па-де-Кале, Франція). Встановив зв'язок з учасниками руху Опору, здійснив втечу із табору. Створив партизанський загін, який з липня 1943 р. воював проти нацистських окупантів у Північній Франції. В одному з боїв був поранений, схоплений гітлерівцями і заточений у тюрму. Проте знову втік і продовжив боротьбу. 22 липня 1944 р. під час виконання бойового завдання потрапив у засідку і того ж дня розстріляний гітлерівцями в Арраській кріпості.

Похований в м. Енен-Льєстар (Франція).

За героїзм і мужність, виявлені в боротьбі проти німецько-фашистських загарбників у Франції в період Другої світової війни, указом Президії Верховної Ради СРСР від 21 липня 1964 р. посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Національний герой Франції (1964 р.).

З нагоди життєвого ювілею легендарного земляка у його рідному селі на території історичного музею ім. В. Порика відбулися урочистості, в яких взяли участь місцеві краєзнавці, мешканці та гості населеного пункту. Вони згадали життєвий шлях героя, його подвиги, поклали квіти до його погруддя.

18 лютого 2020 р.

У Вінницькому обласному краєзнавчому музеї (директор: член Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Катерина Висоцька) з нагоди шостої річниці Революції Гідності відкрито виставку пам'яті Героя України та Небесної Сотні художника Валерія Брезденюка «З вірою у перемогу».

Музейна експозиція складається з більш, ніж ста художніх робіт (понад 50 картин художника, його ескізи та недоопрацьовані роботи, а також фотографії учасників та подій Революції Гідності).

Валерій Брезденюк творив у техніці ембро (малюнки на воді) та за своє життя створив понад 500 різноманітних картин. На початку творчого шляху він полюбляв зображувати різноманітні геометричні фігури, трохи згодом – квіти. В останні роки життя малював портрети.

На виставці представлені також нагороди, світлини, особисті речі Валерія Брезденюка, кадри кінохроніки про життєвий і творчий шлях відважного борця за світле майбутнє рідної держави.

Експозицію відкрили вдова Героя України Ірина та донька Юлія.

18 лютого 2020 р.

У Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського відкрито виставку весільних строїв. В експозиції «Просили мама, просили тато...», яка представлена у мистецько-просвітницькому центрі закладу вищої освіти, можна побачити вишукані весільні віночки, які одягали наші бабусі, а також вбрання наречених. Це – речі із приватної колекції співробітниці Центру історії Вінниці Марії Курячої. Доповнюють виставку численні фотосвітлини з подільського весілля.

* * *

Цього ж дня в аудиторії-музейній кімнаті Михайла Стельмаха ВДПУ ім. М. Коцюбинського відбулася презентація книги «Він бачив світ. Спогади про Володимира Забаштанського» (упорядник

Ніна Гнатюк). Вона, а також письменники Віктор Мельник, Віктор Крупка, Валентина Сторожук, провідний методист Вінницького обласного центру народної творчості Жанна Дмитренко, члени Національної спілки краєзнавців України педагог Володимир Горлей (м. Жмеринка), директор літературно-меморіального музею Володимира Забаштанського Надія Слободенюк (сміт Браїлів Жмеринського району) розповіли про Володимира Омеляновича, його творчість, про те, як вшановують пам'ять про нього на подільській землі.

20 лютого 2020 р.

Сьогодні в Україні, в тому числі й на Вінниччині, згадують про Героїв Небесної Сотні – людей, які шість років тому загинули під час Революції Гідності на столичному Майдані. Серед них троє уродженців Вінниччини: вінничанин Максим Шимко, жмеринчани Валерій Брезденюк і Леонід Полянський, посмертно удостоєні звання Героя України.

Події на Майдані стали одними з найтрагічніших сторінок в історії незалежності України.

Згадати відважних захисників свободи та честі у Вінниці до встановленого на честь загиблих майданівців «Дерева свободи» прийшли сотні людей, серед яких було й чимало дослідників своєї малої батьківщини, які, схиливши у глибокій скорботі голови, поклали до підніжжя пам'ятника квіти.

Вшанування майданівців супроводжувалась хвилиною мовчання, хореографічною композицією «Небесну Сотню, Господи, прийми» у виконанні юних вінничан, зворушливою мелодією «Плине кача...» у виконанні військового оркестру.

Квіти було покладено також до пам'ятного знака «Небесній Сотні та Героям АТО/ООС», мультимедійної Стели Пам'яті на Європейській площі міста.

20 лютого 2020 р.

За вагомий внесок у забезпечення розвитку української культури, багаторічну творчу працю та високий професіоналізм Почес-

ною грамотою Кабінету міністрів України нагороджено директора Вінницького обласного центру народної творчості, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Тетяну Омелянівну Цвігун.

22 лютого 2020 р.

У Вінниці на території Спасо-Преображенського собору Православної церкви України біля головного входу в храм відкрито меморіальну стелу на честь загиблих на Донбасі воїнів – учасників АТО/ООС. На чотирьох плитах викарбувано імена 255 мешканців Вінниці та Вінницької області, які з 2014-го по 2020-й рік віддали своє життя, захищаючи від російського агресора та його найманців рідну Україну. На центральній плиті зображена ікона Спасителя, до якого небесними сходами піднімаються душі убієнних воїнів. Внизу напис: «Ніхто більшої любові не має над ту, як хто свою душу поклав би за друзів своїх».

Захід відбувся у Батьківську суботу, коли Православна Церква поминає всіх померлих. Також він приурочений 5-й річниці виведення українських військ з м. Дебальцевого.

На відкритті були присутні військовослужбовці, ветерани, волонтери, родичі загиблих, представники місцевої влади, краєзнавці, члени громадських організацій та парафіяни Преображенського собору. Митрополит Вінницький і Барський Симеон освятив пам'ятний знак і прочитав заупокійний молебень.

Загиблих героїв – захисників незалежної України – поминати-муть щосуботи під час молитви у соборі.

24 лютого 2020 р.

На факультеті історії, права та публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського відомий український історик Віктор Брехуненко презентував свою нову книгу «Україна й українці: ім'я як поле битви».

У науково-популярному виданні розглянуто походження назви «Україна» та її перетворення на єдине ім'я українського світу,

простежено появу ідентичності «українці», «український народ». За допомогою наукових аргументів спростовано маніпулятивні версії щодо родоводу та смислового наповнення поняття «Україна». Автор з'ясував природу іншої нашої самоназви – «Русь» та похідних від неї понять: «Росія», «Мала Русь», «Мала Росія», «Велика Русь», «російський народ», «малоросійський народ». Також простежив як Московія привласнювала ім'я «Русь» та його грецький відповідник «Росія».

Схвально відгукнулися про презентовану працю член Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук Юрій Спепанчук, декан факультету, кандидат історичних наук, професор, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Юрій Зінко, кандидат історичних наук, доцент Віталій Тучинський, інші викладачі.

Книга викликала також закономірний інтерес у присутніх на презентації студентів-істориків.

26 лютого 2020 р.

У Вінницькому обласному краєзнавчому музеї відбулася презентація виставки «Буремні події Української революції 1917 – 1921 років на теренах Поділля», створеної в рамках реалізації громадською організацією «Асоціація музеїв Вінниччини» однойменного проєкту.

В експозиції представлені документи, світлини, часописи періоду визвольних змагань (1917 – 1921) з фондів Вінницького обласного краєзнавчого музею та Державного архіву Вінницької області, а також приватних колекцій. Матеріали експозиції відображають пов'язану з Поділлям діяльність Центральної Ради, Гетьманату, Директорії, коли у Вінниці розташовувалися урядові структури Української Народної Республіки, діяли регулярні військові з'єднання та повстанські загони.

Після експонування у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї виставка помандрує районами області.

28 лютого 2020 р.

Голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, член правління обласного краєзнавчого осередку Федір Шевчук та голова ревізійної комісії Вінницької обласної організації НСКУ Василь Паламарчук у Літині взяли участь у торжествах з нагоди 100-річчя виходу у світ місцевого часопису (нині: газета «Літинський вісник»). Під оплески присутніх С. Гальчак вручив колективу редакції «Почесну грамоту» обласної організації Національної спілки краєзнавців України – за професійне висвітлення краєзнавчої тематики на шпальтах друкованого видання.

4 березня 2020 р.

У музеї історії м. Козятина (директор: член ревізійної комісії Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Лілія Макаревич) відкрито зворушливу виставку «Сильні духом», присвячену матерям загиблих на охопленому війною Донбасі українських воїнів. У художньому проєкті представлені фото дванадцяти матерів, які втратили синів під час бойових дій з російським агресором. Серед них і мешканка Козятина Інна Наумова. На світлинах красиві, святково вбрані жінки: у вишиванках, намистах, дизайнерських головних уборах, а в очах кожної – невимовний біль за втраченим сином...

Виставку із хвилюванням відвідали десятки мешканців та гостей міста.

5 березня 2020 р.

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. А. Тімярязєва відбувся патріотичний захід під назвою «Історичними шляхами Вінниччини», в якому взяли участь науковці, краєзнавці, письменники, студенти Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського, Донецького національного університету ім. В. Стуса та Вінницького медичного коледжу ім. Д. Заболотного.

Вшановуючи героїчний подвиг українських патріотів, борців за незалежність українського народу, старший викладач кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки ДоНУ ім. В. Стуса Руслан Прилипка у своєму виступі представив яскраву постать історії козаччини, легендарного українського полковника Івана Богуна, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та культури України ВДПУ ім. М. Коцюбинського Анатолій Войнаровський розповів про особливості Української національної революції 1917 – 1921 рр., бібліограф відділу краєзнавства бібліотеки, заслужний працівник культури України Галина Авраменко ознайомила зі структурою підготовленого працівниками книгозбірні електронного видання бібліографічного покажчика «Вінницький полковник Іван Богун – яскрава постать в історії козаччини», директор Видавничого дому «Моя Вінниччина», член Національної спілки краєзнавців України Вадим Вітковський презентував книгу «Вінниця – столиця УНР», яку написав разом із відомим письменником-краєзнавцем Миколою Рябим. Долучився до обговорення історичних подій на Поділлі також історик та видавець Юрій Плясовиця.

Під акомпанемент бандури під час заходу прозвучали українські пісні «Летів пташок понад воду» та «Вербиченько», які виконали студенти Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського Дар'я Куракіна, Олена Кирилук та Наталя Канчуга.

9 березня 2020 р.

У Вінниці на площі Тараса Шевченка відбулися заходи з нагоди відзначення 206-ї річниці від дня народження Великого Кобзаря.

Вшанували Генія українського народу керівники області та міста, майстри художнього слова, представники громадськості, краєзнавці.

Розпочався захід літературно-музичною композицією «Шевченко і сучасники. Діалог на відстані століть» за творами Тараса Шевченка, Анатолія Бортняка, Сергія Вдовиченка, Петра Перебийноса та Михайла Стрельбицького. Потім у виконанні Подільського хору «Леонтович-капела» та хорового колективу Вінницького ко-

леджу культури і мистецтв імені Миколи Леонтовича (керівник – Ольга Бабошина) пролунав гімн України.

Відбулося нагородження активних подолян за особистий внесок у збереження і розвиток української мови, вивчення і популяризацію творчості Великого Кобзаря та з нагоди 206-ї річниці від дня його народження. Грамотами Вінницької обласної державної адміністрації та обласної ради, зокрема, відзначено члена Національної спілки краєзнавців України Володимира Горлея (м. Жмеринка), науковців Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, кандидатів філологічних наук Віктора Крупку та Аллу Віннічук, вінницького письменника-краєзнавця Миколу Рябого та ін.

На завершення під музичний супровід мелодії «Реве та стогне Дніпр широкий» відбулося покладання квітів до пам'ятника Тарасу Григоровичу Шевченку.

14 березня 2020 р.

Член Президії Національної спілки краєзнавців України, голова правління Вінницької обласної організації НСКУ Сергій Гальчак в актовій залі «Плеяди» – Вінницької обласної філармонії імені Миколи Леонтовича – в урочистій обстановці вручив свідоцтво «Почесного краєзнавця України» Вадиму Вітковському (м. Вінниця), а також Почесну грамоту Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України невтомному досліднику малої батьківщини Михайлу Каменюку (м. Вінниця) – за активну участь у розбудові краєзнавства на теренах Вінниччини.

20 березня 2020 р.

Сьогодні минає 76-а річниця звільнення Вінниці від нацистських окупантів. Про це повідомив на своїй сторінці у фейсбуці Вінницький міський голова, Почесний краєзнавець України Сергій Моргунов. Він також зазначив, що війна забрала життя тисяч вінничан, завдала невимовного горя та болю усім без винятку рідинам. На теренах міста точилися жорстокі бої – було зруйновано третину будівель. Але місто відродили. «У пам'ять усіх жертв вій-

ни, усіх, хто пережив трагедію та відроджував місто, бережімо наш спільний дім!» – закликав очільник міста.

30 березня 2020 р.

Вийшов друком черговий номер журналу «Історичний калейдоскоп» (засновник і видавець ТОВ «Видавничий дім «Литаври», Вінниця), на шпальтах якого вміщено низку статей вінницьких краєзнавців. Зокрема, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Миколи Дороша «Драма великого кохання: Ференц Ліст і Кароліна», кандидата історичних наук, доцента Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Павла Кравченка «Корови як більшовицький резерв», учителя історії Олександра Ковалю (с. Гнівань Тиврівського району) «Ванна для царя, або про що розповідає гніванський граніт», його колеги Тетяни Певень (м. Вінниця) «В'ячеслав Коренєв: художник, музейник, педагог».

7 квітня 2020 р.

В кінці минулого року завдяки небайдужим до історії рідного краю Л. Когута та Б. Гладуша фонди Бершадського районного музею суттєво поповнилися предметами етнографії. Саме ці експонати знайшли своє гідне місце в щойно оновленій постійно діючій експозиції музею. Старовинна розписна скриня, доріжки та домотканні рушники, хустки, жіночі вишиті сорочки та традиційний жіночий одяг чудово доповнили її у розділі «Етнографія».

9 квітня 2020 р.

Сто сорок років тому побачив світ перший том фундаментального видання «Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich» («Словник географічний Королівства Польського та інших країв слов'янських»), опублікованого в 1880 – 1902-х рр. у Варшаві. Ця праця (за винятком 15-го тому) знаходиться на зберіганні у фонді відділу рідкісних і цінних видань Вінницької

ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. Вона є безцінним джерелом для вивчення не тільки історії та географії Речі Посполитої та країн Центрально-Східної Європи, а й історії України, передусім, нашого Поділля. Це видання одне з найзатребуваніших у читачів «тімїрязєвки», які цікавляться не тільки минулим рідного краю, але й досліджують, вивчають його і створюють власні інтелектуальні краєзнавчі продукти про свою малу батьківщину для нинішніх і прийдешніх поколінь.

13 квітня 2020 р.

Сектор газетної періодики Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва запропонував увазі користувачів бібліотеки бібліографічний список газетних публікацій різних років, з яких можна дізнатись про історію сакрального символу українського народу – писанки – чарівного дивосвіту, що символізує радість і віру у Воскресіння Ісуса Христа, весняне відродження та єдність людини й природи, ознайомитися з різними технологіями виготовлення писанки, правилами її розпису, орнаментами і їх символікою. А також дізнатися про цікаві таємниці української писанки від етнографів і писанкарів та про дивовижні писанки, своєрідні витвори мистецтва («диво-писанки»), виготовлені майстрами та художниками з різних матеріалів і різними техніками.

15 квітня 2020 р.

У Великодні дні в Оратівському районі успішно проходить радіофестиваль «Світле свято Великоднє», організований районним будинком культури спільно з редакцією районного мовлення за участю народних аматорських фольклорно-етнографічних, вокально-хорових колективів та сольних виконавців обрядових пісень, веснянок, великодніх обрядів.

Радіофестиваль створено на основі фонотеки записів районного будинку культури.

24 квітня 2020 р.

Спільно з Державним історико-культурним заповідником «Буша», Вінницьким державним педагогічним університетом імені Михайла Коцюбинського, Вінницькою філією Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Вінницькою обласною організацією Національної спілки краєзнавців України прийнято рішення про проведення 26 вересня 2020 р. на базі Державного історико-культурного заповідника «Буша» (Ямпільський район) науково-краєзнавчої конференції «Подільський оберіг – унікальне явище у становленні відродження каменотесного ремесла Дністровського регіону». На ній заплановано обговорити питання:

1. Подільський оберіг – історія виникнення, розвитку, становлення;
2. Пленерний рух в Україні кінця ХХ – поч. ХХІ ст.;
3. Особливості розвитку каменотесного промислу Дністровського регіону;
4. Майстри-каменотеси – хранителі древнього ремесла;
5. Використання каменю-пісковіку в побуті та будівництві;
6. Сакральні символи та знаки бушанських скель. Таємниця Скельного храму.

Повідомлення про проведення конференції розміщено в Інтернетмережі.

29 квітня 2020 р.

На 2020 рік припала 135-а річниця з часу видання «Ostatni sejmik wojewodztwa Braclawskiego» («Останній сеймик Брацлавського воєводства») – прижиттєвої праці уродженця Подільського краю, польського письменника, етнографа, юриста Пьотра Якси-Биковського (Piotr Jaksy Bukowski, 1823 – 1889).

Народився Пьотр Якси-Буковський поблизу Вінниці в с. Якушинці. Його батько – Антоні Фаустин, маршалок дворянства Вінницького повіту, походив із заможного роду брацлавських шляхтичів Биковських. Мати – Францішка з Камеських (у першому

шлюбі з Каєтаном Руссановським). Родині Пьотра окрім Якушинець, також належали Зарванці, Хмільова, Лисогора та Майдан-Якушинецький у Вінницькому повіті.

У 1834 – 1835 рр. Пьотр навчався у Вінницькій гімназії. 1841 року був зарахований на правовий факультет Київського університету. Після його закінчення (1847 р.) здобув ступінь доктора юридичних наук. Згодом молодий спеціаліст їде до Вінниці, де стає куратором зернових складів у Вінницькому повіті; працює над комерційним та арбітражним законодавством; практикує в галузі адвокатських, нотаріальних та юридичних консультацій.

У 1848 р. Якса-Биковський оселився в Кам'янець-Подільському, де брав активну участь у світському та громадському житті. Завів знайомство з місцевими театралами, поетами, художниками та громадськими активістами відродження Польщі. Через рік збирає велику артистичну трупу і згодом стає керівником першого стаціонарного театру на Поділлі. Для підвищення рівня його популярності Якса-Биковський писав для провінційної публіки комедії, драматичні сценки, добирав цікавий репертуар. Поряд з цим, публікував статті з культурології, театрознавства в місцевих виданнях.

Після січневого повстання 1863 р. митець переїхав до Варшави і повністю віддався літературній діяльності. У варшавський період він написав більшість літературно-історичних творів, де описував переважно старопольську шляхетну культуру мешканців Правобережної України та Поділля.

Однак повернемося до праці П. Якси-Биковського «*Ostatni sejmik wojewodztwa Braclawskiego*», що була видана 1885 р. в Санкт-Петербурзі. Невелике за обсягом видання містить інформацію про Брацлавське воєводство, яке існувало в складі шляхетської Речі Посполитої у 1666 – 1793 роках, головне місто Брацлав. Його очолювали брацлавські воєводи. Складалося з 3-х повітів. Сеймик воєводства збирався у Брацлаві. Воно мало представництво з двох сенаторів у Сенаті Речі Посполитої.

Під час поділу Речі Посполитої (1793 р.) Брацлавське воєводство було ліквідоване. Його територія ввійшла до складу Брацлавського намісництва Російської імперії.

Цю працю П. Якса-Биковський присвятив громадському діячеві, власнику П'ятничан Станіславу Грохольському. До націона-

лізації бібліотек «Ostatni sejmik wojewodztwa Braclawskiego» зберігався у родовій книгозбірні відомої на Поділлі родини Ярошинських із Дзвоники (тепер Тиврівський район), про що свідчить ексклібрис на титульній сторінці книги.

Нині вона зберігається у відділі рідкісних і цінних видань Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. А. Тимірязєва, про що повідомлено на електронному сайті книгозбірні. Видання викликало чималий інтерес у колах краєзнавців.

1 травня 2020 р.

За вагомий внесок у розвиток краєзнавства на теренах Вінниччини, а також у зв'язку із життєвим ювілеєм – 80-річчям від дня народження – рішенням правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України нагороджено Почесною грамотою обласного краєзнавчого осередку Подолинного Анатолія Никифоровича – члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України.

8 травня 2020 р.

В академічній залі Вінницького обласного краєзнавчого музею, очолюваного членом правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесним краєзнавцем України Катериною Висоцькою, розгорнуто виставку «Події та долі: Вінниччина у вирі Другої світової війни», приурочену 75-й річниці перемоги над нацизмом у Другій світовій війні. Виставку створено на основі колекцій музейного закладу, колекціонерів та матеріалів, наданих радою ветеранів.

На виставці представлені унікальні експонати періоду Другої світової війни з музейних фондів, рідкісні світлини періоду окупації з особистих колекцій М. Богарта (Бельгія) та І. Ланового. Серед них – комплекс матеріалів (однострої, спорядження, фото, нагороди, особисті речі тощо) почесних громадян м. Вінниці, учасників оборонних боїв І. Павлова, С. Белканії, підпільниці Л. Рагушної та зв'язкових ОУН УПА «Південь» М. Климчука, в'язня концентра-

ційних таборів Ф. Омельченка, «остарбайтерів» Л. Семенюк та А. Дяченко, командира 241-ї стрілецької дивізії, що визволяла область та місто, – П. Арабея та ін.

9 травня 2020 р.

За вагомий внесок у розвиток краєзнавства на теренах Вінниччини, а також у зв'язку із життєвим ювілеєм – 75-річчям від дня народження – рішенням правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України нагороджено Почесною грамотою обласного краєзнавчого осередку Нагребецького Анатолія Никифоровича – члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України.

10 травня 2020 р.

Рішенням правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України звання лауреата обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава у номінації «Історичне краєзнавство» присуджено голові Національної спілки краєзнавців України, заступнику директора Інституту історії України НАН України, члену-кореспонденту НАН України, доктору історичних наук, професору Олександрові Петровичу Реєнту, – за вагомий особистий внесок у збереження та розвиток краєзнавства на теренах Поділля.

14 травня 2020 р.

Сьогодні, в умовах запровадженого через Covid-19 карантину, відновив свою роботу Вінницький обласний краєзнавчий музей. Відвідування відбувається з дотриманням санітарних і протиепідеміологічних заходів: термометрії співробітників та відвідувачів закладу, дотримання дистанції, маскового режиму, використання антисептичних засобів на вході в приміщення, проведення екскурсій – не більше 5 осіб, регулярне проведення дезінфекції.

Для відвідувачів підготовлено виставки «Події та люди: Вінниччина у вирі Другої світової війни», «У неділю рано зілля копала» (з історії народної медицини), робіт народної майстрині Людмили Бондар (м. Вінниця) «Мої натхненні миті».

15 травня 2020 р.

В Інтернетмережі розповсюджено повідомлення, що 24 – 25 вересня 2020 р. на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського відбудеться XXXI Вінницька Всеукраїнська конференція «Вінниччина: минуле та сьогодення», присвячена 30-річчю проголошення Декларації про Державний суверенітет України.

Планується робота за напрямками:

1. Давня історія краю та археологічні пам'ятки;
 2. Середньовіччя на подільських землях;
 3. Історичне минуле краю у новий час (до початку Першої світової війни);
 4. Подільська земля в роки Першої світової війни та національної революції 1917 – 1921 років; Розбудова органів самоврядування в роки революції 1917 – 1921 рр.;
 5. Подільські землі в період УСРР – УРСР;
 6. Історія краю міжвоєнної доби в умовах більшовицького режиму;
 7. Поділля в роки Другої світової війни;
 8. Повсякдення життя краю;
 9. Обряди і традиції Поділля, фольклор;
 10. Край у сучасний період (життя громади, політичні події).
- Вінниччина та вінничани у революційних подіях сучасності та боротьбі із зовнішньою агресією.

15 травня 2020 р.

Напередодні Дня науки під головуванням голови постійної комісії Хмельницької обласної ради з питань науки, освіти, культури, молодіжної політики, спорту і туризму Інни Ящук відбулося засідання конкурсної комісії з підбиття підсумків XV обласного кон-

курсу науково-дослідних робіт. За результатами її оцінки у номінації «Науково-дослідні роботи за тематикою суспільних та гуманітарних наук» переможцями визнано авторів науково-дослідної роботи «Червона газета» й українізація Північного Кавказу (1926 – 1932 рр.)» Савчука Віктора Олексійовича, кандидата історичних наук, члена Національної спілки краєзнавців України, Сушко Оксану Вікторівну, кандидата історичних наук, члена Національної спілки краєзнавців України.

Один із рецензентів згаданої науково-дослідної роботи, високо оціненої фахівцями, – доктор історичних наук, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак.

17 травня 2020 р.

На Вінниччині вшановано пам'ять жертв політичних репресій. На знак пам'яті про трагічну сторінку української історії за участі директора Департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації С. Василюк та голови обласного товариства політ'язнів, репресованих та їх дітей Л. Севастьянкової відбулося делеговане покладання гірлянд та квітів до пам'ятних місць Вінниці – пам'ятників жертв комуністичного режиму на цвинтарі «Підлісний», жертвам політичних репресій біля кіноконцертної зали «Райдуга» та січовим стрільцям в парку біля площі Василя Стуса.

21 травня 2020 р.

Вишиванка – це генетичний код українського народу. Кожна область в Україні володіє своєю унікальною технікою вишивання. Типовою для Поділля, зокрема Теплицького краю, була техніка вишивання під назвою низинка або низь, мережка та вирізування з геометричними або рослинними мотивами, котрі завдяки візерункам, орнаментам, символам, техніці і кольорам, характеризували життя, побут, соціальний статус тієї чи іншої родини. Напередодні Дня вишиванки редакція газети «Вісті Тепличчини» запропонувала жителям району дістати із бабусиних скринь вишиті сорочки і

поділитися їхньою красою та унікальністю. Ті, хто відгукнувся, продемонстрували не тільки вражаючі світлини, а й повідали короткі історії походження експонатів своєї родинної творчості.

23 травня 2020 р.

За вагомий внесок у розвиток краєзнавства на теренах Вінниччини рішенням правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Почесною грамотою нагороджено Веремій Анжелу Анатоліївну (м. Хмільник) – члена Національної спілки краєзнавців України.

24 травня 2020 р.

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. Тімірязєва в рамках Дня слов'янської писемності й культури пройшли традиційні Кирило-Мефодіївські читання. Цьогоріч вони проводилися в XV-е, але у зв'язку із запровадженням через Covid-19 карантину, – в онлайн режимі.

Відкрила виставку її директор, член Національної спілки краєзнавців України Лариса Сенік.

Було заслухано низку доповідей: «Писемність як важлива складова у кирило-мефодіївській традиції» – Олени Похилюк, декана філологічного факультету КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», кандидата філологічних наук; «Літературні пам'ятки Вінницького братського Вознесенського монастиря» – Назарія Давидовського, клірика Вознесенського храму, історика, викладача Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу; «Роль біблеїзмів у сказанні про мучеників Бориса і Гліба» – Ніни Урсані, кандидата філологічних наук, доцента кафедри теорії та історії української і світової літератури Донецького національного університету імені Василя Стуса, лауреата премії імені Михайла Стельмаха; «Кириличні богослужбові видання у відділі Р і Ц» – Олени Сафронової, завідувачки відділу рідкісних і цінних видань Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки імені К. Тімірязєва та ін.

27 травня 2020 р.

За вагомий внесок у розвиток краєзнавства на теренах Вінниччини рішенням правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України нагороджено Почесними грамотами обласного краєзнавчого осередку Слободянюка Петра Яковича (м. Хмельницький) – видатного краєзнавця Поділля, заслуженого працівника культури України, Лілію Іваневич (м. Хмельницький) – знаного краєзнавця Поділля.

28 травня 2020 р.

Голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України С. Д. Гальчак привітав краєзнавців Вінниччини із Всеукраїнським днем краєзнавців – щорічним святом, започаткованим Національною спілкою краєзнавців України. Вітаючи колег, він наголосив, що метою свята є поглиблення дослідження та популяризації історії, культури, мови, звичаїв і традицій українського народу, репрезентація практичних здобутків у цьому напрямку; залучення до вивчення та пізнання рідного краю широких верств населення; поглиблення співпраці з державними органами влади, закладами культури та освіти, науковими установами, громадськими організаціями, зацікавленими у розвитку краєзнавства. Побажав колегам нових творчих здобутків.

5 червня 2020 р.

У с. Соколівка Крижопільського району відкрито пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 років та комуно-тоталітарного режиму.

Відкриття пам'ятника відбулось за участі представників влади, істориків та краєзнавців, місцевих громадських активістів.

Композиції створив відомий вінницький скульптор Микола Крижанівський. А профінансували встановлення пам'ятника уродженці с. Соколівки – родина Яблонських, а також місцеві благодійники.

У заході взяв участь член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук Юрій Легун.

6 червня 2020 р.

У с. Пирогово, що неподалік Вінниці, рідні, друзі, бойові побратими, небайдужі вінничани, серед яких були й краєзнавці, вшанували пам'ять Героя України Костянтина Могилка, а також членів екіпажу літака АН-30Б, який рівно шість років тому збили російські окупанти з переносного зенітно-ракетного комплексу у небі над Слов'янськом: оператора фотозйомки Сергія Камінського, радиста Володимира Момота, бортмеханіків Олексія Потапенка і Павла Дришлюка.

Командир транспортної авіаційної ескадрильї «Блакитна стежка» 15-ї бригади транспортної авіації льотчик 1-го класу підполковник Костянтин Могилко до останнього відводив літак від міста, віддавши екіпажу наказ покинути борт літака. Втім врятуватися вдалося лише двом.

На честь Героя України полковника Костянтина Могилка називають площі та школи в українських містах, встановлено погруддя й меморіальні дошки. Не забувають і про загиблих членів екіпажу. У пам'ять про них зведеноobelіск та меморіал.

А вінничанам про льотчика нагадує чудова площа імені Костянтина Могилка, де влітку дуже люблять гратися діти...

9 червня 2020 р.

Вийшов друком підготовлений Національною спілкою краєзнавців України черговий випуск журналу «Краєзнавство» (2019, № 3). Серед інших матеріалів на його шпальтах вміщено статті члена редколегії журналу, Почесного краєзнавця України, голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергія Гальчака «На крилах одержимості (до 75-річчя від дня народження А. К. Лисого) та Почесного краєзнавця України, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Валерія Рекрута «Політична

та державна діяльність Бориса Мартоса в роки Української революції (1917 – 1921 рр.)».

10 червня 2020 р.

У с. Зятківці, що на Гайсинщині, вшанували пам'ять збирача народної мудрості та українських пісень Гната Трохимовича Танцюри. Керівництво району та м. Гайсина, науковці, краєзнавці, жителі місцевої громади з нагоди 119-ї річниці від дня народження всесвітньо відомого фольклориста, етнографа, краєзнавця поклали квіти до встановленого на його честь меморіалу.

Завітали вони також до районного музею Гната Танцюри, де висловили багато теплих слів на його адресу.

У сусідньому селі Кушчинці гайсинчани та гості вшанували талановиту українську жінку – народну співачку Явдоху Зуїху (Євдокію Сивак), поклавши квіти до пам'ятника її пісням.

15 червня 2020 р.

Фахівці області проводять дослідження життя та творчості Миколи Леонтовича на Вінниччині.

За результатами засідання круглого столу ««Щедрик» М. Леонтовича як бренд та складова маркетингової стратегії Вінницької області», проведеного у січні 2020 року, було вирішено здійснити робочі поїздки з метою дослідження, збору та фіксації інформації щодо культурної спадщини, пов'язаної з життям та творчістю Миколи Леонтовича, її подальшої популяризації, створення туристичних маршрутів «Шляхами Леонтовича», планування проведення мистецьких заходів, присвячених творчості композитора. Тоді ж було створено робочу групу з представників управління культури і мистецтв Вінницької обласної державної адміністрації, обласного центру культури «Щедрик», а також викладача Вінницького коледжу культури і мистецтв ім. М. Леонтовича Ю. А. Власюк, методиста з фото- та відеосправи обласного Центру народної творчості А. М. Сулими.

Першу поїздку було здійснено 11 та 12 червня 2020 р. у Немирівській, Тульчинській, Чечельницькій, Бершадській, Крижо-

пільський, Томашпільський, Тростянецький, Шаргородський та Тиврівський райони.

У рамках дослідження у с. Чуків Немирівського району відбулися зустрічі з представниками місцевої влади та громади, виконавцями творів М. Леонтовича. У с. Тиманівка Тульчинського району здійснено запис виконання творів видатного митця учасницями фольклорного гурту «Калинове гроно». В с. Білоусівка цього ж району зібрано цінний матеріал щодо проживання в селі родини Леонтовичів, а також записано твори композитора, виконані місцевими жителями. Зроблено запис співу творів композитора вокальним колективом с. Нова Ободівка Тростянецького району. Зафіксовано виконання творів Леонтовича майстрами народного співу в с. П'ятківка Бершадського району, а також в селах Каташин та Бондурівка Чечельницького району. Плідні зустрічі з виконавцями творів Леонтовича відбулися в Крижополі, Томашполі, Тиврові. В Шаргородському районі в с. Джурин записано цінні свідчення місцевих жителів про життя композитора.

Відзнято пам'ятні місця, пов'язані з проживанням та творчістю видатного митця.

16 червня 2020 р.

У Немирівському районі встановлено пам'ятник селу Олександрівка, яке зникло ще півстоліття тому. Фактично про нього не залишилося навіть згадок – виднілися лише камені, порослі мохом та зарослі бур'янами. Згадати про нього, своїх далеких предків вирішили двоє активісток – Ольга Непийвода та Жанна Окладнюк, завдяки зусиллям яких й було встановлено пам'ятний знак на місці неіснуючого нині населеного пункту. Доречно зауважити, що прадід першої був одним із його засновників.

Зародилося село у 1903 році, коли 4 жителі довколишніх сіл купили землю у місцевого пана Олександра Мермана. Тоді селяни жили в основному з натурального господарства. Дякуючи родючій землі та повноводній річці, вони пережили всі голодні роки ХХ століття. Але із відходом їх у вічність, припинило своє існування й породжене ними «дитя» – село Олександрівка.

19 червня 2020 р.

Книжкова серія «Моя Вінниччина» (історії міст і сіл області) Видавничого дому «Моя Вінниччина» занесена до «Книги рекордів України».

Наглядовою радою «Книги рекордів України» передано 5 дипломів рекордсменам Вінницької області. Підставу для цього Наглядовою радою «Книги рекордів України» сформульовано так:

«...Вперше видавництво» – найбагатотомніше видання історії міст, сіл і хуторів України коштом обласного бюджету – в кожен дім села.

Опис досягнення. Вперше в Україні видана книга-історія зникаючого села Закриниччя Оратівського району на Вінниччині (70 жителів) і передано в кожному хату.

Вінниччина – нині єдина область України, де бібліотечна серія «Моя Вінниччина» видається коштом обласного бюджету з 2013 року і налічує вже 54 томи формату А 4.

Мета – привернути увагу до видавничого проекту і популяризувати його в Україні, де щороку безслідно зникає 12 сіл.

Місце фіксації рекорду. Село Закриниччя Оратівського району Вінницької області».

В офісі Видавничого дому «Моя Вінниччина» нині знаходиться 5 дипломів, які будуть прилюдно вручені рекордсменам. Всі вони оголошені і занесені до «Книги рекордів України». Серед них заступник голови Вінницької ОДА, голова редколегії серії «Моя Вінниччина» Ігор Івасюк, директор Департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю ОДА, член редколегії серії «Моя Вінниччина» Світлана Василюк, директор обласної комунальної установи «Моя Вінниччина», Почесний краєзнавець України Вадим Вітковський, редактор серії «Моя Вінниччина», краєзнавець Михайло Каменюк та автор книги про село Закриниччя Олександр Татарчук.

22 червня 2020 р.

У цей день щороку український народ вшановує світлу пам'ять земляків, життя яких обірвала Друга світова війна. Горем і бо-

лем вона увірвалась у кожную українську домівку, кривавою лінією пройшла через кожне серце, кожную долю.

В День скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні, у місті Вінниці на Європейській площі відбулося покладання квітів до Меморіалу Слави, пам'ятного знаку Небесної Сотні та загиблим героям АТО за участю представників влади, голів ветеранських, громадських організацій Вінниччини, краєзнавчого активу міста.

22 червня 2020 р.

З нагоди 80-річчя від дня народження Олександра Микитовича Бута – доктора історичних наук, професора кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки Донецького національного університету імені Василя Стуса, лауреата премії Національної спілки краєзнавців України імені Дмитра Яворницького – рішенням правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України ювіляра нагороджено Почесною грамотою обласного краєзнавчого осередку.

25 червня 2020 р.

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці імені Климента Тімірязєва відбулося засідання круглого столу «Проблеми реалізації і захисту прав людини в аспекті Конституції України», участь у якому взяли вінницькі краєзнавці. Так, директор бібліотеки, член Національної спілки краєзнавців України Лариса Сенік виголосила вітальне слово з нагоди Дня Конституції України, доктор історичних наук, доцент кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, член Національної спілки краєзнавців України Юрій Степанчук розповів про історичні витоки вітчизняного конституціоналізму, завідувач відділу українознавства КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти», краєзнавець Володимир Лазаренко повідав про дотримання конституційних норм в аспекті положень ст. 10 Конституції України.

Бібліотекар Наталія Мамчур презентувала книжкову виставку «Конституція України – основа правової держави».

28 червня 2020 р.

Згідно Указу Президента України «Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня Конституції України» «за значний особистий внесок у державне будівництво, зміцнення національної безпеки, соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю» орденом «За заслуги» III ступеня нагороджено **Анатолія Никифоровича Нагребецького** – члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України.

28 червня 2020 р.

День Конституції України – державне свято для кожного українця. Нинішнього року Основному Закону держави виповнилося 24 роки. З цієї нагоди вінничани віддали шану історичним постатям, пам'ятним датам і подіям, які були визначальними в історії становлення і розвитку України. Відтак, у Вінниці відбулось делеговане покладання квіткових гірлянд до:

- меморіальної дошки Уряду УНР, який тричі знаходився у Вінниці;

- меморіальної дошки Дмитру Марковичу, який був міністром юстиції в уряді Директорії УНР та головою Подільської і членом Центральної Ради УНР;

- пам'ятника Симону Петлюрі – українському державному та військовому діячеві часів Української революції 1917 – 1921 років, Голові Директорії УНР, отаману війська та флоту УНР;

- меморіальної дошки Костянтину Василенку – громадському та політичному діячеві, члену Центральної Ради, генеральному секретарю (першому міністру) праці УНР в 1917 р.;

- меморіальної дошки сотнику армії УНР, учаснику боротьби за незалежність Семену Якерсону;

- Меморіалу Слави;

- пам'ятного знаку загиблим Героям Небесної Сотні й Героям АТО;
- інтерактивної стели пам'яті Героїв Небесної Сотні і АТО.

28 червня 2020 р.

За повідомленням газети «День» (авторка публікації Олеся Шуткевич), на сайті очолюваного членом правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Юрієм Легуном Державного архіву Вінницької області розміщено документальну виставку архівних документів, присвячену Дню Конституції України.

Експозиція «Конституція – оберіг державності й демократії» представляє документи, які простежують розвиток українського конституціоналізму від періоду Української Центральної Ради, куди ввійшли й документи особового походження (Ярема Беженар, Дмитро Маркович, Юхим Щериця, Михайло Грушевський), до періоду відродження української державності. Серед документів відцифровані слідчі справи творців української державності на Вінниччині, які раніше не показували.

Як розповідає співробітник відділу інформації та використання документів закладу Ігор Тітаренко, умовно виставку можна поділити на чотири розділи. Перший презентує документи Української Центральної Ради. Другий присвячений Михайлу Грушевському і розповідає про маловідомі подробиці перебування родини Грушевських на Вінниччині. Третій – про нелегкий шлях становлення молодої Української держави після розпаду СРСР. А четвертий – містить збірники документів та авторські праці, присвячені боротьбі українського народу за незалежність.

«Однак цього року ми вирішили доповнити виставку архівними документами представників сильної влади різних періодів. Відкриває експозицію слідча справа Подільського губернського старости Сергія Кисельова. Він був росіянином за походженням. Але українцем у душі», – відзначає Ігор Тітаренко.

Як зазначає часопис «День», Сергій Кисельов був юристом, мав досвід управлінської діяльності, здобутий в судових органах Російської імперії. На посаді старости за часів Гетьманату він досяг чималих успіхів. Варто хоча б відзначити відновлення на По-

діллі виробництва 52 цукрових і 116 спиртоочисних заводах. Після зміни влади у період з 1919 по 1922 роки його арештовували 5 разів. Лише клопотання родичів, які мали близьких знайомих у кремлівській верхівці, рятувало йому життя. Але не довго. Як «колишній», Кисельов був приречений до загибелі в роки сталінських репресій. Восени 1937 року його було засуджено до розстрілу. Вирок виконали у Вінниці 2 грудня рівно опівночі.

Окрім слідчої справи Сергія Кисельова, на сайті архіву можна знайти документи члена Української Центральної Ради Петра Чечеля. Розміщене його фото та навіть атестат про завершення сільськогосподарського училища в Бердичеві. Також подані документи члена Української Центральної Ради Василя Химерика, – починаючи із запису про його народження у метричній книзі і завершуючи його арештом та розстрілом у 1937 році.

1 липня 2020 р.

У с. Розкошівка Теплицького району відбулася презентація щойно надрукованого 52-го тому серії «Моя Вінниччина» – книги «Розкошівський скарб» – про історію згаданого села. Її автор – житель Розкошівки, ветеран охорони здоров'я, краєзнавець Володимир Олексійович Юхимчук. Письменницький запис книги-історії здійснив редактор Видавничого дому «Моя Вінниччина» Михайло Каменюк.

У заході взяли участь Михайло Каменюк, депутат Вінницької обласної ради Жанна Дмитренко, письменник-краєзнавець Петро Гордійчук, його колега Олена Герасименко, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, фотохудожник Олександр Гордієвич, краєзнавець і публіцист Анатолій Сумішевський, редактор Теплицької райгазети Ірина Лупещенко, педагоги села, представники сільської та районної ради. Виступаючи високо оцінили працю невтомного дослідника малої батьківщини, побажали йому нових творчих звершень.

Книгу поки що представили сільському активу, а згодом відбудеться її презентація для всієї Теплицької об'єднаної територіальної громади.

Гості також оглянули приміщення, яке відведено в місцевій школі під новий музей села Розкошівки, що кілька років тому був відкритий завдяки титанічній пошуковій роботі Володимира Юхимчука та його дружини Валентини Станіславівни. Досі музей знаходився в малоприспособованому приміщенні. Тепер у школі він стане своєрідним «класом Пам'яті».

Під час зустрічі Володимир Юхимчук розповів про цікаві сторінки історії рідного села, виданої книги, яка, безумовно, стане черговим паритетом Розкошівського сільського музею.

3 липня 2020 р.

Український державний інститут культурної спадщини розробляє історико-архітектурний план Вінниці, який міська рада планує затвердити вже цієї осені. Про це сьогодні повідомив на брифінгу Почесний краєзнавець України, міський голова Сергій Моргунов.

Таким чином це буде перший крок із цілої низки заходів по збереженню культурно-історичної спадщини Вінниці. Адже вона належить до списку історичних міст, де є багато будівель та визначних місць, вартих уваги.

Наразі працівники Вінницького обласного краєзнавчого музею напрацьовують археологічний атлас, а департамент архітектури планує розробити програму археологічних розкопок на наступні п'ять років. На підготовку даної документації з міського бюджету виділено майже мільйон гривень.

Археологічний атлас та програма розкопок дадуть комплексне розуміння того, де і що потрібно «копати», які об'єкти культурного шару слід досліджувати у першу чергу і який ресурс потрібно закласти у бюджеті.

9 липня 2020 р.

У с. Гонтівка Чернівецького району, а також на теренах Вінниччини продовжується збір коштів на розпочате в селі спорудження меморіалу гайдамакам та Івану Гонті (автор проєкту скульптор М. Крижанівський), яке підтримали місцеві краєзнавці, Гон-

тівська територіальна громада, її голова М. Бей, козацькі товариства області. Минулого року на Покрову було насипано курган, залито бетонну основу під пам'ятний знак. Нині триває спорудження фундаменту під меморіал.

18 липня 2020 р.

16 липня 1990 року Верховна Рада Української РСР ухвалила Декларацію про державний суверенітет – програму побудови незалежної держави, яка прискорювала вихід України зі складу СРСР. Декларація стала епохальним засадничим документом для проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року та правовим підґрунтям для проведення Всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 року.

Вшановуючи ювілей новітнього початку національного державотворення, вінницькі історики, архівісти, краєзнавці, журналісти та книговидавці організували й провели краєзнавчий семінар, який відбувся на території мікрорайону Сабарів.

Про колишнє село Сабарів, яке відоме ще з XIII століття як володіння литовських князів Гейдроц, розповів Почесний краєзнавець України, заступник голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Олександр Роговий. Хоча, зауважив він, люди проживали тут із давніх-давен. Зокрема, у районі Сабарівського мису були знайдені крем'яні знаряддя праці пізнього палеоліту, яким понад 20 тисяч років, керамічні вироби хліборобів-трипільців, яким більше 5 тисяч років, та інші матеріальні рештки багатьох доісторичних археологічних культур. Цікаво, що родина Гедройц мешкала у Вінниці до революції 1917 року й вимушено емігрувала в Європу у зв'язку з приходом до влади більшовиків.

Книговидавець краєзнавець Ігор Балюк повідомив маловідомі факти з життя та діяльності одного з представників цієї сім'ї – Єжі Гедройця – видатного польського видавця, публіциста, засновника та керівника відомого видавництва «Літературний інститут» у французькому місті Мезон-Лафоріті, активного прихильника польсько-українського співробітництва в усіх сферах суспільного життя. Ігор Борисович зауважив, що саме Єжі Гедройц у 1958 року запровадив метафору «розстріляне відродження», яка означає фізич-

не знищення покоління української творчої інтелігенції сталінським режимом у 20 – 30-х роках ХХ століття.

Своєрідною візитівкою сучасного Сабарова є місцева гідроелектростанція, яка була збудована впродовж 1948 – 1952 років. Вона належить до числа найстаріших діючих ГЕС в Україні, хоча перша гідроелектростанція на терені області почала працювати в селі Сокилець ще в 1913 році за ініціативи графа Костянтина Потоцького. Почесний краєзнавець України, завідувач кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу доцент Анатолій Лисий поділився спогадами про те, як 1984 році на Сабарівській ГЕС сталася масштабна аварія: вода прорвала один із восьми шлюзів дамби – і рівень води в річці почав стрімко знижуватися. Постаła реальна загроза припинення постачання води у Вінниці. Уникнути цього вдалося лише завдяки застосуванню військової техніки.

У кількасот метрах на схід від греблі, на лівому березі Південного Бугу, збереглася унікальна пам'ятка нашої прадавньої історії – Сабарівське (Лучацьке) городище, яке іноді називають Скіфським городищем. Три пагорби, на яких розташоване городище, місцеві мешканці називають «Три брати». Член Національної спілки краєзнавців України, професор Вінницького державного університету імені Михайла Коцюбинського Юрій Степанчук проінформував, що вперше його територію описав засновник поділлєзнавства Юхим Сіцінський у праці «Археологическая карта Подольской губернии» (1901), назвавши його городищем старого Сабарова. Першим дослідником цього давнього поселення був Іван Шипович, ім'я якого також увічнено в назві однієї з вінницьких вулиць. Всесвітньо відомий радянський археолог Михайло Артамонов у 1996 р. зробив наукове припущення, що Сабарівське городище належить до скіфського часу і датується VI – IV ст. до нашої ери, хоча експедиція М. Артамонова не виявила скіфських пам'яток, а лише археологічні знахідки періоду Київської Русі.

Учасники наукового зібрання оглянули територію городища, яке обнесене оборонним глиняним валом протяжністю понад 1000 метрів, та визначили два ймовірні в'їзди до поселення: із півночі та південного сходу.

У підніжжі Сабарівського городища, на березі Південного Бугу, знаходиться знаменитий «камінь Коцюбинського», на якому

писав свої безсмертні твори наш видатний земляк. Член Національної спілки краєзнавців України, культуролог Ігор Журавлівський зазначив, що за поетичним натхненням сюди приїжджали Андрій Малишко, Павло Тичина, Володимир Сосюра, Іван Микитенко та інші визначні літературні митці, а відомий художник Микола Бурачек відтворив цю місцину в картині, яка експонується в музеї-садибі Михайла Коцюбинського у Вінниці.

1968 року Сабарів увійшов до складу Вінниці й став одним із мікрорайонів міста. На думку голови Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, краєзнавця Василя Паламарчука, ця подія мала для Сабарова різні наслідки. Зокрема, ставши частиною Вінниці, покращилася його житлова інфраструктура, з'явилося постійне транспортне сполучення з містом, зріс добробут населення тощо. Водночас Сабарів майже втратив свою самобутність як окремий населений пункт, його назва не згадується в довідникових та бібліографічних виданнях, а історія селища стала частиною загальної історії міста Вінниці.

Підсумував роботу Сабарівського краєзнавчого семінару Почесний краєзнавець України, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Сергій Гальчак. Із поміж іншого він зауважив, що історія мікрорайонів Вінниці як невід'ємна складова історії міста, усе ще мало досліджена та потребує ґрунтовного вивчення.

18 липня 2020 р.

Сьогодні, у день 75-річчя загибелі в бою з підрозділами НКВС уродженця с. Старостинці Погребищенського району легендарного повстанського отамана періоду УНР, генерала-хорунжого УПА Івана Трейка на місці його останнього бою (у лісі між Городницею і Сторожевим на кордоні Житомирської та Рівненської областей) відкрито пам'ятний знак. Організатором меморіальної акції виступило Новоград-Волинське Братство ОУН-УПА імені Романа Шухевича. Кошти на спорудження пам'ятника збиралися зусиллями благодійників і спонсорів зі всієї України.

На урочисте вшанування українського національного героя з'їхалися представники різних міст – Києва, Львова, Вінниці, Но-

вограда-Волинського та ін. Делегацію Вінниччини представляли один із ініціаторів вшанування Івана Трейка, депутат Вінницької обласної ради, краєзнавець Володимир Барцьось, регіональний представник Українського інституту національної пам'яті Богдан Галайко, депутат Погребищенської районної ради Сергій Скарбовійчук.

20 липня 2020 р.

З нагоди 1032-ї річниці Хрещення Київської Русі у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї відкрито виставку «Видноколо подільської ікони: ренесанс, бароко – наїв», на якій представлено 23 народні ікони, сюжети яких пов'язані з відлунням у наївному малярстві Східного Поділля кінця XVIII – XIX ст. панівних стилів світового мистецтва.

Як відзначила директор музею, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Катерина Висоцька, «концепція експозиції полягає у популяризації такого яскравого явища, яким є народні ікони. Знайомимо наших відвідувачів з історією релігійних сюжетів, які стали відомими у західноєвропейському мистецтві й згодом полюбилися подільським вірянам. Серед них «Коронування Богородиці», «Святе сімейство», «Каяття Марії Магдалини», алегоричні барокові сюжети тощо. Саме за часів бароко XVII – XVIII століть в українському іконописі помітний вплив мистецтва Західної Європи...»

27 липня 2020 р.

Зусиллями місцевих краєзнавців та сільської громади с. Кузьминці Гайсинського району створено музей села. У колишній занедбаній хаті, яка тривалий час стояла пустою, відтворено побут подолян XIX – XX століть. Зібрано чимало унікальних експонатів, зокрема, лише вишитих рушників у ній експонується понад шістьдесят. У такому ж стилі облаштовано й подвір'я.

28 липня 2020 р.

У Вінницькій обласній раді відбулася презентація нової редакції альбому «Визначні пам'ятки Вінниччини». Участь у ній взяли голова обласної ради Анатолій Олійник, заступник голови облради Михайло Кременюк, автори видання, члени редколегії, співробітники Вінницького обласного краєзнавчого музею, представники засобів масової інформації.

Анатолій Олійник зазначив, що альбом перевидавався з доповненнями вже кілька разів. Перше видання було реалізоване 2011 року до 80-річчя Вінницької області. Після того було ще два його перевидання – у 2013 і тепер у 2020 році.

«Над альбомом «Визначні пам'ятки Вінниччини» працювали небайдужі до нашої історії, сьогодення та прогресивного майбутнього – історики, краєзнавці, садівці, – сказав він. – Саме через такі видання передається наша спадщина, стверджується наша ідентичність і презентується майбутнім поколінням. Тож розпорядженням Вінницької обласної ради від 30 серпня 2019 року № 165 «Про перевидання альбому «Визначні пам'ятки Вінниччини» затверджено редакційну колегію та розпочато активну роботу, в результаті якої підготовлено третє видання альбому, суттєво доповнене і перероблене».

Як зазначила Почесний краєзнавець України, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, директор Вінницького обласного краєзнавчого музею Катерина Висоцька, надрукувати альбом вдалося коштом обласного бюджету в рамках реалізації Регіональної програми сприяння розвитку інформаційного простору та громадянського суспільства на 2019 – 2021 роки. Презентаційну книгу «Визначні пам'ятки Вінниччини» підготовлено Вінницьким обласним краєзнавчим музеєм.

«Презентоване видання, – наголосила вона, – доповнено розділами щодо вшанування пам'яті Героїв Небесної Сотні та загиблих в АТО/ООС воїнів-земляків, інформацією про археологічні відкриття, нові пам'ятки, музеї тощо, враховано елемент декомунізації, модернізовано окремі терміни. Це своєрідне продовження популяризації пам'яток нашого краю».

«Кожен причетний до цього презентованого видання є людиною, яка виконує місію зі збереження цінностей для наших нащадків. Тож щиро дякую колегам-депутатам і колективу ентузіастів за популяризацію історико-культурної спадщини та туристичного потенціалу Вінниччини», – сказала голова постійної комісії обласної ради з питань освіти, культури, сім'ї та молоді, спорту і туризму, духовності та історичної спадщини Людмила Станіславенко.

Як зазначили автори, альбом складається із восьми розділів, які висвітлюють історію пам'яток Вінниччини. Композиційна структура видання вибудована відповідно до хронологічно-тематичного принципу і зумовлена потребою всебічного ознайомлення читачів із визначними природничими, історико-культурними об'єктами Вінницького краю. Зокрема, альбом містить розділи «Неповторні витвори природи», «Свідки сивої давнини», «Уклін козацькій славі», «Пам'ятки сакральної архітектури», «Відлуння величі садиб Поділля», «Шляхами Української революції 1917 – 1921 рр.», «Навічно в пам'яті народній», «Визначні особистості Вінниччини».

На презентації також наголошувалося, що у Вінницькій області на державному обліку перебуває чимала кількість пам'яток національного та місцевого значення. Зокрема, близько 400 природничих пам'яток, 1893 пам'ятки історії, 1724 – археології, 101 пам'ятка монументального мистецтва, 574 пам'ятки архітектури. З них 146 – пам'ятки національного значення (1 – природи, 8 – історії, 19 – археології, 6 – монументального мистецтва та 111 пам'яток архітектури й містобудування).

1 серпня 2020 р.

Сучасну Вінницю неможливо уявити без її адміністративно-територіальної одиниці – Старого міста, яке завжди вабить духом давнини та втаємниченої самотності. Кожен може спостерігати як старомиські колорити магічно перевтілюють міську інфраструктуру у вузькі затишні вулички, на яких, здається, зупинився час.

Задля популяризації знань про історію мікрорайонів міста вінницькі історики та краєзнавці провели черговий краєзнавчий

семинар на території колишнього замчища, що належить до найдавнішої частини Старого міста.

Історія Старого міста тотожна історії Вінниці, офіційною датою започаткування якої є писемна згадка про звільнення Поділля від монголо-татар литовським князем Ольгердом в 1363 році й заснування його племінниками Коріатовичами замку-фортеці на скелястому березі Південного Бугу. Для вінничан ця місцина відома під назвою «Замкова гора».

Утім професор Юрій Степанчук, учасник кількох археологічних експедицій на Замковій горі, повідомив, що студенти-історики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського виявили тут велику кількість кераміки трипільської культури. Отже, можна стверджувати, що люди на цьому місці проживали ще шість тисяч років тому. Археологи знайшли також рідкісну жіночу прикрасу – скляний браслет, який належить пізньому періоду Київської Русі. Археолог й аспірант цього ж університету Дмитро Ленчук вважає, що прикрасу виготовили київські чи візантійські майстри, а це є доказом наявності торговельних шляхів, які проходили теренами Поділля.

До участі в роботі семінару дистанційно долучилася киянка, провідний вітчизняний спеціаліст замкової архітектури Лариса Виногородська, яка неодноразово очолювала археологічні розкопки на Замковій горі. Вона переконана, що дату заснування Вінниці можна перенести на сто років раніше, адже низка артефактів засвідчує, що на Старому місті існувало велике поселення ще в «золотоординський» період.

Про литовський етап в історії Старого міста детально розповів завідувач кафедри Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу, Почесний краєзнавець України Анатолій Лисий. Посилаючись на писемні та археологічні джерела, учений висловив думку про те, що литовці зводили фортецю, тісно взаємодіючи з місцевим населенням. Підтвердженням цього є віднайдені на Замковій горі глиняні житла з печами, фрагменти керамічного посуду, знаряддя праці, предметів побуту, характерні для слов'ян, тощо.

Збереглися детальні описи Вінницького замку за актами ревізій 1545 та 1552 рр., які охарактеризував краєзнавець і книговидавець Ігор Балюк. З описів видно, що замок був дерев'яний із подвійними стінами, обмащений глиною та оточений ровом, загаль-

ною площею близько 1850 квадратних метрів. Він мав п'ять веж та два в'їзди з перекидними мостами, біля яких стояли млини. В середині розміщувалася церква, пивниця та декілька господарських будівель.

Професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Почесний краєзнавець України, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак зауважив, що мешканці замку-фортеці часто потерпали від постійних татарських нападів, які повністю зруйнували його в 1580 році. Це доведено письмовими свідченнями та віднайденими залізними наконечниками татарських стріл. Нову фортецю збудовано на острові Кемпа, проіснувала вона там до кінця XVIII ст. На його думку, залюднення правого берега Південного Бугу розпочалося в середині XVI ст., що є початком історії «нового міста».

На сьогодні констатуємо наявність концепції відновлення Вінницького замку як історико-туристичного комплексу «Замкова гора», яку розробив «Центр історії Вінниці» спільно з громадськими організаціями міста. На переконання члена Національної спілки краєзнавців України, директора «Центру історії Вінниці» Олександра Федоришена, відроджений Вінницький замок міг би скласти конкуренцію світломузичному фонтану й істотно збагатити туристичний ландшафт міста.

Справжньою окрасою Старого міста є дерев'яна Миколаївська церква – унікальна пам'ятка подільської народної архітектури, побудована 1746 року неподалік Замкової гори. Кандидат технічних і богословських наук, протоієрей Борис Пентюк розповів про значення цього храму в духовному житті вінничан, окреслив його роль як традиційного центру гуртування православних мешканців Старого міста. Краєзнавець Василь Паламарчук навів факти існування на цьому місці сакральних споруд ще за козацьких часів. Як засвідчують джерела, після невдалої облоги Вінниці поляками 1651 року в Старгородській церкві відбувся обряд вінчання ушавленого полковника Івана Богуна з місцевою дівчиною.

Інший краєзнавець, Ігор Журавлівський, зазначив, що Миколаївська церква – найстаріша автентична дерев'яна будівля міста, якій у наступному році виповниться 275 років.

Підсумовуючи роботу краєзнавчого семінару, Почесний краєзнавець України Анатолій Лисий зауважив, що Вінниця налічує близько тридцяти топонімічних назв, які виникли в різний історичний час і мають неповторну історію та специфіку. Проте основну роль у становленні сучасної Вінниці відіграло саме Старе місто.

4 серпня 2020 р.

Незабаром, 12 серпня, виповниться 145 років від дня народження відомого в країні етнографа, археолога, музейника, краєзнавця, засновника перших на Вінниччині кооперативних товариств, уродженця с. Яланець колишнього Ольгопільського повіту (нині Бершадського району) Іполита Чеславовича Зборовського, розстріляного 26 серпня 1937 року в період сталінсько-більшовицького терору. З нагоди ювілею видатного земляка у Бершадському районному краєзнавчому музеї розгорнуто тематичну виставку «Сторінки життя І. Ч. Зборовського». Серед її експонатів – фотосвітлини ювіляра, копії документів сфабрикованої в 1937 р. проти нього кримінальної справи, що зберігаються у фондах Державного архіву Вінницької області, монографія кандидата історичних наук, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Валерія Рекрута «Іполит Зборовський (1875 – 1937). На перехресті епох».

8 серпня 2020 р.

Рішенням правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України звання лауреата обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава у номінації «Історичне краєзнавство» присуджено краєзнавцю, директору видавництва ТОВ «Меркьюрі-Поділля» Ігорю Борисовичу Балюку та сину Володимира Петровича Вовкодава Святославу Володимировичу Вовкодаву, полковнику Збройних Сил України, учаснику АТО/ООС, – за вагомий особистий внесок у збереження та розвиток краєзнавства на теренах Поділля.

19 серпня 2020 р.

Відбулася експедиція вінницьких краєзнавців історичними шляхами Погребищенського району, присвячена 29-й річниці незалежності України.

Як зазначив її учасник член Національної спілки краєзнавців, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Юрій Степанчук, географічною ознакою Погребищенського району є те, що його територією проходить Дніпро-Бузький водорозділ: численні притоки наповнюють Південний Буг та басейн річки Рось, що впадає в Дніпро. Місцевість, де дванадцять джерел є витокami річки Рось, донині приваблює людей. У давнину наші предки вважали витокi річки Рось священним місцем і, можливо, проводили тут культові обряди, пов'язані з язичницьким світосприйняттям.

Його доповнив голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Сергій Гальчак, зазначивши, що річка Рось займає особливе місце у нашій історії. В стародавніх літописах її спершу називали Русь, і лише пізніше – Рось. Подібність цих двох назв – ріки і древньої держави – мабуть не випадкова. На це вказував ще у свій час славетний український історик Михайло Сергійович Грушевський:

«...Звертає на себе увагу созвучність сього імени [Русь] з ту-тешною річкою Росею, найбільшою рікою (після Дніпра) Полянської землі».

У свою чергу М. С. Грушевський посилався на автора Густинського літопису: «...Між ріжними здогадами, «чесо ради наш народ Русю наречеса...», «...се виводять «инья оть реки глаголемая Рось»».

Академік Б. О. Рибаків дослідив, що вислів «Русь» і «Руська земля», найперше, стосується лише середнього Придніпров'я, Києва і басейну річки Рось, або Русь. І лише потім, з утворенням київськими князями сильної держави, ймення Русь стало її назвою – Київська Русь.

Цікаві з цього приводу й інші висловлювання М. С. Грушевського:

«...Очевидно «Русь» було спеціальне ім'я київської столиці, Полянської землі, і як всі проби вивести руське ім'я від інших, чужих народів, північних і полудневих, не удають ся досі, то приходить ся вважати його просто тубільним споконвічним іменем Київської околиці...».

«...Малий трикутник між Дніпром, Ірпінем і Росю – се центр історичного життя нашого народу і вихідна країна його імені – се Русь властива. Київщина під іменем Руси, Руської землі...»

Отже, поріднена із глибокою древністю, Рось була свідком зародження прадавньої України.

У свою чергу Юрій Степанчук наголосив, що трагічним історичним атрибутом Дніпро-Бузького вододілу є те, що цією територією пролягав сумнозвісний Чорний шлях, яким татари та турки виводили в рабство десятки тисяч українських невольників. Тому донині на п'ятидесятикілометровій відстані від Турбова до Погребища практично не розміщено жодного населеного пункту, про що, до речі, згадується у «Щоденнику Еріха Лясотти із Стеблева» – записках німецького дипломата, якого імператор Рудольф II послав із завданням добратись до Запорозької Січі, щоб найняти ту-тешніх козаків для війни з турками:

«За Прилукою (нині: с. Стара Прилука Липовецького району) розпочиналась ненаселена земля. Дорога рівна, пролягає частково через ліс, частково по степу, на шляху – жодного поселення...».

Продовжуючи розмову, Сергій Гальчак підкреслив, що така ж древня, як історична притока Дніпра, і погребищенська земля. Колись вона була південно-західними рубежами Київської Русі. Кризь сивину віків нині важко розгледіти, де появилися на ній перші тодішні поселення. Однак стародавні історичні джерела стверджують, що вже в XII столітті у верхів'ях Росі існувало слов'янське містечко Рокитня. На початку XIII ст. воно стало жертвою монголо-татарської навали. На пожариську залишились одні погребі, в яких рятувались уцілілі жителі містечка. Мабуть, звідси й пішла назва населеного пункту, що виріс на місці Рокитні, – Погребище. Принаймні, такої думки відомий український краєзнавець Леонтій Іванович Похилевич: «Погребище, местечко очень древнее... Переименовано же нынешним названием после того, как город разрушен Монголами и долгое время памятниками процветавшего некогда города оставались развалины погребов, при прежних жили-

сах существовавших...». До речі, тут і зараз під час будівельних робіт натрапляють на древні підземні ходи, погребі. Зокрема, відомий випадок, коли провалилась частина теперішньої вулиці Кооперативної.

Є припущення низки істориків та краєзнавців, що погребіщенська земля, як і інші довколишні, була одним із місць зародження майбутнього козацтва.

За словами Юрія Степанчука, в історії Погребища чимало трагічних й славетних сторінок. Перегортаючи їх, він послався на фрагмент з «Історії міст і сіл Української РСР. Вінницька область»:

«...Місцеві жителі брали активну участь у визвольній війні українського народу під проводом Богдана Хмельницького. В червні 1648 року селянсько-козацькі загони Максима Кривоноса за допомогою місцевого населення розгромили шляхетський гарнізон і оволоділи Погребищем. Як тільки загони Кривоноса пішли далі громити панів, 28 червня до Погребища знову вступили війська Я. Вишнівецького, які вчинили жорстоку розправу над мешканцями. Лише один день перебував він тут, але в містечку не лишилося дерева, на якому б не висів козак або селянин. В липні 1648 року Погребищем знову оволоділи селянсько-козацькі загони. Цього разу його добре укріпили, обнесли шанцями. Тут знаходили захист і селяни навколишніх сіл – діти, жінки, старі. З 1648 року Погребище стало сотенним містечком Вінницького полку, а з кінця 1667 до 1712 року – Брацлавського полку.

Польський воєвода С. Чарнецький у березні 1663 року з військом увірвався в Погребище під час ярмарку, нищив усіх, не зважаючи ні на стать, ні на вік. Незабаром І. Богун розгромив загін Чарнецького і визволив Погребище».

Та це була не остання героїчна сторінка в літописі теперішнього міста над Россю. Погребищани – безпосередні учасники Коліївщини, народних повстань під проводом Семена Палія, Матвія Гриви, Івана Медведя.

Суворим випробуванням для погребищан, як і всіх співвітчизників, стала Друга світова війна. У цьому учасники експедиції зайвий раз переконались, відвідавши в центрі міста меморіальний комплекс – братську могилу ізobelіском Слави, на 29-и гранітних плитах якого викарбувано імена 653-х радянських воїнів, та мемо-

ріальну стелу, встановлену на честь семи Героїв Радянського Союзу – уродженців Погребища та Погребищенського району.

Почесний краєзнавець України, кандидат історичних наук, завідувач кафедри Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу Анатолій Лисий звернув увагу на те, що у свій час місто користувалося магдебурзьким правом, у 1629 р. налічувало понад 6 тисяч жителів, за кількістю населення стояло поряд з найбільшими центрами Східного Поділля – Брацлавом, в якому тоді мешкало 6,5 тис. чол., та Вінницею, в якій жило 9 тис. мешканців. У XVI ст. у ньому існував замок. На жаль, від нього залишилася лише назва – «Замкова гора». Частково збереглася інші пам'ятка старовини – невелика оригінальна на вид споруда, яка входила до комплексу будівель маєтку графа Адама Ржевуського, якому належало Погребище. Анатолій Кононович повідомив, що про її практичне використання при житті власника існує декілька суперечливих версій: одні доказують, що це був мисливський будиночок графа, другі – що тут жила прислуга згадуваного вельможі, треті – що то була каплиця. Нині згадувана будівля використовується як культова споруда християнської общини. Зберігся парк, що прикрашав маєток над особливо чарівною тут Россю.

Відголоском старовини по праву можна вважати й увічнення імені самого графа Ржевуського. Його прізвище носять залізнична станція, що розташована у північно-східній околиці Погребища, а також прилеглий до неї мікрорайон міста, а ім'я – село Адамівка.

Зберігся старовинний польський костюл (віднедавня діючий). За переказами, в ньому мав намір обвінчатися з уродженкою Погребища графинею Евеліною Ганською (дівоче прізвище: Ржевуська) класик світової і французької літератури Оноре де Бальзак. Однак через різке несприйняття письменника близьким родичем Ганської Адамом Ржевуським, примусило подружню пару зареєструвати шлюб у Бердичеві.

Далеко за межами Погребища відома славетна фольклористка Настя Андріанівна Присяжнюк. Її ім'я носить відкритий 2012 року районний краєзнавчий музей.

Краєзнавець, заслужений журналіст України Василь Паламарчук розповів по свої незабутні зустрічі з видатними уродженцями Погребищенського району та його адміністративного центру. Зокрема, обіймаючи посаду головного редактора газети «Вінниччи-

на», неодноразово зустрічався з легендою світового оперного співу Анатолієм Кочергою, батьки якого мешкали в Погребищі.

Цікавим видалося відвідання учасниками краєзнавчої експедиції села Круподеринці. При цьому, виїжджаючи із Погребища, вони перетнули колишній поштовий тракт, яким далекого 1846 року із Морозівки до Плискова подорожував безсмертний Тарас Григорович Шевченко. Сама ж Морозівка стала першим населеним пунктом на теренах Вінниччини, який відвідав великий Кобзар.

Село Круподеринці має декілька унікальних архітектурних пам'яток XIX ст. Етимологія назви цього населеного пункту вказує на одне з прадавніх сільськогосподарських занять його мешканців.

Проте уславив Круподеринці видатний російський дипломат, громадський діяч, талановитий господарник, людина державної величі – граф Микола Павлович Ігнатьєв (1832 – 1908), який тривалий час проживав у цьому селі і був тут похований.

Почесний краєзнавець України Анатолій Лисий розповів, що вершиною дипломатичної діяльності Миколи Ігнатьєва стало підписання знаменитого Сан-Стефанського договору 1878 року, за яким Болгарія звільнилася від багатовікового турецького гніту й отримала свободу та незалежність. Вдячні болгари назвали на честь російського дипломата декілька поселень і одну із вершин в Антарктиді. Іменем «Граф Ігнатьєв» названо вулиці, площі та установи по всій країні. Це місто і дата викарбувані на чорному лабрадориті на могилі М. П. Ігнатьєва: «Сан-Стефано, 19 лютого 1878 року».

Службову кар'єру Микола Павлович закінчив у 1883 році після протиріччя з царем Олександром III. «Взвесив нашу утренюю беседу, я пришел к убеждению, что вместе мы служить России не можем. Александр», – увідомив, зокрема, його монарх.

Краєзнавець зауважив, що предки графа мають українське коріння: чернігівський боярський рід. Очевидно, з огляду на цю обставину, граф дуже любив свій родовий маєток у Круподеринцях, який називав не інакше, як «мій милий український рай». Маловідомим фактом є те, що Микола Ігнатьєв сприяв становленню цукрової промисловості в Україні, будував на Поділлі цукрові заводи та першим налагодив виробництво відомої горілки на своїй гуральні в Немирові.

Краєзнавці відвідали церкву-мавзолей, зведену видатним архітектором Олександром Померанцевим як родову усипальницю Ігнат'євих, оглянули монументальний пам'ятний хрест, встановлений на церковному дворі на честь сина Ігнат'євих, загиблого в Цусімській битві 1905 року.

Викликала захоплення архітектура графської садиби та величній триповерховий млин, збудований на річці Рось коштом графської родини.

Учасники експедиції взяли також участь у Третньому Всеукраїнському форумі «Україна сакральна», що традиційно проходив у Погребищі.

Як зазначається у його візитівці, «Сакральна Україна – це Україна духовно-героїчна, епічна, літописна, легендарна.

Одним із місць нашої духовної сили є Погребищенщина на Вінничині, де, за давніми переказами й історичними джерелами, ступали ноги Божого вісника апостола Андрія Первозданного, засновника давньоруського монастирського життя преподобного Антонія Печерського, козацького гетьмана та творця Української державності Богдана Хмельницького, його правої руки наказного гетьмана Максима Кривоноса, світоча народного духу Тараса Шевченка. Їхні шляхи перетнулися у просторі і часі не випадково, а щоб вказати нам де закопана «пуповина України», яка порятує її «нарід у врем'я люте».

Організатор форуму – Почесний краєзнавець України, доктор історичних наук, професор Донецького національного університету імені Василя Стуса, уродженець с. Черемошне Погребищенського району Василь Моргун. На його переконання, метою заходу є консолідація українського суспільства, зміцнення національної єдності, налагодження суспільного діалогу, відродження сакральних місць України, популяризація історичного минулого, відновлення й збереження національної пам'яті, підвищення культурно-освітнього й духовного рівня громадян, гордості за свій народ, за Україну.

Тема діалогу цього річного форуму: «Через відродження сакральних місць України – до національного єднання та стійкого розвитку».

На форум завітали численні гості з різних куточків України і Вінниччини, голови міських і районних рад, об'єднаних громад,

науковці, краєзнавці, громадські діячі з Київщини, Херсонщини, Житомирщини, Полтавщини, Черкащини, Дніпропетровщини, Одещини, Чернігівщини.

В офіційній частині заходу на історичній козацькій горі в центрі Погребища учасники поклали квіти до пам'ятника «Борцям за волю України». Участь в урочистостях взяли депутат Вінницької обласної ради, невтомний краєзнавець Володимир Барцьось, голова Погребищенської районної ради Сергій Волинський, перший заступник Погребищенської районної державної адміністрації Петро Шафранський, Погребищенський міський голова Анатолій Білик, ініціатори та організатори форуму, учасники зібрання.

Після традиційної урочистої частини форум продовжився обговоренням теми зібрання біля витоків річки Рось поблизу села Ординці Погребищенського району.

Виступаючи перед його учасниками, член Президії Національної спілки краєзнавців України, голова правління Вінницького обласного краєзнавчого осередку, заслужений працівник культури України, Почесний краєзнавець України, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Сергій Гальчак, зачитав привітання, адресоване організаторам й учасникам форуму, голови Національної спілки краєзнавців України, члена-кореспондента НАН України Олександра Реєнта.

«Від імені Національної спілки краєзнавців України щиро вітаю організаторів, учасників і гостей III Всеукраїнського форуму «Україна сакральна». Краєзнавча спільнота радо підтримує Вашу ініціативу щодо проведення подібних заходів, які мають не лише духовно-культурне, а державницьке та суспільно-політичне значення, – йшлося у ньому. – Особливо важливо, що ініціаторами проведення форуму виступили представники громадського суспільства, зокрема, громадський рух «Український діалог», а реалізації їх проведення сприяли місцеві органи влади. Така консолідація зусиль і зацікавленість тутешніх жителів, безумовно, сприятиме якнайкращому і продуктивному результату.

Знаково, що організатори, розробляючи програму, звернули увагу на різні напрямки суспільної діяльності – політичний, економічний, культурно-освітній, туристичний, спортивний, музичний, релігійний тощо. Впевнений, що своєю активною діяльністю ви всі надихаєте любити свій край та свою Батьківщину.

Нехай традиція проведення форумів «Україна сакральна» продовжується і стане прикладом для сусідніх районів і областей. Бажаю всім учасникам і гостям здоров'я, оптимізму, позитивних емоцій, наснаги і невичерпної енергії у роботі на благо рідного краю та всієї України!»

Краєзнавча експедиція виявилась пам'ятною, цікавою, корисною для її учасників.

19 серпня 2020 р.

У гостинному с. Білопілля Козятинського району на території «Музею хліба» дванадцятий рік поспіль відбувся обласний фестиваль «Народу вічний оберіг».

Це свято – гімн хліборобській праці, тим, хто шанує й трепетно оберігає народні традиції, береже осередки духовності подільських сіл.

Неначе колоски у дідуху, фестиваль, за участю майстрів та умільців народних промислів, об'єднав низку яскравих подій: районне свято «Обжинки»; XII районний конкурс-виставку виробів із соломи та обрядових хлібів «Колос достатку»; XXIV районний фестиваль образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва «Сузір'я митців»; II районний фестиваль «Медові соти»; II районний конкурс-виставку «Подільські пироги».

Усі заходи відбувалися з дотриманням комплексу протиепідемічних заходів із запобігання поширенню коронавірусної хвороби.

В урочистому відкритті фестивалю, який цьогогоріч присвячений 29-й річниці незалежності України, взяли участь начальник управління культури і мистецтв Вінницької обласної державної адміністрації Ольга Дернова, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, директор обласного центру народної творчості, заслужений працівник культури України Тетяна Цвігун, заступник голови Козятинської райдержадміністрації Ігор Булавський, голова Козятинської районної ради Віктор Слободянюк, член Національної спілки краєзнавців України Микола Купчик.

За значний внесок у розвиток сільськогосподарського виробництва та з нагоди обласного свята хліба «Народу вічний оберіг» та районного свята «Обжинки» грамотами та винагородами були

відзначені найкращі трударі хліборобських агроформувань Козятинщини, а також з нагоди річниці Дня Незалежності України за значний особистий внесок у соціально-економічний розвиток району, активну громадську діяльність кращі працівники району нагороджені відзнакою «За заслуги перед Козятинщиною».

Гарного настрою додавали виступи творчих колективів, вис-тавки, запашний мед та смаколики, якими частували майстрині.

19 серпня 2020 р.

У рамках відзначення 29-ї річниці незалежності України у селі Сестринівка Козятинського району на території місцевого загальноосвітнього навчально-виховного комплексу I – III ст. «Школа – дитячий садок» відкрито пам'ятний знак Михайлу Грушевському. У торжестві взяли участь заступник голови Козятинської райдержадміністрації Ігор Булавський, голова Козятинської районної ради Віктор Слободянюк, Сестринівський сільський голова Анатолій Левчук, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України, директор Вінницького обласного краєзнавчого музею Катерина Висоцька, начальник управління культури і мистецтва Вінницької обласної державної адміністрації Ольга Дернова, яка вручила Почесну грамоту обласної державної адміністрації та обласної ради Людмилі Левчук – краєзнавцю, учителю історії та правознавства Сестринівського ЗНВК I – III ст. «Школа – дитячий садок», старшому науковому співробітнику філії Вінницького обласного краєзнавчого музею «Музей М. С. Грушевського» в с. Сестринівка Козятинського району.

Після урочистої частини гості та мешканці місцевої територіальної громади взяли участь в екскурсії по музею Михайла Грушевського.

19 серпня 2020 р.

Члени правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України директор Державного архіву Вінницької області, доктор історичних наук Юрій Легун та головний

спеціаліст відділу інформації та використання згаданого архівного закладу, Почесний краєзнавець України, кандидат історичних наук Костянтин Завальнюк до Дня Незалежності України дали обширне інтерв'ю для суспільного телебачення. Тема розмови: «Отамани визвольних змагань періоду Першої Української революції».

20 серпня 2020 р.

У Вінницькому обласному краєзнавчому музеї відбулося відкриття тематичної виставки «З любов'ю до рідного слова», присвячену видатному подільському краєзнавцю, фольклористу, громадському діячу, лауреату Всеукраїнської премії імені Павла Чубинського Володимиру Вовкодаву.

Тепло відгукнулись про його краєзнавчу та народознавчу діяльність, непохитність у боротьбі за незалежність України заступник директора з наукової роботи музею Світлана Шароварська, завідувачка науково-дослідницького відділу новітньої історії музейного закладу Лариса Семенко, дослідники життєвого та творчого шляху Володимира Вовкодава завідувач архівного відділу Липовецької райдержадміністрації, заступник голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Олександр Роговий, жмеринчанин, педагог, член Національної спілки краєзнавців України Володимир Горлей, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Сергій Гальчак, який вручив присутньому на заході сину Володимира Петровича Вовкодава Святославу Вовкодаву, полковнику Збройних Сил України, учаснику АТО/ООС, посвідчення та нагрудний знак лауреата обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава у номінації «Історичне краєзнавство».

Він також подарував музею свої нові праці: «Вінницькі сторінки вітчизняної журналістики доби Української революції 1917 – 1920 рр., Розстріляного Відродження», «Із глибини століть: документальні джерела з історії населених пунктів, адміністративно-територіального устрою Літинщини», «З любов'ю до малої батьківщини» (Книга 4).

20 серпня 2020 р.

У Вінниці в молодіжному центрі «Квадрат» відбувся прем'єрний показ науково-популярного фільму «Поділля в добу НЕПу».

За словами авторського колективу, науковців-краєзнавців Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, створення такого просвітницького продукту відкриває нові можливості для вчителів закладів освіти, які можуть використовувати даний кінофільм під час освітнього та виховного процесу.

«У 2018 році ми розпочали знімати навчально-просвітницькі фільми. Даний кінофільм продовжує цю гарну традицію. Він розрахований, у першу чергу, на учнівську та студентську молодь. Цього разу ми намагалися висвітлити дуже непросту тему, а саме тематику нової економічної політики на Поділлі (1921 – 1927). Документального матеріалу дуже багато, тому було вирішено зробити тематичні серії тривалістю по 10 – 12 хвилин, і у нас їх вийшло сім. Кожна серія стосується окремої проблеми, розкриває те чи інше питання в контексті НЕПу на Поділлі. Фільм ще не повністю завершений. Ми відкриті до зауважень та пропозицій, які можна буде врахувати у нашій роботі», – зазначив модератор заходу, один із авторів кінофільму, краєзнавець, голова громадської організації «Подільська спадщина», кандидат історичних наук, доцент Павло Кравченко.

«У сучасній історіографії побутує думка, що НЕП – це ніби то щасливий період для українців: припинилися політичні репресії, почало відроджуватися приватне підприємництво, українізація та період культурної революції. Але це зовсім не так. Це був черговий етап продуманої політики радянської окупації України – більшовикам будь-якою ціною потрібно було втриматись при владі. Це етап подвійних стандартів у політиці та культурному житті», – відзначив інший співавтор кінофільму, кандидат історичних наук, доцент, краєзнавець Анатолій Войнаровський.

Презентована дослідницька праця викликала чималий інтерес присутніх.

20 серпня 2020 р.

В урочищі «Дубки», що межує з південною околицею Літина, за участю керівництва району, краєзнавців, громадськості, представників Українського інституту національної пам'яті, комунального закладу «Вінницький обласний молодіжний центр «Квадрат», відбулося урочисте відриття пам'ятного знака жертвам більшовицького терору.

Захід розпочався з виконання державного гімну України та урочистим підняттям Державного Прапора України. Почесну місію відкрити пам'ятний знак здійснили громадські активісти Л. Чекотун та Д. Колісник. Ідея створення меморіального знаку належить місцевим краєзнавцям і активістам. Встановлений він коштом літинських підприємців та небайдужих громадян і приурочений 29-й річниці Незалежності України.

21 серпня 2020 р.

Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 21.08.2020 р. № 2065 Оксанівський печерний оборонний монастир, що біля с. Оксанівка (Флемінда) Ямпільського району занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

За переказами, монастир заснований ченцями з Афону. Петрографи та графіті, зображені на стінах комплексу та у його печерах, є артефактами міжнародної ваги та не мають аналогів у світі. Серед зображень – хрестоподібні фігури, трикутники, ромби, зображення звірів, риб, птахів. Усього таких знаків – сотні.

Кілька років краєзнавці та історики досліджували колишній монастир, щоб виконати всі умови для підготовки документів, які дозволили надати об'єкту статус пам'ятки національного значення.

21 серпня 2020 р.

У Жмеринці на площі Миру відбулися урочистості з нагоди найважливішого свята рідної держави – Дня Незалежності України. У них взяв участь член Президії Національної спілки краєзнав-

ців України, голова правління Вінницької обласної організації НСКУ, Почесний краєзнавець України Сергій Гальчак, який вручив високі краєзнавчі відзнаки відомим жмеринцям – свідоцтво Почесного краєзнавця України Володимиру Савовичу Горлею, посвідчення та нагрудний знак лауреата обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава Ігорю Борисовичу Балюку.

21 серпня 2020 р.

До Дня Незалежності України у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї відкрито виставку, присвячену 100-річчю визвольних змагань (1917 – 1921) – спільний проєкт Вінницьких обласних краєзнавчого та художнього музеїв.

Українська революція 1917 – 1921 рр. – період відродження державності, формування нації, ренесанс української культури та духовності. Одним із центрів визвольної боротьби стало Поділля. Тут впродовж 1917 – 1921 рр. неодноразово змінювалася влада, перебували урядові структури УНР, діяли регулярні війська та повстанці, гриміли криваві бої.

У ці чи не найдраматичніші роки вітчизняної історії земляки-подоляни відзначились у бойових діях, державотворенні та національно-культурному відродженні.

На виставці представлені картини вінницьких художників творчого об'єднання «Серпень», які в 2003 р. спільно з Вінницьким обласним краєзнавчим музеєм реалізували історико-мистецький проєкт «Українські січові стрільці». Проєктом не було поставлене завдання широкого висвітлення подій часів визвольних змагань чи досягнення остаточної істини – у першу чергу автори звернулися до людських почуттів, емоційного відлуння минувшини.

Художників, надзвичайно різних за творчими спрямуваннями, однаково надихали пісні січових стрільців, рядки з яких і стали назвами образотворчих робіт. Кожен з митців обрав сюжетно-настровеу інтонацію, яка найбільше відповідала складу власної особистості: Микола Бондар («Ой, видно село, широке село під горою...» (2002 р.) – героїчну; Михайло Бабій («А там у Львові музики грають...», 2002 р.) – життєстверджуючу; заслужений художник України Ігор Синепольський («Ой, у лузі червона калина похилилася...», 2002 р.) – ліричну; Віктор Абрамов («Серед диких

степів, серед буйних вітрів...», 2002 р.) – щемливо-метаморфічну; Георгій Мельник у серії графічних творів – елегійну; Михайло Мігрін («Прощання», 2002 р.) – узальнено-філософічну. Змістовною стала знакова постать юного січовика з китицею калини у виразному пластичному виконанні заслуженого художника України Володимира Смаровоза.

Увазі відвідувачів пропонуються героїчні портрети відомих земляків, учасників державотворення доби Національно-визвольних змагань Якова Гандзюка, Охріма Щериці, повстанських отаманів.

Родзинкою виставки є подільські етюди 1919 – 1920 рр. видатного українського митця Петра Холодного, твори корифея українського імпресіонізму Миколи Глуценка, люб'язно надані для експонування Вінницьким обласним художнім музеєм. Вперше експонується робота Ф. Добровольського «Богунці у Вінниці» («Початок червоного армагеддону»).

23 серпня 2020 р.

Сьогодні з нагоди Дня Державного Прапора України та Дня Незалежності України у Вінниці відбулося урочисте нагородження державними нагородами, Почесними Грамотами Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України, Почесними відзнаками «За заслуги перед Вінниччиною» найдостойніших вінничан за видатний особистий внесок у розбудову держави та рідної Вінниччини.

Серед нагороджених орденом «За заслуги» III ступеня Почесний краєзнавець України, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, уродженець Шаргородщини Анатолій Никифорович Нагребецький. Високу державну нагороду вручили голова обласної державної адміністрації Сергій Борзов та голова обласної ради Анатолій Олійник.

Автора 24-х краєзнавчих книг щиро привітали присутні на заході голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, краєзнавці Василь Паламарчук, Ігор Балюк, земляки Анатолія Никифоровича.

23 серпня 2020 р.

На честь Дня Державного Прапора відбулася велоекскурсія «Козацькими стежками Вінниччини», до якої крім вінничан долучилися представники Якушинецької, Ситковецької, Вапнярської, Ямпільської, Дашівської та Глуховецької громад.

На її урочистий старт завітав голова Вінницької обласної державної адміністрації Сергій Борзов.

У Вінниці та її околицях маршрут включав 10 локацій, серед яких пам'ятний знак Івану Богуну, пам'ятник Симону Петлюрі, комплекс «Мури», Михайлівська козацька церква та ін. Екскурсоводом виступив відомий історик та краєзнавець Олександр Коваль.

24 серпня 2020 р.

Сьогодні, у День Незалежності України, у Вінниці відбулася церемонія покладання квітів до пам'ятного знака Героям Небесної Сотні, стели воїнам АТО/ООС та до Вічного вогню.

Вшанувати пам'ять героїв й покласти квіти прийшли керівники області та міста, посадовці виконавчого апарату обласної ради, керівники управлінь та департаментів обласної державної адміністрації та міської ради, представники трудових колективів, громадських організацій, військовослужбовці, краєзнавці, жителі та гості міста.

24 серпня 2020 р.

Сьогодні на фасаді будівлі Жмеринської міської ради встановлено меморіальну дошку Миколі Лівіцькому – третьому Президенту Української Народної Республіки в екзилі, сину відомого українського громадсько-політичного діяча, голови Ради народних міністрів УНР Андрія Лівіцького. Ініціатори її встановлення – депутат Жмеринської міської ради Анатолій Осаулов, місцеві краєзнавці, громадські активісти.

Микола Лівіцький народився 22 січня 1907 року у Жмеринці в сім'ї Андрія та Марії Лівіцьких. Потім родина перебралася до Києва.

Прожити довгий час на території України Миколі та його сім'ї не вдалося. В 1918 році він розпочав навчання в київській гімназії імені Тараса Шевченка. Наприкінці 1920-го їм з батьком довелося емігрувати до Польщі.

Андрій Лівіцький був активним учасником подій Української революції й на момент еміграції займав посаду прем'єр-міністра УНР. Після смерті Симона Петлюри в 1926 році він зайняв його посаду.

Микола Лівіцький став одним із засновників та керівників Українського національного державного союзу (УНДС). З 1949 року – член уряду Української Національної Ради, а з 1957 року – його голова і міністр закордонних справ. На той час він вже жив у США. У 1967 – 1989 роках – Президент УНР в екзилі (третій за рахунком).

Важливе місце в його житті займала журналістика. У 1948 – 1950 рр. він очолював Спільку українських журналістів на чужині. У 1950-х роках був редактором газети «Мета» Українського інформаційного бюро в Мюнхені. Написав низку праць, у тому числі «Захід – Схід і проблематика поневолених Москвою націй» (1975), «ДЦ УНР в екзилі між 1920 і 1940 роками» (1984).

Помер 8 грудня 1989 року в Філадельфії. Похований на українському православному цвинтарі в Саут-Баунд-Бруку, штат Нью-Джерсі.

24 серпня 2020 р.

У селі Старостинці Погребищенського району відбулися урочисті заходи вшанування пам'яті легендарного повстанського отамана Української Народної Республіки, розвідника, генерала-хорунжого Української повстанської армії Івана Демидовича Трейка. На честь військовика у його рідному селі відкрито меморіальну дошку. Це перше офіційне вшанування славетного героя на Вінниччині за роки незалежності України. Цьогоріч виповнюється 122 роки з дня народження і 75 років з дня його загибелі.

Ініціатива вшанування та відкриття дошки Івану Трейку в Старостинцях належить відомому краєзнавцю, депутату Вінницької обласної ради Володимир Барцьосю. Рішення про її виготовлення та встановлення ухвалено 20 листопада 2017 року на сесії Старостинецької сільської ради. Автор меморіального знака – скульптор Анатолій Бурдейний з м. Вінниці. Символіка дошки відтворює традицію визвольної боротьби українців за державність і національну волю, характеризує життєпис отамана і генерала Івана Трейка.

Народився він 1898 року в Старостинцях. Спочатку воював за волю України з денікінцями, а згодом, найдовше, – з більшовиками на території Бердичівського, Сквирського, Білоцерківського повітів Вінниччини, Київщини і Житомирщини аж до 1925 року. Іван Трейко був військовим розвідником Армії УНР, з початком Другої світової війни стає членом штабу УПА «Поліська Січ», з 1943 року в УПА очолював військову розвідку ВО «Заграва» і ВО «Гютюнник». Загинув у 1945 році в бою з військовим підрозділом НКВС між Сторожевим і Городницею на межі Житомирщини та Рівненщини.

Під час урочистого відкриття меморіального знака з вітальним словом виступив Володимир Барцьось.

«Сьогодні, без перебільшення, історичний день нашого краю. Це день відновлення історичної справедливості щодо забутого, замовчаного героя, нашого земляка, легендарного отамана Української Народної Республіки і генерала-хорунжого Івана Демидовича Трейка, – сказав він. – Десятки років московсько-більшовицька влада брехливо називала отамана Трейка і його повстанців-трейківців «бандитами», насправді – це наші герої – борці за визволення України і нашого народу. Як пишуть чекісти: близько 2 тисяч місцевих мешканців району і сусідніх повітів були учасниками руху, який очолював Іван Трейко. На жаль, до сьогодні вдалося віднайти лише десятки імен наших борців. Це селянські сини, які взяли до рук зброю, щоб захистити рідний край від окупантів. Сьогодні ми віддаємо їм належну шану. Хай пам'ять про Івана Трейка завжди свято оберігається нашими нащадками, а його життя і подвиги будуть взірцем і прикладом служіння Україні для молодого покоління та всіх українців. Бажаємо усім утвердження українсь-

кої незалежності, перемоги нашого народу у війні з російським агресором».

Також з вітальним словом виступили Старостинецький сільський голова Юрій Філіповський, родич героя – Іван Мазуркевич, голова Погребищенської районної ради Сергій Волинський, Погребищенський міський голова Анатолій Білик, депутат Погребищенської районної ради, уродженець с. Старостинці Сергій Скарбовійчук, мешканка села, активістка Зоя Загородня та ін.

Відкрили меморіальну дошку депутат Вінницької обласної ради Володимир Барцьось, Старостинецький сільський голова Юрій Філіповський та родич Івана Трейка Іван Мазуркевич – син Соломії Трейко.

Учасники зібрання вшанували отамана та його повстанців, полеглих сучасних героїв російсько-української війни хвилиною мовчання.

4 вересня 2020 р.

«Незламний борець правди і свободи». Під такою назвою у Вінниці на площі імені Василя Стуса відбулися вересневі Стусівські читання. Захід організували Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека імені Климента Тімірязєва (директор: член Національної спілки краєзнавців України Лариса Сенік), Вінницька обласна організація Національної спілки письменників України (голова: Почесний краєзнавець України Вадим Вітковський), Конгрес української інтелігенції Вінниччини (голова: поет-краєзнавець Василь Кобець). У ньому взяли участь представники влади та органів місцевого самоврядування, освітяни, письменники, науковці, краєзнавці, викладачі та студенти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Донецького національного університету імені Василя Стуса.

7 вересня 2020 р.

На факультеті історії, права та публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського відбулася презентація нової книги Почесного кра-

езнавця України, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заступника директора Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, кандидата історичних наук, автора більше двохсот наукових публікацій Валерія Рекрута «Нариси життя Гайсинщини. Українська революція (1917 – 1921 рр.). Книга II. Боротьба за державність України в роки Гетьманату та становлення Директорії УНР». Грунтовне видання налічує понад 800 сторінок. Значну увагу в праці приділено розвитку національно-культурної та освітньої сфери регіону в період революційних подій сторічної давнини.

Книга викликала жваве обговорення. Виступаючи на презентації, декан факультету професор Юрій Зінько відзначив ґрунтовну джерельну базу праці та її значення для розуміння суспільно-політичних процесів, що відбувалися на теренах Поділля у період 1917 – 1921 років. Схвально оцінили її також науковий редактор видання доктор історичних наук, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, доктори історичних наук Іван Романюк, Олег Мельничук, кандидати історичних наук Олександр Кравчук, Олександр Криворучко, Віталій Тучинський та інші науковці.

Автор книги також зустрівся з ректором університету професором Наталією Лазаренко й передав наукове видання до бібліотеки закладу вищої освіти.

8 вересня 2020 р.

У Бершадській центральній районній бібліотеці відбулася презентація книги письменника, краєзнавця-земляка Олексія Павличука «Село в краю Подільським. Кидрасівка: Люди. Події. Час». Під час заходу Олексія Андрійовича тепло привітали заступник голови Бершадської районної ради С. Пересунько, головний спеціаліст відділу культури, молоді та спорту районної державної адміністрації Л. Німчук, кидрасівський сільський голова В. Беник. Щирі слова вітань прозвучали і від колеги по перу, журналіста, редактора районної газети, члена правління Вінницької обласної організації

Національної спілки краєзнавців України Федора Шевчука, педагога, Почесного краєзнавця України Григорія Погончика.

10 вересня 2020 р.

У м. Хмельницькому голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, член її правління, Почесний краєзнавець України Костянтин Завальнюк, Почесний краєзнавець України Анатолій Лисий, член Національної спілки краєзнавців України Юрій Степанчук взяли участь у засіданні правління Хмельницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України. Як зауважив її очільник академік Лев Баженов, за всю історію існування обох обласних краєзнавчих осередків таке об'єднане засідання проводиться вперше.

Розпочалося засідання із нагородження провідних краєзнавців Хмельниччини. Зокрема, грамотами та цінними подарунками була відзначена діяльність активних дослідників рідного краю Петра Слободянюка, Віктора Прокопчука, Анатолія Трембіцького, Сергія Єсюніна, Лілії Іваневич, Юрія Телячого, Юрія Блажевича, Віктора Адамського, Володимира Хайлацана.

За вагомий внесок у розвиток краєзнавства на теренах Вінниччини Почесними грамотами Вінницької обласної організації НСКУ нагороджено хмельницьких краєзнавців Петра Слободянюка та Лілію Іваневич.

Правління заслухало звіт роботи в умовах карантину голови Хмельницької міської організації Національної спілки краєзнавців України Юрія Блажевича та виробило позицію щодо чергових виборів місцевого самоврядування. Зокрема, Віктор Адамський зауважив, що Хмельницька обласна організація НСКУ підтримає будь-яку політичну силу, якщо її ідеологія базується на засадах української державності, суверенітету, дотриманні прав людини і громадянина, пріоритеті європейських цінностей.

Голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак презентував присутнім свої нові книги: «Вінницькі сторінки вітчизняної журналістики доби Української революції 1917 – 1920 рр., Розстріляного Відродження», «Із глибини століть: документальні джерела з істо-

рії населених пунктів, адміністративно-територіального устрою Літинщини», «З любов'ю до малої батьківщини» (Книга 4), а також фундаментальну працю члена правління, Почесного краєзнавця України Валерія Рекрута «Нариси життя Гайсинщини...», яка налічує близько тисячі сторінок. Доктор історичних наук Юрій Степанчук представив присутнім свою нещодавно видану книгу «Викладачі факультету історії, права і публічного управління в історико-краєзнавчих заходах (2016 – 2019). До 100-річчя факультету історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (1919 – 2019)». Згадані книги автори подарували Хмельницькій обласній універсальній науковій бібліотеці.

Натомість хмельничани подарували гостям щойно виданий науково-краєзнавчий збірник «Хмельницькі краєзнавчі студії» (25-й випуск), в якому надруковано низку статей вінницьких науковців та краєзнавців – Костянтина Завальнюка та Руслана Зелінського «Документи Державного архіву Вінницької області про родину Дядинюків», Олександра Кравчука та Сергія Калитка «М. Кравець про Українську державу Гетьмана П. Скоропадського», Анатолія Лисого, Юрія Степанчука «До питання про історіографію одного подільського села», Олександра Рогового «Магдебурія на Брацлавщині: історико-географічні аспекти».

Підсумовуючи роботу, Лев Баженов висловив сподівання, що хмельницькі і вінницькі краєзнавці й надалі пліч-о-пліч робитимуть важливу суспільну справу – вивчатимуть та популяризуватимуть минуле Подільського краю.

12 вересня 2020 р.

У с. Цибулівка Тростянецького району відбулася презентація книги уродженця села, науковця й краєзнавця Івана Малюти «Роївка» – про історію Цибулівки, долю та здобутки її мешканців. У заході взяли участь Почесний краєзнавець України, директор Видавничого дому «Моя Вінниччина» Вадим Вітковський, редактор видавничої серії «Моя Вінниччина», письменник й краєзнавець Михайло Каменюк, мешканці села. Вихід книги у світ став пам'ятною подією в житті сільської громади.

14 вересня 2020 р.

У Теплику відбулася презентація вперше перевиданої українською мовою книги Велва Черновецького «Теплик – моє містечко», виданої ще в 40-х роках минулого століття в Буенос-Айресі.

Ця книга побачила світ у популярній серії «Моя Вінниччина», яка фінансується коштом обласного бюджету.

У приміщенні центральної бібліотеки районного центру зібралися представники місцевої інтелігенції, керівники Теплицької об'єднаної територіальної громади, письменники, журналісти, краєзнавці.

Почесний краєзнавець України, директор Видавничого дому «Моя Вінниччина» Вадим Вітковський та редактор однойменної книжкової серії Михайло Каменюк розповіли про видавничий проєкт, який вже набув популярності після виходу в світ майже 60-и томів історій, а також про те, як йшла до читача чергова книга – «Теплик – моє містечко».

У виданні Велва Черновецького цікаво та дотепно віддзеркалена історія теплицької єврейської громади на зрізі XIX – XX століть. Людмила Любацька, яка переклала твір українською, поділилася думками про власні краєзнавчі дослідження єврейських громад Поділля.

Емоційним був виступ автора проєкту презентованого видання, члена правління Вінницького обласного товариства єврейської мови та культури, директора музею Голокосту на Вінниччині Леоніда Трахтенберга.

Своїми враженнями та думками під час обговорення книги поділилися письменник, краєзнавець Андрій Стебелєв, редактор газети «Єврейська Вінниця» обласної юдейської релігійної громади «Бейс Менахем Любавич Вінниця», директор Центру юдаїки Таврійського національного університету імені Вернадського Анатолій Кержнер та ін.

Думка учасників заходу – видана книга сприяє кращому розумінню і сприйняттю традиційного міжнаціонального єднання, яким здавна багата Вінниччина.

Під час презентації Вадим Вітковський передав бібліотекам Теплицької об'єднаної територіальної громади 100 безкоштовних примірників видання.

15 вересня 2020 р.

«Шкільна освіта на Вінниччині: минуле та сьогодення» – тема виставки, відкритої у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї, підготовленої працівниками Вінницької академії неперервної освіти та музейного закладу.

Побудовано її за тематично-історичним принципом. Експонати відображають становлення та стан освіти в краї в кінці ХІХ – перші десятиліття минулого століття, у радянський період та за часів незалежної України. Зокрема, вони повідують, що станом на 1892 рік у Подільській губернії нараховувалось 1533 навчальних заклади: чоловічі та жіночі гімназії, духовні училища і семінарії, міські та сільські двокласні училища, церковнопарафіяльні школи тощо. На виставці презентовано підручники, світлини та документи того періоду, шкільний дзвінок, якому понад 100 років.

Виставкові матеріали наступних десятиліть інформують, що перші декрети радянської влади сприяли залученню дітей до освіти, підвищенню грамотності дорослого населення: існувала мережа фабрично-заводських шкіл, шкіл селянської і колгоспної молоді, вечірніх шкіл робітничої молоді; що реформою 1959 р. задекларовано 8-річні обов'язкові та 11-річні «загальноосвітні політехнічні школи з виробничою підготовкою». У 1964 – 1967 рр. повернено 10-річне навчання.

Головним спрямуванням у роботі шкіл радянської доби стають: трудове, воєнно-патріотичне й інтернаціональне виховання, що свідчить про значну ідеологізацію шкільної освіти. Вивчення української мови й літератури в російських школах УРСР було не обов'язковим.

Окремі вітрини виставки об'єднують предмети за навчальними дисциплінами. Переглядаючи їх, можна уявити яку форму носили учні, яким користувались приладдям, як саме здійснювалися досліди на уроках хімії та фізики тощо. Дивиною для сучасних школярів є чорнильниці, саморобні рахівниці, інші невід'ємні речі тодішнього шкільного життя.

Важливість вчительської праці розкрито за допомогою експонатів навчальних комплексів педагогів краю: Лариси Андрусевич, Родіона Скалецького, Миколи Гунька.

Далі можна довідатися, що з перших років незалежності України освіта набула національного характеру. З 2004 р., за підтримки міжнародних і громадських організацій, в державі формується система зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), спрямована на об'єктивне визначення рівня навчальних досягнень випускників середніх навчальних закладів при їхньому вступі до закладів вищої освіти. Численні шкільні атрибути останніх десятиліть розкривають особливості навчального процесу на Вінниччині на сучасному етапі.

А ще в академічній залі музею діє інтерактивна виставка «Школа таємних віків», що розповідає як навчалися наші далекі предки тисячі років тому, коли від уміння здобувати знання залежало виживання не лише окремої людини, а спільноти загалом.

17 вересня 2020 р.

У Вінниці створено видання про історію магдебурзького права у місті на Бугом – «Історія магдебурзького права у Вінниці». Видання містить публікації, надруковані в різних старовинних газетах і журналах. Як зазначають в очолюваному членом Національної спілки краєзнавців України Олександром Федоришеним «Центрі історії Вінниці», у 2020 році Вінницьке самоврядування відзначає свою 380-у річницю, адже 30 травня 1640 року Вінниця отримала «самоврядність на Магдебурзькому праві».

З нагоди знаменної дати відділ краєзнавства Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки імені К. Тімірязєва (завідувачка відділу член Національної спілки краєзнавців України Оксана Антонюк) та «Центр історії Вінниці» розробили віртуальний бібліографічний покажчик, який призначений для працівників органів місцевого самоврядування, істориків, правознавців, студентів, бібліотечних працівників, усіх, хто цікавиться розвитком місцевого самоврядування.

25 вересня 2020 р.

У Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського в онлайн режимі відбулася XXXI Він-

ницька Всеукраїнська наукова історико-краєзнавча конференція «Вінниччина: минуле та сьогодні. Краєзнавчі дослідження», на якій обговорювалися питання історії Поділля й Вінниччини. Присвячена вона 30-річчю з дня проголошення Декларації про державний суверенітет України, доленосної події, що відбулася 16 липня 1990 року. Саме тоді було проголошено незалежність України й визначено основи державного, політичного, економічного ладу та підкреслені самостійність і суверенітет України. У роботі наукового форуму взяли участь 87 чол., у тому числі голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук С. Гальчак. Тема його доповіді: «Засоби масової інформації як інструмент ідеологічно-пропагандистського впливу на поневолене населення Поділля в роки нацистської окупації краю».

Учасників конференції привітала ректор університету професор Н. Лазаренко, яка відзначила важливість участі в її організації департаменту інформаційної діяльності і комунікацій з громадськістю Вінницької обласної державної адміністрації, Українського інституту національної пам'яті, Державного архіву Вінницької області, «Центру історії Вінниці». З вітальним словом також виступили заступник директора департаменту інформаційної діяльності і комунікацій з громадськістю Вінницької ОДА І. Педорук, начальник Центрального міжрегіонального відділу управління забезпечення реалізації політики національної пам'яті в регіонах України Інституту національної пам'яті України Б. Галайко, заступник директора комунального підприємства «Центр історії Вінниці» С. Гула та декан факультету історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Ю. Зінько.

На пленарному засіданні з науковими повідомленнями виступили доктор історичних наук, професор А. Зінченко, доктор історичних наук, професор Л. Кароєва, доктор історичних наук, професор В. Кононенко, кандидат історичних наук, доцент О. Кравчук.

Учасники наукового форуму прийняли рішення провести наступну XXXII Вінницьку Всеукраїнську наукову історико-краєзнавчу конференцію 24 вересня 2021 року.

25 вересня 2020 р.

Сьогодні у Державному архіві Вінницької області в межах «Днів європейської спадщини» відбулася тематична екскурсія «Спадщина і освіта: уроки, які варто повторити», яку провів член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, директор архіву Юрій Легун.

Власне, екскурсія відбулася у стінах колишнього єзуїтського монастиря, де наразі розміщений обласний державний архів. Раніше, збудований у першій чверті XVII ст., монастир виконував функції міської фортеці, був обнесений високим кам'яним муром, тому за ним закріпилася історична назва «Мури».

За словами Юрія Легуна, єзуїти займалися освітою. «...Вони були освітянами, в першу чергу займалися шкільництвом, створювали школи. Єзуїтські колегіуми на той час вважалися найкращими школами. Недаремно багато гетьманів та українських діячів навчалися саме в єзуїтських колегіумах. І саме там, не дивлячись що ти православний українець, міг отримати якісну освіту».

Окрім цього директор архіву розповів про потенціал будівлі як туристичного об'єкту, а також провів невелику екскурсійну групу її приміщеннями.

Позаяк тема усіх екскурсій, які проводяться цими днями у Вінниці, є «Спадщина і освіта», в архіві підготували виставку документів різних років. Серед них – журнали шкіль часів Подільської губернії, зошити з намальованими квітами та контрольними роботами, газети, заяви з проханням прийняти до школи. В журналах середини XIX століття можна ознайомитися зі списком дисциплін, які вивчали учні-вінничани в 1843 році. Серед них – французька мова, Катехизис, алгебра. Еспонуються й документи з іменами вчителів, яким довелось певний час працювати у вінницьких школах під час нацистської окупації, а також численні документи, які свідчать про розгорнуті в 1937 – 1939 роках проти освітян репресії.

«Всі справи були сфальсифіковані за надуманими обвинуваченнями, – повідав про репресоване вчительство старший науковий співробітник архіву Ігор Гуменюк. – Жодна людина не була засуджена дійсно за те, що їй «пришивали» – участь у «польських повстанських організаціях», «троцькістських націоналістичних ор-

ганізаціях», «шкідництво на роботі». Тобто, до влади прийшли індивіди – очільники ДПУ і НКВС, які хотіли вислужитися, тому такі справи були поставлені на своєрідний конвєсер за принципом «бий своїх, щоб чужі боялися». В результаті вийшло: «бий своїх, аби свої не піднімали голови».

«Дні європейської спадщини» – це загальноєвропейська ініціатива Ради Європи, яка передбачає доступ до закритих об'єктів, організацію інтерактивних виставок, екскурсій з метою привернення уваги до матеріальної та нематеріальної спадщини.

Заходи з нагоди «Днів європейської спадщини» відбуватимуться за ініціативи департаменту маркетингу міста та туризму Вінницької міської ради за підтримки Міністерства культури України, комунального підприємства «Центр історії Вінниці», обласних краєзнавчого та художнього музеїв.

25 вересня 2020 р.

У м. Дунаївці на Хмельниччині відбулася науково-краєзнавча конференція «Освіта і освітяни в історії Дунаєвеччини», організована Дунаєвцькою міською об'єднаною територіальною громадою, управлінням освіти, молоді і спорту, Дунаєвцькою районною організацією Національної спілки краєзнавців України, Центром дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Поважною радою Дунаєвцької ОТГ. В її роботі взяла участь група науковців та краєзнавців Вінниччини, які виступили із доповідями та повідомленнями. Зокрема, тема виступу голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, керівника Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, доктора історичних наук, професора Вінницького державного університету імені Михайла Коцюбинського Сергія Гальчака – «Освітня політика німецької та румунської окупаційних адміністрацій на Вінниччині в період Другої світової війни»; члена Національної спілки краєзнавців України, доктора історичних наук, професора Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Юрія Степанчука –

«Анатолій Трембіцький – дослідник Подільського краю»; Почесного краєзнавця України, завідувача кафедри суспільно-гуманітарних наук Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу, кандидата історичних наук, доцента Анатолія Лисого, завідувача відділенням Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського Юрія Маліновського – «Василіани в Шаргороді: школа, її викладачі та учні»; Анатолія Лисого, Юрія Маліновського та кандидата технічних наук, доцента, кандидата богослов'я, протоірея Бориса Пентюка – «Життя і побут учителів та учнів Шаргородської бурси на початку XIX ст.»; Почесного краєзнавця України, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, головного спеціаліста Державного архіву Вінницької області, кандидата історичних наук Костянтина Завальнюка та члена Національної спілки краєзнавців України, головного спеціаліста Літинської райдержадміністрації Руслана Зелінського – «Петро Куцяк (Сава Чалий): метаморфози української душі».

26 вересня 2020 р.

У с. Буша Ямпільського району на базі місцевого Державного історико-культурного заповідника відбулася науково-краєзнавча конференція «Подільський оберіг – унікальне явище у становленні відродження каменотесного ремесла Дністровського регіону».

Розпочалася вона із привітань виконуючої обов'язки директора Державного історико-культурного заповідника «Буша» Ірини Захарчук та голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, члена-кореспондента УАН, доктора історичних наук, професора Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, заслуженого працівника культури України, Почесного краєзнавця України Сергія Гальчака.

Потім із доповідями та повідомленнями виступили учасники конференції: Лариса Рева, кандидат філологічних наук, член-кореспондент Академії вищої освіти України, член Національної спілки краєзнавців України (м. Київ) – «Микола Павлович Дашкевич – історик, літературознавець, фольклорист, дослідник оригінальної концепції походження та розвитку Галицько-Волинського

князівства»; Юрій Степанчук, доктор історичних наук, професор кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Анатолій Лисий, Почесний краєзнавець України, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу – «Володимир Антонович – перший дослідник Бушанського горельєфу та скельних печер обабіч Дністра»; Світлана Собко, науковий співробітник Державного історико-культурного заповідника «Буша» – «Сакральні символи та знаки бушанських скель. Таємниця скельного храму»; Наталя Березовська, науковий співробітник Державного історико-культурного заповідника «Буша» – «Каменотесний промисел Буші»; Ганна Процюк, молодший науковий співробітник Державного історико-культурного заповідника «Буша» – «Витоки каменотесного ремесла в Україні, пленерного руху «Подільський оберіг»; Іван Романюк, доктор історичних наук, професор кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Оксана Антонюк, завідувачка відділу краєзнавства Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва, член Національної спілки краєзнавців України – «Вінниччина в контексті розвитку пленерного руху в Україні в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.»; Інна Собко, науковий співробітник Державного історико-культурного заповідника «Буша» – «Використання каменю-пісковіку у побуті та будівництві»; Віктор Косаківський, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, член Національної спілки краєзнавців України, Наталія Шпак-Косаківська, заслужений майстер народної творчості України, етнограф, керівник гуртків «Автентична вишиванка і народне мистецтво» Вінницької обласної станції юних натуралістів – «Каменотесний промисел у с. Буша Ямпільського району на Вінниччині»; Віталій Іванчишен, кандидат історичних наук, етнолог, краєзнавець (м. Вінниця), Вікторія Клібановська, краєзнавець, учителька Бушанської ЗОШ – «Життєписи каменотесання у Буші (на прикладі родини Клібановських)»; Інна Процюк, науковий співробітник Державного історико-культурного заповідника «Буша» –

«Сакральність каменотесних ремесел і промислів Східного Поділля».

За результатами конференції видруковано збірник науково-краєзнавчих праць (*Подільський оберіг – унікальне явище у становленні відродження каменотесного ремесла Дністровського регіону / Матеріали науково-краєзнавчої конференції, 26 вересня 2020 р., с. Буша Ямпільського району / Ред. колегія: Гальчак С. Д. (голова), Зінько Ю. А. (співголова), Косаківський В. А. (секретар), Захарчук І. В., Іванчишен В. Р., Лисий А. К., Степанчук Ю. С.). – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2020. – 100 с.*)

У ці дні в Буші проходить також ювілейний XXXV Всеукраїнський пленер скульпторів-каменотесів «Подільський оберіг». Головна його мета – відродження збереження багатовікової традиції подільських каменотесів та розвитку художніх промислів. За роки проведення слава бушанського пленеру рознеслася по всій Україні і за її межами. Щорічно він збирає майстрів з усієї країни, що дозволило створити на території заповідника унікальне явище – Бушанський музей скульптури під відкритим небом.

27 вересня 2020 р.

Літинському районному краєзнавчому музею (директор: член Національної спілки краєзнавців України Віра Авксентіївна Ткач) виповнилося сорок років.

За цей час він став окрасою та гордістю Літина і Літинського району. У колекції музею налічується близько 8000 експонатів. Вони знайомлять з історією та культурою трипільців, подіями Голодомору 1932 – 1933 рр., тут діє постійна виставка «Устим Кармалюк – життя і подвиги», знаходяться експонати, що представляють флору і фауну краю, і етнографічна виставка, на якій зібрано одяг, предмети побуту селян в XIX – XX століттях. Особливу історичну цінність має археологічна виставка, яка складається з артефактів епох палеоліту і неоліту, знайдених під час археологічних розкопок. Також в приміщенні проводяться виставки місцевих художників.

Не менший інтерес представляє й сама будівля, в якій знаходиться музей, – в'їзні ворота літинської в'язниці, в якій у 1814, 1822 – 23, 1827, 1830 – 32 роках томився народний герой Устим

Кармалюк, чиє ім'я носить нині музейний заклад, а 1823 року і його дружина Марія. 1827 року він очолив тут повстання в'язнів і вирвався на волю. 1832 року після суду й покарання 101 ударом батога повторив втечу.

Сама ж тюремна фортеця є історичною та архітектурною пам'яткою XVIII століття.

28 вересня 2020 р.

В селі Човновиця Оратівського району відбулася презентація книги-історії села Закриниччя, яке входить до Човновицької сільської громади.

Авторами видання стали уродженець села Закриниччя Олександр Татарчук, краєзнавці Надія Бойченко та Жанна Гарнавська. Їх вітали односельці із Закриниччя та жителі Човновиці. Презентацію вдало доповнили виступи авторів книги, сільчан та гостей, котрі причетні до видання про історію Закриниччя. Книга вийшла черговим томом у народній серії «Моя Вінниччина». Участь у презентації також взяла участь творча група видавництва: директор обласної комунальної установи «Моя Вінниччина», Почесний краєзнавець України Вадим Вітковський, краєзнавці редактор серії книг «Моя Вінниччина» Михайло Каменюк, депутат обласної ради Жанна Дмитренко, письменник Андрій Стебелєв, фотохудожник Олександр Гордієвич. На презентацію був запрошений консул Республіки Польща у Вінниці Дам'ян Цярцінські, адже чимало сторінок книги присвячені власникам Закриниччя кінця XIX – початку XX ст. польській родині Вільчинських.

Під час заходу відбувся обмін думками, враженнями, пропозиціями, а також звучала музика, вірші та пісні. Усім гостям на вишитих рушниках господарі піднесли подільські короваї. У відповідь Дам'ян Цярцінські подарував сільській бібліотеці альбом із краєвидами своєї країни, Вадим Вітковський – книгу варшав'янки Ірени Вільчинської про свою родину. З усіх пропозицій, які звучали цього дня, найбільшу підтримку отримала ідея підготувати і видати історію Човновиці – села зі сталими трудовими та творчими традиціями.

1 жовтня 2020 р.

У Шаргороді в приміщенні місцевого католицького костелу святого Флоріана відбулася презентація книги польських дослідників отця Ципріяна Януша Мориця, отця Адама Рішарда Сікори та Яніни Матвієць «Шаргородський Єрусалим. Францисканський Санктуарій Страстей Господніх на Поділлі», видану за сприяння Вінницької обласної державної адміністрації та обласної ради. Ініціатор та модератор заходу – уродженець с. Гибаліки Шаргородського району, колишній заступник голови облдержадміністрації, нині начальник управління Рахункової палати у Вінницькій, Житомирській, Кіровоградській та Хмельницькій областях, відомий громадський діяч, краєзнавець Володимир Борецький. У презентації взяли участь вінницькі дослідники малої батьківщини, місцеві та польські священослужителі, численні віряни Шаргорода та району.

Виступаючи перед присутніми, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак відзначив, що «Шаргород – унікальне місце на карті України. Це древнє місто. Досить згадати, що одній із збережених його історико-архітектурних пам'яток – костелу, в якому ми зараз перебуваємо, виповнилося 425 років. Ще раніше, в 1589 році, збудовано синагогу, яка водночас була й фортифікаційною спорудою. Шаргород – це батьківська хата працьовитих, талановитих, самобутніх народів – українського, польського, єврейського. Це своєрідний Єрусалим на теренах Вінниччини, України. І саме про це йдеться у цій чудовій книзі-альбомі. Йдеться про унікальну Шаргородську Кальварію, як твердить єпископ Кам'янець-Подільський Леон Дубравський, – «місце, освячене культом Страстей Господніх, прототип Хресної Дороги Спасителя в Єрусалимі». Тому цілком погоджуюся з його словами, що «всі, котрі візьмуть до рук цю книгу, будуть запрошені до незвичайної подорожі. Перед нами – цінна, багатоілюстрована панорама святих місць. Одночасно, це путівник, молитовник, а також надзвичайно багате джерело знань з Біблії, біблійної археології, християнської історії, архітектури, іконографії, мистецтва та символіки. Книга являє собою молитовні роздуми та написана з глибокою пошаною до Страстей Господніх...

Дане видання двомовне – польсько-українське, котре, отже, символічно поєднає історію Поділля з її сьогоденням, а також буде мости між послідовниками Христа, щоб могли взаємно збагачуватись своїми переживаннями віри, вразливістю та любов'ю до Бога.

Книга увіковічне зусилля багатьох людей, об'єднаних створенням пам'ятки сакрального мистецтва, котра будується на Божу славу і буде слугувати прийдешнім поколінням. Це неоціненний внесок в історію і культуру цих земель».

Тому теж висловлюю щиро вдячність авторам видання за титанічну дослідницьку працю, а також будівничим і меценатам, зокрема, Миколі Джизі, Василю і Тетяні Симонишиним, Миколі і Галині Косовським, Геннадію і Ларисі Медончикам, Леонтію та Ганні Славінським, Тимофію та Галині Гіренкам, Миколі, Ніні та Сергію Бадюкам, Володимиру та Олені Павельським, Степану Нешику, Володимиру та Ользі Барецьким та іншим уродженцям Шаргородщини й Вінниччини, а також польським меценатам, завдяки ентузіазму та зусиллям яких започатковано та створено неповторну духовну перлину нашого чудового, мальовничого краю».

Схвально відгукнулись про книгу член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Анатолій Нагребецький, кандидат історичних наук, Почесний краєзнавець України Анатолій Лисий, кандидат історичних наук, заступник директора Державного архіву Вінницької області Фаїна Винокурова, заслужений журналіст України, краєзнавець Василь Паламарчук, лауреат Вінницької обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава Ігор Балюк та ін.

3 жовтня 2020 р.

У Вінниці з екскурсійною метою побувала група викладачів та студентів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка на чолі з головою правління Хмельницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, директором Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України, доктором історичних наук, професором Левом Баженовим. З великим інтересом гості відвідали історико-мемо-

ріальний комплекс Вінницького обласного краєзнавчого музею – колишню ставку Гітлера «Вервольф», декілька інших історико-краєзнавчих об'єктів обласного центру. Гідами та екскурсводами гостей були голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, член правління обласного краєзнавчого осередку, декан факультету історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Юрій Зінько, завідувач кафедри Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу, Почесний краєзнавець України Анатолій Лисий, співробітник Вінницького обласного краєзнавчого музею, невтомний дослідник малої батьківщини Сергій Гареник.

Вінничани та гості обмінялися нещодавно виданими науково-краєзнавчими працями.

8 жовтня 2020 р.

Щорічно традиційно в жовтні – напередодні Дня українського козацтва, у м. Вінниці відкривається обласна виставка народного мистецтва, організована Вінницьким обласним центром народної творчості (директор – заслужений працівник культури України, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Тетяна Цвігун), яка радує вінничан та гостей міста своєю неперевершеною експозицією. Адже щоразу вона створюється з прекрасних робіт найталановитіших майстрів, у тому числі молодих і нововиявлених народних умільців Вінниччини з різних видів народного мистецтва, що завжди є об'єктом прискіпливої уваги науковців та краєзнавців. Кожного року виставка має своє тематичне спрямування.

У цьому році воно особливе – тема жнив, хліба та літньої обрядової тематики. Отож особливу увагу в експозиції нинішньої, 72-ї обласної виставки, приділяється мистецтву виготовлення дідухів та живописним полотнам за темою українського села, жнив і т. п.

Центром експозиції нинішньої виставки є скульптури з колосся (ангел та україночки), які створили Ванда Коваль з с. Мирне Калинівського району – переможець обласного онлайн-конкурсу з виготовлення дідухів «Дідух – української родини оберіг», прове-

деного ОЦНТ з нагоди відзначення 20-ї річниці Незалежності України, і дідухи Валентини Пітерової з с. Селище Тиврівського району, а також представлені умільцями Мурованокуріловецького, Бершадського, Погребищенського і Липовецького районів.

Шанувальники образотворчого мистецтва мають гарну нагоду познайомитись із новими живописними полотнами таких відомих майстрів живопису і народного малярства як Федір Панчук (с. Пеньківка Липовецького району); Іван Горобчук, Василь Слободянюк, Володимир Козюк, Олександр Пелешко, Ірина Кравченко, Павло Пшеничний, Микола Бабій, Микола Бондар, Михайло Мігрін, Валентина Матвієнко (м. Вінниця); Михайло Громов (м. Хмільник); Олександр Шульгань (м. Погребище); Микола Крижанівський, Тетяна Дєдова, Лідія Гудзь (с. Клембівка Ямпільського району); Оксана Городинська, Людмила Сорочинська (м. Могилів-Подільський); Сергій Бугай (с. Човновиця Оратівського району); Віталій Пітик (смт Тростянець); Валентина Когут (м. Іллінці); Валентин Тишецький (м. Крижопіль); Інна Лабун (м. Могилів-Подільський); Ольга Процюк (с. Станіславчик Жмеринського району), а також познайомитись із живописом Вікторії Марієчко з с. Баланівки Бершадського району та з малярством на склі Альони Козак з Тульчинського фахового коледжу культури, які вперше беруть участь в обласній виставці.

Багата експозиція нинішньої виставки і на декоративній розпис, прекрасні роботи якого представили вінницькі майстрині Надія Луценко, Ірина Угринчук, Тетяна Рихліцька та її учень Артем Малаховський (з групи діти з особливими потребами). Сторінку декоративного розпису доповнили розписні тарелі Інни Кавецької, Ольги Шимановської та Анни Самойленко з Тульчинського фахового коледжу культури.

Ручна виставка – це той вид декоративного і, однозначно, образотворчого мистецтва, без якого не обходиться жодна виставка. Адже вишитий рушник, як оберіг, служить обрамленням і додає краси та затишку будь-якому заходу. Таку місію в експозиції нинішньої виставки виконують вишиті роботи Галини Данилюк, Тетяни Войнаровської, Оксани Безрученко та Людмили Голови (м. Вінниця); Алли Мрут, Світлани Нагорняк, Олесі Свистун і Тетяни Поплінської (м. Ямпіль); Зінаїди Петрович (с. Пеньківка Жмеринського району); Олени Тригуб (с. Новофастів Погребищенського

району); Олександра Мізюка (с. Вапнярка Томашпільського району); Ірини Обертайло та Оксани Бабиної (с. Болган Піщанського району).

Особливого колориту надають виставці керамічні вироби Сергія і Світлани Погонців (с. Кришинці Тульчинського району), Тетяни Шпак (с. Бубнівка Гайсинського району), Володимира Слубського (с. Довжок Ямпільського району), Михайла Діденка (м. Вінниця), а також Василя Рижного, Наталії Лавренюк та їхніх вихованців – студентів Тульчинського фахового коледжу культури Анастасії Левкової і Крістіни Космач.

Неперевершені роботи різьби по дереву на виставку представили провідні майстри з різьби по дереву Юрій Дяченко (м. Гайсин), Петро Пипа (с. Андрушівка Погребищенського району) та Анатолій Лукіянчин (с. Гнатків Томашпільського району).

Сучасне ручне ткацтво на виставці представлено такими майстрами як Алла Болгарська (м. Ямпіль), Анатолій Гайструк (м. Вінниця) і Наталя Очеретна (с. Агрономічне Вінницького району). Великий пласт подільського традиційного ткацтва представлено також із фондів Вінницького обласного центру народної творчості.

Гарним вкращенням в експозиції є традиційні писанки Тетяни і Катерини Пірусів (м. Вінниця), флористичні мініатюрні картини Галини Співак (с. Підвисоке Оратівського району), мережані витинанки Дмитра Власійчука (м. Хмільник) і Ліни Консевич (м. Вінниця), вироби: з рогами – Надії Іщенко (с. Щітки Вінницького району), з соломки – Тетяни Герасимець (с. Жорнище Іллінецького району); з кукурудзиння – Ганни Лагуни (смт Крижопіль).

Всього в експозиції виставки представлено понад 350 робіт 70-и майстрів майже з усіх районів області та м. Вінниці. Виставку розгорнуто у виставковій залі Вінницького обласного краєзнавчого музею (директор – Почесний краєзнавець України, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Катерина Висоцька).

12 жовтня 2020 р.

За вагомий внесок у розвиток краєзнавства на теренах Вінниччини, а також у зв'язку із життєвим ювілеєм – 65-річчям від

дня народження – рішенням правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України нагороджено Почесною грамотою обласного краєзнавчого осередку Погончика Григорія Олексійовича – директора Бершадської ЗОШ I – III ступенів № 1, автора численних краєзнавчих праць, члена Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України.

13 жовтня 2020 р.

На 72-у році життя перестало битися серце Петра Марковича Гунька – почесного громадянина м. Хмільника, кандидата медичних наук, члена Національної спілки краєзнавців України, директора Національного музею-садиби М. І. Пирогова (м. Вінниця).

Вічна пам'ять!

14 жовтня 2020 р.

З нагоди свята Покрови Пресвятої Богородиці у селищі Турбів Липовецького району встановлено та освячено пам'ятний знак воїнам Української Галицької армії. Ініціатором його встановлення став заступник голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Олександр Роговий. Виступаючи перед присутніми, він, зокрема, наголосив:

«Вже не перший рік особисто я та команда однодумців пропонували встановити тут, на кладовищі воїнів Української Галицької армії, пам'ятний знак. Понад сотню років тому вони віддали своє життя за волю Батьківщини, так і не повернувшись додому. Нарешті наше бажання стало реальністю. Тож по-синівськи щиро вшануймо звияжців!...»

14 жовтня 2020 р.

За інформацією газети «День» (автор публікації Олеся Шуткевич), у Тульчині з нагоди Дня захисника України та Дня українського козацтва відкрито меморіальний комплекс «Борцям за незалежність України». Автором проекту стала координаторка міжна-

родного пленеру «Подільська вольниця» Аліна Славгородська із Запоріжжя. Співавтором – заслужений художник України Михайло Довгань. Пам'ятний знак створено на базі громадської організації «Козацька левада» за підтримки спонсорів та місцевої влади.

Відкрито меморіал в урочистій атмосфері за участі представників освітніх закладів та громадських об'єднань, зокрема ліцеїстів Тульчинського військово-спортивного ліцею, Вінницького крайового Товариства Українського козацтва, Тульчинського районного об'єднання учасників АТО, міської влади, місцевих краєзнавців. Голова Тульчинської ОТГ Валерій Весняний подякував землякам за вшанування пам'яті українських захисників і увіковічнення символічного зв'язку борців за незалежність України.

«День захисників України, День українського козацтва і свято Покрови Пресвятої Богородиці нерозривно пов'язані між собою. Вони символізують зв'язок поколінь, увібрали в себе багаті і славні традиції, уособлюють мужність і героїзм оборонців та визволителів рідної землі на всіх етапах її історії», – зокрема, сказав він.

Світлу пам'ять борців за волю України вшанували хвилиною мовчання. Потім учасники церемонії поклали квіти до пам'ятника борцям за незалежність України, меморіалу слави та братської могили загиблих воїнів Другої світової війни.

14 жовтня 2020 р.

В рамках Дня захисника України в м. Погребище урочисто відкрито пам'ятний знак «Захисникам України». Ініціатива щодо його будівництва була підтримана учасниками АТО/ООС, ентузіастами, в тому числі краєзнавцями, районною владою та органами місцевого самоврядування, яка завдяки їхнім безпосереднім зусиллям і фінансовій підтримці за короткий час була втілена в життя. В результаті споруджено меморіальний комплекс: символічний обеліск, біля якого встановлено гранітні плити з іменами загиблих на Донбасі під час російської агресії захисників України – уродженців Погребищенського району Романа Башняка, Олега Богданова, Ігоря Дубова, Романа Грушка, Євгенія Левчука, Олександра Шелепуна, Олега Школьного та ін.

На церемонії були присутні учасники АТО/ООС, їхні родини, родини бійців, які загинули на Сході України, керівництво району

та органів місцевого самоврядування, гості, представники громадськості. Вони вшанували пам'ять героїв покладанням квітів, хвилиною мовчання.

14 жовтня 2020 р.

У день Покрови Пресвятої Богородиці в селі Лозна Хмельницького району відбулося традиційне свято села.

В його рамках проведено презентацію книг колишнього учня місцевої школи, нині відомого педагога, депутата Хмельницької районної ради, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Миколи Дороша «На старому татарському шляху цвіте Лозна у ніжнім пишноквітті» та «Джерела батьківських криниць. Кам'яні святилища, петроглифи та символи в умовному трикутнику Воронівці – Чернятинці – Лозна».

Схвально відгукнулись про нові праці невтомного дослідника малої батьківщини народний депутат України Петро Юрчишин, голова Лознянської сільської ради Світлана Якушевська, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Сергій Гальчак, член Національної спілки краєзнавців України хмельничанка Анжела Веремій, голова ревізійної комісії Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заслужений журналіст України Василь Паламарчук, книговидавець, краєзнавець Ігор Балюк та інші. Вони побажали автору невтомності, нових науково-краєзнавчих та творчих здобутків.

Під час презентації неодноразово лунали пісні про село Лозну, рідний край, Матір-Україну на слова Миколи Дороша у виконанні місцевих самодіяльних співочих колективів, а також виконавців-аматорів.

16 жовтня 2020 р.

Скарби Подільського краю засяяли у Києві: сьогодні в Національному музеї історії України відбулося урочисте відкриття виставки «Золото Поділля: історія народів». Виставка знайомить із унікальними сторінками історії Поділля та репрезентує найвідоміші старожитності із зібрання Вінницького обласного краєзнавчого музею та Національного музею історії України, пов'язані з археологією.

Вінницький обласний краєзнавчий музей презентує в столиці України археологічну збірку, що відображає культуру народів, які мешкали на теренах Поділля від трипілля до середньовіччя. Зокрема, на виставці експонується комплекс золотих і бронзових прикрас та найбільша в Європі колекція бурштинового намиста доби пізньої бронзи (XIV – X ст. до н. е.) з курганного могильника біля с. Гордіївка Тростянецького району.

Особливе місце в експозиції займають предмети сарматського періоду I ст. н. е., переважна більшість яких виявлена експедиціями Вінницького обласного краєзнавчого музею під час розкопок кургана впродовж 1980-х – початку 1990-х рр. Численними золотими та срібними прикрасами, коштовною зброєю та римськими амфорами представлено всесвітньо відомий комплекс із поховання сарматського царя, яке було досліджене біля с. Пороги Ямпільського району у 1984 р.

Унікальними є скарби, пов'язані з Великим переселенням народів. Знахідки з майстерні ювіляра біля с. Бернашівка Могилів-Подільського району демонструють досконалість ремісництва ранніх слов'ян, а скарби із сотнями срібних арабських монет – високі розвиток міжнародних торговельних зв'язків Східного Поділля за Києво-Руських часів.

«Золото Поділля: історія народів» – перший проект, яким Національний музей історії України та Вінницький обласний краєзнавчий музей започатковують міжмузейний обмін, що передбачає комплексні виставки із зібрань музеїв різних регіонів України. Ініціатива спрямована на консолідацію українського суспільства шляхом всебічного представлення історії та регіональних особливостей.

Захід пройшов за участі міністра культури та інформаційної політики України Олександра Ткаченка, генерального директора Національного музею історії України Федора Андрощука, делегації з Вінниці у складі представників обласного управління культури і мистецтв на чолі із заступницею начальника Валентиною Троян та Вінницького обласного краєзнавчого музею на чолі з його директором, членом правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Катериною Висоцькою, музейників Києва, науковців.

Унікальна виставка експонуватиметься до 28 лютого 2021 року.

20 жовтня 2020 р.

З ініціативи члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Валерія Войтовича в с. Бронниця Могилів-Подільського району відкрито меморіальну дошку видатному уродженцю краю Олександру Гнатовичу Лотоцькому, 150-річчя від дня народження якого виповнюється у цьому році.

Громадсько-політичний і державний діяч, дослідник історії української православної церкви, книговидавець, письменник і публіцист Олександр Гнатович Лотоцький народився в сім'ї священика в с. Бронниця. Навчався у Подільській (1884 – 1889 рр.), Тифліській (1889 – 1890 рр.), Київській (1890 – 1891 рр.) духовних семінаріях; у 1892 – 1896 рр. – студент Київської духовної академії, член її громади.

У 1895 р. в Києві за ініціативи О. Лотоцького, С. Єфремова, В. Доманицького засновано видавництво «Вік», яке в умовах жорсткої російської цензури до 1914 року випустило 140 назв різних видань (переважно перевидання вагомих творів українських класиків). Особливо знаковим було видання тритомної «Антології української літератури», присвячене 100-літтю «Енеїди» І. Котляревського, вийшло друком у Києві в 1900 – 1902 рр.: 1-й том – «Поезія», 2-й і 3-й – «Проза» та містило твори понад 70-и українських письменників: Т. Шевченка, М. Вовчка, Ю. Федьковича, П. Мирного, І. Франка, М. Коцюбинського, Лесі Українки, В. Стефаника та ін. Після «Антології» О. Лотоцький ініціював видання такого

солідного лексикографічного проєкту, як Енциклопедія «Український народ в его прошлом и настоящем». 1906 р. організував повне видання «Кобзаря» Т. Шевченка.

Працював урядовцем державного контролю в Києві та Петрограді (з 1900 по 1917 рр.). Як політичний діяч брав участь у створенні українських фракцій у 1-й і 2-й Державних Думах та в підготовці меморандуму Російської академії наук царському уряду «Об отмене стеснений малороссийского печатного слова», сприяв активізації діяльності українських студентських громад у Москві та Петрограді.

Після Лютневої революції 1917 р. в Росії і скинення царя був призначений губернським комісаром Чернівецької губернії та Покуття.

Під час Української революції 1917 – 1921 рр. працював генеральним писарем Генерального Секретаріату уряду Д. Дорошенка, Державним контролером УНР в уряді В. Голубовича. В жовтні 1918 – січні 1919 рр. виконував обов'язки міністра віросповідань Української Держави та УНР. З січня 1919 по березень 1920 рр. був направлений до Константинополя як надзвичайний і повноважний посол УНР у Туреччині.

У березні 1920 р. емігрував до Відня, пізніше переїхав до Праги, звідти – до Варшави. У 1922 – 1928 рр. – він доцент права Українського вільного університету, у 1929 – 1939 рр. – професор історії церкви у Варшавському університеті. У 1930 – 1939 рр. – засновник і директор Українського наукового Інституту у Варшаві. У 1927 – 1930 рр. – міністр внутрішніх справ в еміграційному уряді УНР.

Автор праць «Українські джерела церковного права» (1931 р.), «Автокефалія» (1935 – 1938 рр.), «Церковна справа в Україні» (1923 р.) та ін., а також численних публіцистичних статей в українській та іноземній пресі, мемуарів «Сторінки минулого» (т. 1 – 3, 1932 – 1934), «В Царгороді» (1939), книжок для дітей.

Помер 22 жовтня 1939 р. у Варшаві. Прах перепоховано на українському меморіальному цвинтарі у Браунд-Бруці поблизу Нью-Йорка.

У відкритті меморіальної дошки взяли участь Валерій Войтович, члени Національної спілки краєзнавців України Володимир Колесник, директор Могилів-Подільського центру народної твор-

чості Оксана Городинська, а також директор Бронницької ЗОШ І – ІІ ст. Володимир Девда. Вони наголосили на відомих і малодосліджених сторінках життя Олександра Гнатовича Лотоцького, значимості відкриття меморіального знака для сучасних і прийдешніх поколінь.

20 жовтня 2020 р.

Як повідомив на шпальтах часопису «Голос України» його власкор, відомий на Вінниччині краєзнавець Віктор Скрипник, у Вінниці Центральний парк культури і відпочинку імені Горького відтепер носитиме ім'я видатного вінничанина Миколи Леонтовича.

Відповідний указ про перейменування ухвалено Кабінетом Міністрів України на пропозицію Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. «Рішення прийнято у зв'язку з необхідністю виконання Закону «Про засудження комуністичного і націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та заборону пропаганди їхньої символіки, а також Закону «Про географічні назви», – йдеться у повідомленні прес-служби уряду.

Ім'я композитора, хорового диригента Миколи Леонтовича добре знане не лише на Вінниччині. Світову славу він здобув завдяки музичній обробці народної колядки, яку назвав «Щедрик». У країнах Європи та Америці її знають під іншою назвою – «Колядка дзвонів». Раніше ім'я Леонтовича присвоєно Вінницькому коледжу культури і мистецтва та обласній філармонії.

Урядовим документом змінено також назву пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Парк імені Леніна» у курортному місті Хмільнику. Надалі його називатимуть «Парк імені Гегельського». Це вчений-біолог, автор 53 проєктів дендропарків, зокрема і того, що носитиме його ім'я. У цьому ж місті отримала нову назву ще одна пам'ятка садово-паркового мистецтва – «Парк імені 50-річчя Жовтня». Об'єкту присвоєно ім'я Гольденберга, заслуженого лікаря України, багаторічного головного лікаря Медичного реабілітаційного центру Південно-Західної залізниці у місті Хмільник.

А лісовий заказник загальнодержавного значення у Немирівському районі «Марксова дубина» перейменовано на «Брацлавську дубину».

29 – 30 жовтня 2020 р.

В онлайн режимі на базі Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва відбулася VII Міжнародна науково-практична конференція «Усна історія: теорія і практика досліджень на сучасному етапі». Її організаторами стали управління культури і мистецтв Вінницької обласної державної адміністрації, Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. К. Тімірязєва, кафедра історії та культури України факультету історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського, Державний архів Вінницької області, Вінницька обласна організація Національної спілки краєзнавців України, комунальне підприємство «Центр історії Вінниці», громадська організація «Вінницьке історичне товариство», Вінницьке обласне відділення ГО «ВГО «Українська бібліотечна асоціація».

Вступним словом конференцію відкрила директор Вінницької ОУНБ ім. К. Тімірязєва, голова Вінницького обласного відділення ГО «ВГО «Українська бібліотечна асоціація», член Національної спілки краєзнавців України Лариса Сенік.

Із привітаннями до учасників наукового форуму звернулися заступник начальника управління культури і мистецтв облдержадміністрації Валентина Троян; начальник Центрального міжрегіонального відділу Управління реалізації політики національної пам'яті в регіонах Українського інституту національної пам'яті, кандидат історичних наук Богдан Галайко; директор Державного архіву Вінницької області, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, почесний голова ГО «Вінницьке історичне товариство», доктор історичних наук Юрій Легун; завідувач кафедри історії та культури України факультету історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського, доктор історичних наук Ольга Коляструк; очільниця Української асоціації усної історії, професор кафедри українознавства філософсь-

кого факультету Харківського національного університету ім. В. Каразіна, доктор історичних наук Гелінада Грінченко; директор КП «Центр історії Вінниці» департаменту культури Вінницької міської ради Олександр Федоришен; член Президії Національної спілки краєзнавців України, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заслужений працівник культури України, доктор історичних наук Сергій Гальчак, який, зокрема, сказав:

«Від імені Президії Національної спілки краєзнавців України, правління Вінницького обласного краєзнавчого осередку щиро вітаю учасників та гостей конференції. Її значення, як і попередніх аналогічних, досить важливе, оскільки потреба розгляду усної історії як окремої царини наукового пошуку сьогодні є особливо актуальною. Як відомо, завдяки усноісторичним дослідженням, що виконуються у форматі історії повсякденності, здійснюється кардинальний поворот в історичній науці, коли історія вивчається не на макро-рівні (держава, народ, великі події, визначні постаті), а на рівні «звичайної людини», її повсякденного життя. Саме завдяки антропологічним студіям історична наука заговорила «людським голосом» – свіжим і неповторним. За допомогою методів усної історії ми маємо можливість зібрати думки рядових «творців історії» і тим самим зробити нехай маленький, але все ж реальний крок до досягнення більш повного знання про минуле.

Завдяки усноісторичним дослідженням утверджується потреба пізнання й розуміння індивідуального досвіду людини як головної діючої особи історії. Це особливо важливо на пострадянському просторі, де ще не подолані ідеологічні впливи тоталітарної держави, що позбавляла людину права на індивідуальну пам'ять.

Усна історія виконує ще одну функцію – охоронну. Завдяки їй ми можемо зберегти свідчення сучасників, які в іншому випадку будуть втрачені назавжди. Особливо це стосується епох і сюжетів, вивчення яких було під забороною або вироблялося тільки за допомогою тенденційних офіційних джерел.

Джерела, отримані методом усної історії, дають багатий матеріал для досліджень з історичної антропології, мікроісторії, історії ментальності, історії повсякденності, історії приватного життя, історичної психології та інших історико-антропологічних напрямів. Тому все більше фахівців з різних галузей спеціальних та гумані-

тарних ділянок нині активно залучають метод усної історії у своїй дослідницькій практиці.

Вона стала важливим джерелом й краєзнавчої літератури.

Разом із тим усна історія все ще перебуває у процесі становлення, триває її інституціоналізація, осмислення теоретичних основ та визначення методологічних меж, чимало напрацювань потребують узагальнень, систематизації, наукового аналізу. Переконали, що наш форум стане вагомою подією на цьому шляху, сприятиме популяризації та систематизації усної історичних знань, обміну досвідом між дослідниками з різних областей України та інших країн.

Бажаю всім учасникам конференції натхнення, плідної роботи та вагомих результатів».

У пленарній частині роботи конференції було заслухано низку доповідей та повідомлень. Із ними виступили: доктор історичних наук, професор кафедри історії та культури України факультету історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського Іван Романюк, аспірант кафедри джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін факультету історичної освіти Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова (м. Київ) Богдан Романюк – «Застосування методу усної історії при дослідженні повоєнного колгоспного селянства»; доктор філософських наук, професор кафедри філософії і соціальних наук Криворізького національного університету Тетяна Цимбал – «Інтерв'юер та оповідач: досвід діалогу з учасниками Революції Гідності»; кандидат історичних наук, головний спеціаліст, координатор регіональних записів проєкту «Майдан: усна історія» Українського інституту національної пам'яті Тетяна Привалко – «Архівування усної історії: завдання і перспективи»; бакалавр історії Університету Палацького в Оломоуці (Чеська Республіка) Христина Пікулицька – «У нас нарешті «плюралізм пам'яті» чи ми просто з іншої сторони? До методу дослідження пам'яті про події ХХ ст.»; аспірантка Інституту соціології Ягелонського університету, представниця Фонду «Добра воля», член Польського Товариства усної історії (м. Краків, Республіка Польща) Аліна Добошевська – «Прожили життя несолодко. Кілька слів про вдовині села Чернігівщини»; заступник директора з наукової роботи та інформатизації Вінницької обласної бібліотеки ім.

К. Тімірязєва, член Національної спілки краєзнавців України Галина Слотюк – «Усна історія в бібліотечному просторі»; кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та історії української і світової літератури Донецького національного університету ім. В. Стуса Ольга Пуніна – «Людина нетутешня: Василь Стус в інтерв'ю-спогаді Романа Корогодського»; кандидат філологічних наук, засновник та співредактор наукового видання «Стусознавчі зошити», доцент кафедри теорії та історії української і світової літератури Донецького національного університету ім. В. Стуса Олег Соловей – «Небо для гордого Птаха: Василь Стус у спогадах Світлани Кириченко»; студентка Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського Тетяна Рабчук – «(Не) звичайне життя радянської людини в пізньорадянську добу крізь об'єктив фотокамери»; кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського Наталія Жмуд, доктор історичних наук, зав. кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського Ольга Коляструк – «Кримські татари на Вінниччині: історії з перших уст»; зав. відділу маркетингу, реклами і соціокультурної діяльності Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва Наталія Крисько – «Мова повсякденності у контексті усної історії»; студентка Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського Марія Куряча – «Переселенці: непрості історії простих людей (за наративами внутрішньопереміщених осіб)».

Далі робота продовжилася у тематичних секціях «Усноісторичні проекти: досвід організації та проведення, аналізу та інтерпретації» та «Панельні повідомлення. Людська story в контексті history».

У першій із повідомленнями виступили: аспірантка відділу історичної етнології Інституту народознавства Національної академії наук України Анастасія Кілар (м. Львів) – «Бойове побратимство (на прикладі інтерв'ю з учасниками російсько-української війни)»; кандидат історичних наук, доцент кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка, член Національної спілки краєзнавців України Олексій Бакалець – «Роль писемних, топоні-

мічних та археологічних джерел у локалізації меж Болохівської землі XII – XIII ст.»»; студентка Сумського державного педагогічного університету ім. А. Макаренка Анна Канаєва – «Усна історія в контексті вивчення суфражистського руху у Великобританії кінця XIX – початку XX ст.»»; наукові співробітники Національного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили» (м. Київ) Микола Бривко та Наталя Амонс – «Спецділянка НКВС в Биківні за усними свідченнями очевидців»; студент Вінницького державного педагогічного університету В'ячеслав Літинський «Партизанський рух на Вінниччині в часи Другої світової війни (за усноісторичними студіями)»; зав. відділу краєзнавства Вінницької обласної бібліотеки ім. К. Тімірязєва, член Національної спілки краєзнавців України Оксана Антонюк «Відлуння подій – у спогадах. Спалені села Вінниччини під час Другої світової війни»; кандидат філологічних наук, науковий співробітник відділу фольклористики Інституту народознавства Євген Луцько (м. Львів) – «Народний переказ «Мати Божа рятує єврейську дівчину з гетто: ідейно-смісловий і художній аналіз»; директор бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського Валентина Білоус – «Із когорти відважних: війна і долі. Дослідження сторінок Другої світової війни методом усної історії»; Голова ГО «Інформаційно-просвітницький центр «ВІСЬ» Світлана Дубина – «Усна історія як інструмент видимості (перегляд уривків фільму «Заговори – і я Тебе побачу!» з коментарями»; аспірант кафедри новітньої історії України Запорізького національного університету Юрій Сало – «Використання методу усної історії в поза-шкільному навчальному закладі: досвід КЗ «Центр туризму «ЗОР»»; викладач ВП НУВіП України «Бобровицький коледж економіки та менеджменту ім. О. Майнової» Олена Соловей (м. Бобровиця Чернігівської області) – «ВП НУВіП «Бобровицький коледж економіки та менеджменту ім. О. Майнової (1920 – 1950 рр.) у спогадах його випускників»; бібліотекар відділу мистецтв КЗ «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. Чижевського» Катерина Лісняк (м. Кропивницький) – «З невичерпних джерел духовності: (до 50-річчя Всеукраїнського фестивалю «Вересневі самоцвіти)»; заступник директора з наукової роботи Житомирської обласної бібліотеки для дітей Лариса Мозгова – «Місце людини у світі та часі: бібліотечно-краєзнавчі розвідки. Тетяна Данилевич – бібліотекар

чи митець?»; викладач-методист вищої категорії циклової комісії інформаційної, бібліотечної та архівної справи Тульчинського фахового коледжу культури Ніна Моторна – «Як віднайти своє коріння? Де українцям шукати своїх представників?»; директор Літинської районної ЦБС Людмила Ішук – «Усна історія як важлива складова краєзнавчої діяльності Літинщини»; зав. Вороновицької бібліотеки-філії Вінницької ЦБС Оксана Юрченко – «Усноісторичні свідчення: досвід роботи Вороновицької бібліотеки»; зав. сектору краєзнавства Ладижинського міського будинку культури «Лада» Тетяна Макаревич – «Щоб не повторилося: усні свідчення про Голокост жителів м. Ладижин».

У *другій* секції: зав. відділу краєзнавства Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тимірязєва, член Національної спілки краєзнавців України Оксана Антонюк – «Катічева (Корольчук) Ксенія Миколаївна: «Щоб вони прожили...»; бібліотекар відділу документів із гуманітарних, технічних та природничих наук Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тимірязєва Діана Білоус – «Новіков Олег Анатолійович: «Наша нагорода – це перемога і хлопці живі й здорові»; зав. Тиманівської сільської бібліотеки Надія Білоус – «Господар рідної землі (за спогадами про двічі Героя Соціалістичної Праці Пилипа Олексійовича Желюка»; бібліотекар відділу рідкісних і цінних видань Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тимірязєва Ірина Валігура – «Буценко Ганна Гаврилівна: «Мені є про що розказати...»; бібліограф-краєзнавець Крижопільської ЦБС Ліна Слободян – «Євгенія Філімонова: «Життя йшло дуже мирно. Всі поважали і старих, і молодих»; бібліотекар сектору журнальної періодики Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тимірязєва Наталія Козак – «Майдан: участь і враження»; провідний методист науково-методичного відділу Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тимірязєва Тетяна Кристофорова – «Вельган Валентина Михайлівна: «Війну з своєї пам'яті не викреслити ніколи» (фрагмент інтерв'ю про події на Сході в зоні АТО»; зав. сектору наукової інформації з питань культури і мистецтв Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки Альона Ніжньовська – «Чайкун Віра Гнатівна: «Чушка приїхала! Чушка приїхала!»; зав. Вищеольчедаївської бібліотеки-філії КЗ «Мурованокуриловецька ЦБС» Світлана Похила – «Мудрість

наших предків (замовляння, обереги, повір'я)»; зав. відділу зберігання бібліотечних фондів Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва Валентина Ружанська – «Голик Сергій Іванович: «...Я говорю правду і тільки правду в пам'ять про тих людей, які загинули на Майдані»; зав. відділу аграрних наук і виробництва Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва Валентина Середюк – «Захищати Україну – священний обов'язок»; в. о. зав. сектору «Інформаційно-ресурсний центр «Вікно в Америку» Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва Галина Трохимчук – «Скринецька Зінаїда Іванівна: «Там кусочок хліба знайденш, а там шурипка... І це ми вже підкріплялися находкою цією»; вчений секретар Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва, заслужний працівник культури України Поліна Цимбалюк – «Повоєнне дитинство в подільському селі».

5 листопада 2020 р.

В с. Писарівка Ямпільського району на території місцевої школи відкрито меморіальну дошку на честь 100-річчя завершення Першого Зимового походу Армії УНР. У тексті, розміщеному на ній, повідомляється, що «6 травня 1920 р. поблизу села Писарівка завершився героїчний Перший Зимовий похід. Передові відділи Армії УНР генерала Михайла Омеляновича-Павленка зустрілися з розвідувальними підрозділами 2-ї стрілецької дивізії полковника Олександра Удовиченка та продовжили боротьбу з військами російсько-більшовицьких окупантів.

Пам'ятай про великі дні наших Визвольних змагань! Слава Україні! Героям Слава!».

У церемоніальному заході взяли участь начальник Центрального міжрегіонального відділу Українського інституту національної пам'яті, кандидат історичних наук Богдан Галайко, посадовці Ямпільської райдержадміністрації, департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Вінницької обласної державної адміністрації, представники педагогічного колективу школи, місцеві краєзнавці.

6 листопада 2020 р.

За результатами виборів до місцевих рад, що відбулися в Україні, високу довіру виборців отримали окремі Почесні краєзнавці України – вінничани, члени Національної спілки краєзнавців України. Зокрема, Сергій Анатолійович Моргунов переобраний Вінницьким міським головою, Василь Васильович Подолян обраний депутатом Вінницької обласної ради, Микола Никифорович Дорош – Хмельницької районної ради.

6 листопада 2020 р.

На гостини до бібліотечної родини Бершадської центральної районної бібліотеки завітала непересічна особистість – Олександр Дьомін. Надзвичайно приємним приводом для зустрічі став вихід у світ другого видання написаного ним історико-краєзнавчого нариску «Маловідомі сторінки Бершадщини». Видання з'явилося, завдячуючи Вінницькій обласній організації Національної спілки краєзнавців України, у видавництві ТОВ «Меркьюрі-Поділля». Під час дружньої розмови у вузькому колі автор повідав багато цікавих фактів з історії району, діянь його мешканців, відповів на поставлені запитання.

На завершення зустрічі колектив бібліотеки побажав йому міцного здоров'я, невичерпної енергії, нових творчих успіхів, а також подякував за щедрий дарунок – подарований кожній сільській бібліотеці Бершадської об'єднаної територіальної громади примірник нового видання.

10 листопада 2020 р.

До Дня української мови й писемності у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського в онлайн режимі відбулася звітна студентська конференція за результатами діалектологічної практики «Жива минувщина». Цього-річ її організатор доцент І. В. Гороф'янюк спрямувала пошуки студентів у царину традиційної кухні подолян, а тому виступи учас-

ників конференції рясніли старовинними рецептами, віруваннями, пов'язаними із приготуванням страв.

Спробували студенти власні сили і в лінгвістичному картографуванні. Їм, зокрема, вдалося зібрати понад 90 годин аудіозаписів говіркового мовлення мешканців 60 сіл та міст Вінницької, Житомирської, Черкаської та Хмельницької областей.

Конференція стала черговою сторінкою пізнання минулого, традицій рідного краю.

11 листопада 2020 р.

Бершадський районний будинок культури став своєрідним центром народного мистецтва. Тут до Всеукраїнського дня працівників культури та майстрів народного мистецтва зусиллями музейників району відкрито низку тематичних виставок: «Традиції ткацтва та килимарства Бершадщини», «Вишиваний дивосвіт Поташні», «Баланівський розмай», «Я вишивала долю собі сама», присвячену творчості Героя України Віри Роїк, «Музика барв Р. А. Скалецького» – до 121-ї річниці від дня народження славетного композитора-земляка. Виставки привернули увагу багатьох мешканців та гостей райцентру.

11 листопада 2020 р.

У Вінниці в приміщенні обласного молодіжного центру «Квадрат» відбувся круглий стіл «Останні бої регулярної Армії УНР на Поділлі (до 100-річчя подій Української революції 1917 – 1921 рр.)», організаторами якого виступили Центральний міжрегіональний відділ Українського інституту національної пам'яті, факультет історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Вінницький обласний молодіжний центр «Квадрат», КП «Центр історії Вінниці». В його роботі взяли участь науковці та краєзнавці обласного центру, які обговорили низку питань, зокрема «Українська революція 1917 – 1921 рр.: історія та сьогодення», «100-річчя бою під Котюжанами армії УНР з більшовиками», «Події Української

революції 1917 – 1921 рр. у наукових працях», «Краєзнавчі дослідження перебігу Української революції на Вінниччині» та ін.

16 листопада 2020 р.

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. Тімірязєва проведено онлайн-інформаційну годину «Згадайте нас, бо ми колись жили, зроніть сльозу і хай не гасне свічка!», приурочена до Дня пам'яті жертв голодоморів. Відкрив її тематичним виступом «Визнання Голодомору 1932 – 1933 рр. геноцидом українського народу. Історичні факти та резонанси» відомий краєзнавець, завідувач відділу українознавства комунального вищого навчального закладу «Вінницька академія неперервної освіти» Володимир Лазаренко.

Не менш цікавим був виступ історика, краєзнавця, музеєзнавця, завідувача науково-дослідницького відділу новітньої історії Вінницького обласного краєзнавчого музею Лариси Семенко, яка розповіла про Голодомор на Вінниччині.

Провідний бібліограф Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва Юлія Момотюк презентувала бібліографічний огляд «Колос правди».

На завершення інформаційної години її учасники переглянули відеоролик «Голодний дух».

17 листопада 2020 р.

У рамках засідання очолюваного членом Національної спілки краєзнавців України, завідувачем відділу краєзнавства Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва Оксаною Антонюк науково-краєзнавчого клубу «Дослідник краю» на базі згадуваної бібліотеки в онлайн режимі відбулася презентація книги доктора історичних наук, професора, громадського діяча Арсена Зінченка «Роздоріжжя».

Як відомо, народився Арсен Леонідович 1948 р. в с. Парпурівці Вінницького району. Закінчив фізико-математичний та історичний факультети Вінницького державного педагогічного інституту. Народний депутат I-го скликання (1990 – 1994 рр.). У 1992 – 1994

рр. – голова Ради у справах релігій при Кабінеті Міністрів України. Був деканом факультету міжнародних відносин, завідувачем кафедри міжнародних відносин Київського міжнародного університету. У 2004 – 2006 роках займав посаду наукового співробітника Центру українознавства Київського національного університету ім. Т. Шевченка. З вересня 2006 р. по серпень 2014 р. очолював кафедру історії України Київського університету ім. Б. Грінченка. Працював заступником директора Науково-дослідного університету українознавства Міністерства освіти і науки України. Займається дослідженням історії українського селянства, церкви та міжнародно-політичної думки.

У його науковому доробку понад 200 праць, зокрема, посібники для шкіл «Наш край – Поділля» та «Поділля»; для закладів вищої освіти – «Історія. Вступ до спеціальності: навчальний посібник для студентів вищів, спеціальність «Історія», монографічне дослідження «Життя і служіння митрополита Василя Липківського» (2008) та багато інших.

Крім наукових праць, він автор низки літературних творів, зокрема, збірки оповідань «Гілля старого глека» (2008), «Цвіт півонії» (2016), книги-містерії «Данте в Гумено» (2019).

Як повідав Арсен Леонідович під час презентації, оповідання та повість, що увійшли до збірки «Роздоріжжя», ведуть читача дорогами Правобережної України XVIII ст. Там він зустріне людей, різних за віком, станом, віровизначенням, національністю, які, опинившись на роздоріжжях життя, знаходять свої дорогівкази або бредуть навмання за чужими вітрами. У повісті «Синя стрічка» подано психологічну й історичну драму останнього короля Речі Посполитої Станіслава Августа Понятовського на тлі його подорожі до Канева і на Брацлавщину.

Схвально відгукнулись про презентовану працю, подвижництво Арсена Леонідовича директор Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва, голова Вінницького обласного відділення ГО «ВГО Українська бібліотечна асоціація», член Національної спілки краєзнавців України Лариса Сенік; директор Державного архіву Вінницької області, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, почесний голова ГО «Вінницьке історичне товариство», доктор історичних наук, професор Юрій Легун; завідувач кафедри

філології та гуманітарних наук комунального вищого навчального закладу «Вінницька академія неперервної освіти», доктор історичних наук, професор Олексій Струкевич; молодший науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Шевченка, кандидат філологічних наук Вадим Василенко; керівник «Видавничого дому «Моя Вінниччина», Почесний краєзнавець України Вадим Вітковський; відомий краєзнавець, головний редактор книжкової серії «Моя Вінниччина», заслужений працівник культури України Михайло Каменюк; директор КП «Центр історії Вінниці» департаменту культури Вінницької міської ради, член Національної спілки краєзнавців України Олександр Федоришен; вчений секретар Вінницького обласного краєзнавчого музею Олена Бродзь; вчений секретар Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва, заслужений працівник культури України Поліна Цимбалюк.

Огляд видань «Наукова спадщина Арсена Зінченка у фонді Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва» здійснила завідувач сектору створення краєзнавчих баз даних відділу краєзнавства згаданої бібліотеки Наталія Березюк.

18 листопада 2020 р.

В очолюваному членом правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Тетяною Цвігун обласному центрі народної творчості відкрито виставку «Легенди тканих рушників» із приватної колекції майстра народної творчості, колекціонера із с. Човновиця Оратівського району Сергія Бугая. На ній представлено 70 тканих рушників, які є взірцями традиційного ручного ткацтва України. Серед них рушники майже з усіх районів Вінниччини, а також із Київщини, Чернігівщини, Сумщини, областей Полісся.

За словами фахівців, ткані вироби, що представлені на виставці, мають відмінність в етнічній орнаментиці, знаково-символьних елементах, в кольоровій гамі, техніках виконання, видах полотна і розмірах, що дає певну інформацію про ткацтво в тій чи іншій місцевості.

Що стосується самого колекціонера, то він досить молодий – 31 рік. Народною творчістю займається понад 15 років. Образо-

творчому мистецтву навчався у Вінницькому вищому професійно-технічному училищі № 5. Освоївши декоративний розпис, став талановитим майстром цього виду народного мистецтва. Займається дослідницькою діяльністю – шукає зразки традиційного декоративного розпису, характерного саме для Східного Поділля, а також писанкарством, іконописом, живописом і вишивкою. У творчому доробку майстра нині вже близько 1300 робіт.

Наразі митець працює у Вінницькому обласному центрі народної творчості провідним методистом з виставкової діяльності.

21 листопада 2020 р.

Сьогодні, у День гідності та Свободи, вінничани, в тому числі місцеві краєзнавці, із квітами та лампадками прямували у центр міста до майдану Героїв Небесної Сотні, щоб відзначити чергову річницю початку Революції Гідності та вшанувати пам'ять загиблих Героїв Майдану. Представники різних громадських організацій, небайдужі мешканці міста, безпосередні учасники Революції Гідності схвилювано згадували події семирічної давнини. Саме звідси, з Театральної площі, як вона тоді називалася, їхали вони на київський Майдан. Для трьох вінничан, Максима Шимка, Леоніда Полянського, Валерія Брезденюка, ця подорож стала останньою. Пам'ять про них та інших Героїв Небесної Сотні учасники меморіального заходу вшанували хвилиною мовчання, покладанням квітів, запаленням лампадок.

27 листопада 2020 р.

На базі Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка в онлайн режимі відбулася XVI Подільська історико-краєзнавча конференція, присвячена 55-річчю проведення Першої Подільської історико-краєзнавчої конференції та 25-річчю діяльності Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

Відкрили її словами привітання ректор університету, доктор історичних наук, професор Сергій Копилов та голова Національної спілки краєзнавців України, заступник директора Інституту історії

України НАН України, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор Олександр Реєнт.

Спершу відбулося пленарне засідання, а потім робота науково-краєзнавчого форуму продовжилася під час секційних занять. До слова, працювало п'ять наукових тематичних секцій: «До 100-річчя Української революції 1917 – 1921 рр.», «Проблеми історії Поділля від давнини до початку ХХ ст.», «Проблеми історії Поділля новітнього часу», «Проблеми історії культури та туризму», «Постаті Поділля».

Учасниками конференції була велика група науковців та краєзнавців Вінниччини, які виступили із доповідями та повідомленнями. Зокрема, один із членів її організаційного комітету, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, керівник Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, член-кореспондент Української академії історичних наук, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Сергій Гальчак на пленарному засіданні виступив із доповіддю «Вінницька філія – регіонаознавча інституція Центру дослідження історії Поділля», на секційних заняттях – із доповідями «Краєзнавство Поділля доби Української державності (1917 – 1920 рр.)», «...Німецькі газети з українським шрифтом» періоду нацистської окупації Вінниччини в роки Другої світової війни». Із доповіддю «Аристократ душі і розуму» (до 100-річчя з дня смерті Л. В. Марковича) на пленарному засіданні виступив також член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заступник директора Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Почесний краєзнавець України, кандидат історичних наук Валерій Рекрут.

Теми виступів інших вінничан (на секційних заняттях): Почесного краєзнавця України, завідувача кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу, кандидата історичних наук, доцента Анатолія Лисого – «Terra incognita в «Історії міст і сіл Української РСР»; його ж та викла-

дача-методиста Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу Віри Мазуркевич – «Анкетний листок» Історико-статистичного комітету 1890 р. (частина церковного літопису с. Даньківки на Вінниччині)»; колишнього члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, доцента Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, кандидата історичних наук Олексія Бакальця – «Монетно-речовий скарб кінця XV – початку XVI ст. з села Моломолінець Хмельницького району Хмельницької області»; доцента Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, кандидата історичних наук Анатолія Войнаровського та члена Національної спілки краєзнавців України, вчителя історії та правознавства Білянської ЗОШ I – III ступенів Чернівецького району Василя Черняка – «Меджибіж у подорожніх нотатках А. Скаловського»; доцента кафедри всесвітньої історії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, кандидата історичних наук Олександра Кравчука та члена Національної спілки краєзнавців України, доцента, кандидата історичних наук Сергія Калитка – «Матеріали Державного архіву Житомирської області про діяльність В. Дудича у 1921 – 1931 рр.»; бібліотекаря Вінницького національного медичного університету імені Миколи Пирогова Вадима Кокуса – «Природничо-географічні дослідження науковців Кам'янецьчини в 20-х роках XX століття»; учительки історії Вилянської ЗОШ I – II ст. Томашпільського району Наталії Сауляк – «Внесок родини Кондрацьких у духовне й освітнє життя Поділля»; краєзнавця з Калинівського району Василя Мороза – «Битва на Синій Воді (ще одна версія)».

В обширній доповіді «Вінницька філія – регіонознавча інституція Центру дослідження історії Поділля» Сергій Гальчак, зокрема, повідав:

«Першого листопада 2006 року в житті Вінниччини сталася важлива подія. Тоді спільним рішенням Інституту історії України НАН України, Кам'янець-Подільського державного університету, Центру дослідження історії Поділля було створено *Вінницьку філію Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському державному (тепер: національному) університеті імені Івана Огієнка* – науководослідну установу з функціями наукового закладу та громадської

організації. Її керівником на громадських засадах призначено С. Д. Гальчака – на той час кандидата історичних наук, директора Державного архіву Вінницької області, нині доктора історичних наук, професора Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

З моменту заснування філії як складової регіонально-наукової інституції Центру дослідження історії Поділля, очолюваного доктором історичних наук, професором Л. В. Баженовим, її члени основну увагу зосередили *на науково-пошуковій та видавничо-публікаторській діяльності*. Вже в тому ж 2006 р. вийшли друком монографія С. Д. Гальчака «Поділля: природа, людина – еволюція, історичний розвиток», монографічні дослідження І. І. Зайця «Витоки духовної культури українського народу», В. П. Рекрута «З людьми і для людей...» (Дмитро Маркович в українському національно-визвольному русі: кінець ХІХ – початок ХХ ст.), книги М. Н. Дороша «Хмільницька земля в перекику століть» та «Святиня над Сниво-дою» (у співавторстві з Я. Микитиним), К. В. Завальнюка «Земні сліди «зоряних воєн», С. О. Творун «Українські обрядові хліби: На матеріалах Поділля». При сприянні філії побачили світ книги О. С. Барнасюка «Історія міста Немирова від найдавніших часів до сьогодні», А. Н. Нагребецького «Шлях крізь віки: Нариси історії шкіл Шаргородського району на Вінниччині», Л. Д. Пипи, А. П. Речмедіна «Хай святиться ім'я твоє». Героїчне життя і смерть підпільниці Марини Ващенко», В. Р. Ружила «Несгибаемые», П. В. Синюка «Станіславчик: погляд у минуле», Л. В. Філонова «Із плину часу», М. М. Ястремського, М. П. Лаціса, В. П. Сокола «Вінничани і зірка Полин». За участі членів філії В. П. Лациби, В. Ю. Васильєва, К. В. Завальнюка, С. Л. Калитка, П. М. Кравченка, Р. Ю. Подкура та ін. було завершено роботу над першим збірником документів і матеріалів багатотомника «Реабілітовані історією. Вінницька область».

В наступному 2007 році успішно реалізовано новий творчий проєкт: впорядковано та видано об'ємний збірник документів і матеріалів «Голод та голодомор на Поділлі: 1920 – 1940 рр.». Тоді ж започатковано видання меморіального багатотомника «Переможці. Учасники бойових дій Другої світової і Великої Вітчизняної воєн, які померли в повоєнний період, та ті, що проживають на території області». Перший том меморіального серіалу відкрито вступною

статтею «Внесок вінничан у Перемогу» члена обласної редколегії С. Д. Гальчака.

Такою ж значимою подією став вихід у світ історичного нарису «Вінниця», який повідує про історію та розвиток міста від часу його народження до наших днів. У складі авторського колективу було чимало членів філії: С. О. Гусєв, О. Ю. Дан, Ю. А. Зінько, О. А. Коляструк, П. М. Кравченко, А. К. Лисий, А. М. Подолинний, І. М. Романюк, В. А. Тучинський, С. О. Царенко. Головним редактором видання став професор А. М. Подолинний.

У тому ж році під егідою філії вийшли документально-літературні збірки К. В. Завальнюка, Т. В. Стецюк «Як на вільне, на радісне свято...», А. Гарматюка «Літературно-журналістським пером», праці М. Н. Дороша «Чорні покоси», А. Н. Нагребецького «Калинівка Шаргородська», при сприянні філії – науково-краєзнавчі дослідження В. М. Вітковського «На вістрі часу. Органи державної безпеки України на Вінниччині (Поділля). 1917 – 2007», А. Ф. Завальнюка «Микола Леонтович. Листи, документи, духовні твори», І. М. Загороднього «Ставка Гітлера «Вєрвольф» в пространствє и времени», С. О. Царенка «Градострой словєно-руськый».

Члени філії С. Д. Гальчак, М. Л. Вдовцов, К. І. Висоцька, Ю. А. Зінько, С. Л. Калитко, О. І. Роговий та інші брали активну участь у визначенні переможців обласного конкурсу «Сім чудес Вінниччини», затверджених 18 грудня 2007 р. рішенням Вінницької обласної ради.

Особливо продуктивним у роботі філії виявився 2008 рік. Оскільки у ньому на державному рівні відзначалась 75-а річниця пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., основна науково-пошукова діяльність акцентувалась на вивченні невідомих сторінок та масштабу геноциду українського народу. Даниною пам'яті безневинних жертв страшної трагедії став, насамперед, вихід у світ об'ємного тому «Національна Книга пам'яті жертв голодомору 1932 – 1933 років в Україні. Вінницька область», до видання якого максимум зусиль доклали члени філії В. І. Петренко, П. М. Кравченко, Р. Ю. Подкур, І. П. Мельничук, В. П. Лациба та ін. Їхніми зусиллями забезпечено ґрунтовний науковий коментар трагічних подій і причин, що спонукали біду, повернено із небуття тисячі імен загиблих від голодної смерті мешканців регіону.

Дослідженню геноциду присвячено монографії В. В. Подоляна, В. П. Рекрута «Особливості діяльності споживчої кооперації Вінниччини в умовах голодомору 30-х років ХХ століття», а також В. І. Петренка «Більшовицька влада та українське селянство у 20 – 30-х рр. ХХ ст.: причини, технології, наслідки Голодомору-геноциду (за матеріалами Поділля)». Монографічна праця В. В. Подоляна і В. П. Рекрута стала переможцем обласного творчого конкурсу та відзначена першою грошовою премією, а також удостоєна диплома Міністерства освіти і науки України, Українського інституту національної пам'яті за 3-є місце у номінації «За довгорічну дослідницьку роботу» – як призер і переможець Всеукраїнського просвітницько-патріотичного конкурсу вчинених дій щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років «Голодомор 1932 – 1933 років. Пам'ять народу» та відзначена відповідною грошовою премією. Отримані кошти у розмірі 5 тис. гривень В. В. Подолян і В. П. Рекрут перерахували Тиманівському будинку інвалідів (Тульчинський район).

Тема голодомору знайшла належне висвітлення у краєзнавчих дослідженнях А. Н. Нагребецького «Трагедія мого краю: Етапи «великого шляху» на Шаргородщині: розкуркулення, колективізація, голодомор», М. Н. Дороша «Запланований мор», «Червоний терор», Н. Ф. Таранюк «Трагічні сторінки в історії Іллінеччини», інших авторів.

У 2008 р. надруковано книги Л. О. Білозерової, І. М. Ткачук «Цей загадковий «Вервольф»: Історія, наукові розвідки, таємниці, розгадані та адресовані в майбутнє», А. К. Лисого, В. В. Голоскевича «Небо на землі: З історії Спасо-Преображенського кафедрального собору», О. І. Рогового, М. Богданова «Родословіе Достоевских: В поисках утерянных звеньев», С. О. Царенка, В. Є. Козюка «Вінниця: погляд у минуле», М. П. Лаціса, В. Ф. Сокола, М. М. Ястремського «Вінничани під полиною зорею», Б. В. Хоменка «У храмі рідного слова». Вийшов друком підготовлений К. І. Висоцькою довідник «Вінниччина музейна».

Членами філії опубліковано також понад сорок різнопланових наукових статей на історико-краєзнавчу тематику.

Крім того вони взяли участь у низці міжнародних заходів: С. Д. Гальчак – у міжнародному форумі на вшанування 75-х роковин голодомору 1932 – 1933 років в Україні (м. Київ), науково-

практичній конференції, присвяченій 50-річчю дружби між Вінницькою областю та Свентокшинським воєводством (Польща, м. Кельце), К. В. Завальнюк – 18-й міжнародній конференції «Історія релігій в Україні» (м. Львів), К. В. Завальнюк, В. А. Тучинський, В. П. Рекрут – «Придністровське Поділля: історія і сучасність» (м. Кам'янка, Молдова), Л. І. Семенко, В. І. Петренко, А. Н. Нагребецький, С. О. Творун, Т. Р. Соломонова, К. В. Завальнюк – «Краєзнавство в системі розвитку духовності і культури регіону» (м. Вінниця) та ін.

За сприяння філії почала виходити обласна науково-популярна, мистецько-краєзнавча газета «Пульсуєчі джерела» (головний редактор М. С. Гедз), яка відразу ж здобула схвальний відгук читачької аудиторії.

Філія була одним із організаторів Першої міжнародної науково-практичної конференції «Бар, Барська земля – крізь призму століть», присвяченої 607-й річниці м. Бара та 85-й – Барського району.

Її члени взяли участь у підготовці та проведенні також Третьої Могилів-Подільської науково-краєзнавчої конференції, що відбулася 25 – 26 вересня 2009 року.

4 березня того ж року на фасаді будинку колишньої міської думи, що по вулиці Соборній у центральній частині Вінниці, відкрито меморіальну дошку видатному діячу Української національної революції 1917 – 1921 рр. Д. В. Марковичу. Це стало не лише актом доброї волі вінничан, але й успішним завершенням науково-краєзнавчого пошуку члена філії (з 2012 р. – заступника її керівника) В. П. Рекрута, який тривалий час намагався повернути із забуття ім'я славного сина українського народу. Цій справі він приурочив також успішний захист у Переяславі-Хмельницькому своєї кандидатської дисертації «Дмитро Маркович в кооперативному та громадсько-політичному житті України (друга половина XIX – початок XX ст.)» (крім В. П. Рекрута у 2009 р. кандидатські дисертації захистили члени філії С. Л. Трухманова та В. В. Подолян, у січні 2010 р. – В. І. Петренко).

У 2009 р. репрезентовано унікальне видання – підготовлену О. І. Роговим карту «Вінниччина козацька». Вона стала чудовим наочним матеріалом для студентів та учнів шкіл.

Набула подальшого розвитку науково-пошукова, видавничо-публікаторська діяльність філії: побачили світ монографії С. Д. Гальчака «Украинские остарбайтеры Подольского региона», «На узбіччі суспільства», В. О. Гандзюка «Часописи Поділля в процесі творення державницької ідеології українства (1917 – 1920 рр.)», навчальний посібник О. А. Бакальця «Історія України з найдавніших часів до початку ХХІ ст.», довідник укладачів Т. О. Цвігун, Н. А. Сентемон, Т. Г. Гец «Народні майстри Вінниччини», праці А. М. Подолинного «Тільки б голос твій чути...» Українська мова у двадцятому сторіччі», М. Л. Вдовцова «Романтичні овиди Кетрос», К. В. Завальнюка, С. М. Борсуковського «Незламні. Ямпільці в обороні державності: 1917 – 1925 рр.», П. Ф. Мельника «На споконвічних перехрестях», І. У. Цурканя «Мій рід, моє село» та ін.

Цікаву тему порушив у праці «Битва на Синій Воді 1362 року: правда і домисли» член філії М. Н. Дорош, звернувши свій погляд на доленосну для Поділля січу, яка ще й досі окутана пеленою таємниць.

Продовженням цієї теми став упорядкований С. Д. Гальчаком збірник статей, документів, публікацій «Українське Куликове поле: на берегах Синюхи чи Сниводи? До 650-річчя історичної битви на річці Сині Води», що вийшов уже в 2010 р. Це – своєрідна полеміка науковців і краєзнавців, які намагаються прояснити істину в існуючій проблемі.

Того ж року вийшли друком фольклорний збірник «Романівське весілля», автором якого є дослідниця із Бершадського району Г. Г. Годованець, а науковим редактором член філії Ф. Х. Шевчук, збірник документів і матеріалів «Жизнь в оккупации: Винницкая область. 1941 – 1944 гг.» (колектив авторів-укладачів: В. Ю. Васильєв, Р. Ю. Подкур, С. Д. Гальчак, А. Вайнер), книги С. Д. Гальчака «Герої Поділля: Герої Радянського Союзу – уродженці Вінницької, Тернопільської та Хмельницької областей», «Пізнаючи історію малої батьківщини: Діяльність краєзнавців Вінниччини у 2005 – на поч. 2010 рр.», третє видання його монографії «Визволення Вінниччини від нацистських загарбників». Вийшли упорядкований В. В. Подолянком та В. П. Рекрутом двохтомник праць Й. А. Волошиновського «Розмови про кооперацію», науково-краєзнавчі дослідження К. В. Завальнюка та Т. В. Стецюк «Українська амазонка Олександра Соколовська (отаманша Маруся)», М. Доро-

ша, М. Сметаніна «Розгойдані дзвони», А. Н. Нагребецького «Насіківка моя, Насіківка», А. І. Сторожук «Подільський Бар та його околиці: історія і сучасність (Події. Особистості. Факти)», документальний збірник «Вінницькі Мури – як джерело освіти в краї», упорядкований В. В. Колесник, та ін.

З ініціативи членів філії К. В. Висоцької, Т. О. Цвігун у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї розгорнуто тематичну виставку творів народного малярства «Славетні імена». Членами філії І. М. Романюком та В. М. Паламарчуком порушено перед громадою сіл Микулинці та Ріжок Літинського району питання збереження пам'яті про колишній місцевий храм імені Олександра Невського, що впродовж століть був важливим осередком духовності. Тоді ж на місці, де стояла велична культова споруда, було встановлено символічний хрест.

Члени філії взяли активну участь у міжнародних наукових конференціях «Єзуїтський комплекс у Вінниці крізь призму століть», «Краєзнавство: історичний досвід та перспективи розвитку», що відбулися у м. Вінниці, Другій міжнародній науковій конференції «Барська земля Поділля: Європейська спадщина та перспективи сталого розвитку (до 470-ї річниці надання місту Бар магдебурзького права)», історико-краєзнавчих конференціях «Споживча кооперація Поділля: через століття до майбутнього», «Час скорботи» (присвяченій черговій річниці Голодомору 1932 – 1933 років).

Не менш продуктивним у діяльності філії був 2011 рік. Тоді вийшли друком праці членів філії: монографія С. Д. Гальчака «Розвиток краєзнавства у Східному Поділлі: ХІХ – поч. ХХІ ст.», документальна повість В. М. Вітковського «Чужбини для подвига нет. Non ce il paese stragniero per l'atto eroico» та краєзнавчі нариси «Дорога на Ельбрус», праці М. Л. Вдовцова «Зерно з татових черевиків», Ю. В. Яцентюка «Екомережі Вінницької області», А. Н. Нагребецького «Наш Деревчин», «Шаргород – єврейское местечко», альбом «Визначні пам'ятки Вінниччини», довідкове видання «Пам'ятки історії та культури Вінницької області», науково-краєзнавчі дослідження М. Н. Дороша «Витоки. Призабуті сторінки нашої історії. Хмільницький район. Дослідження, оповіді, версії», «Битва на Синій Воді (або таємниця річки Сниводи)».

Члени філії стали ініціаторами проведення та доповідачами багатьох науково-краєзнавчих форумів, що відбулися на Віннич-

чині: Всеукраїнській науковій конференції «Літературне краєзнавство Поділля в системі сучасної освіти: стан, проблеми, перспективи» (С. Д. Гальчак, С. О. Гусев, О. А. Коляструк, І. М. Романюк, Т. Р. Соломонова, В. А. Косаківський); XXIII Всеукраїнській науковій історико-краєзнавчій конференції «Освіта на Поділлі та сьогодні» (Ю. А. Зінько, В. О. Гандзюк, В. А. Тучинський, Т. Р. Соломонова, А. К. Лисий, С. Д. Гальчак); Козятинській районній історико-краєзнавчій конференції «Спекотне літо 41-го на Козятинщині» (С. Д. Гальчак, Л. П. Макаревич), під час якої було відкрито пам'ятний знак захисникам міста залізничників; історико-краєзнавчій конференції «Трагічні сторінки історії Поділля радянської доби» та інших.

Знаковою в історико-краєзнавчому житті Вінницької області стала ініційована філією Міжнародна наукова конференція «Синьоводська битва 1362 року – визначальна подія в історії України», що відбулася 24 квітня 2012 р. в м. Хмільнику, в роботі якої взяли участь понад 200 науковців та краєзнавців України і Білорусі, у тому числі чимало членів філії. Вони були також активними учасниками міжнародних конференцій «Велика Перемога в серцях вінничан» (2012), «Україна і Польща: історичне сусідство» (2012); «Роль краєзнавства в соціально-економічному і культурному розвитку регіону» (2012).

Загалом, у зазначеному та наступних роках ще одним із пріоритетних напрямків діяльності філії стала *організація та проведення* (спільно із обласною організацією Національної спілки краєзнавців України та іншими краєзнавчими осередками: «Вінницьким історичним товариством», «Краєзнавчим товариством «Поділля», «Центром історії Вінниці», «Громадською організацією «Асоціація музеїв Вінниччини», «Міжрайонним краєзнавчим центром «Соб», «Науково-краєзнавчим клубом «Дослідник краю»; «Краєзнавчою літературно-мистецькою організацією «Велика рідня»; науковцями Вінниччини) *наукових, науково-практичних історико-краєзнавчих конференцій*. Їх проведено десятки. Зокрема:

Міжнародні:

III Міжнародна «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку», присвячена 520-річчю з дня народження Бони Сфорци та 120-річчю виходу у світ праці Михай-

ла Грушевського «Барське староство. Історичні праці XV – XVIII ст.» (2014);

IV Міжнародна «Усна історія як важлива складова краєзнавчої діяльності» (2014);

«Вірмени Поділля. Історія і сучасність» (2016);

IV Міжнародна «Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку», присвячена 615-й річниці першої документальної згадки про місто Ров, 475-й річниці з часу надання місту Бару магдебурзького права та 150-річчю з дня народження М. С. Грушевського (2016);

V Міжнародна «Усноісторичні дослідження: сучасні тенденції, напрямки та перспективи» (2016).

«Україна – Польща: історичне сусідство» (2017);

«Вінницька Катинь» (2017);

«Синьоводська битва 1362 року і утвердження Коріатовичів на Поділлі – могутній поштовх до розвитку та європейської інтеграції» (2017);

«250 років Барській конфедерації» (2018);

«Вінницькому обласному краєзнавчому музею – 100 років» (2018);

VI Міжнародна «Усна історія: теорія, метод, джерело» (2018);

VII Міжнародна «Усна історія: теорія і практика досліджень на сучасному етапі» (2020).

Всеукраїнські:

XXIV Вінницька Всеукраїнська «Козацтво в історії України (до 360-річчя битви під Батогом)» (2012);

III Всеукраїнська «Літературні контексти ХХ століття: проза Галини Журби в ідейно-естетичному контексті міжвоєнної доби (до 125-річчя від дня народження письменниці)» (2013);

XXV Вінницька Всеукраїнська «Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження» (2013);

«Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи» (2014);

XXVI Всеукраїнська «Вінниччина в роки Другої світової війни. 1939 – 1945» (2014);

«Народи світу і Велика війна 1914 – 1918 рр.» (2015);

«Історія радянської повсякденності: на матеріалах джерел» (2015);

«Хмельницький палац Ксідо – перлина архітектури України» (2015);

«Роль обласних центрів народної творчості та культурно-освітньої роботи як інституції народної культури у процесі децентралізації державного управління» (2015);

«Михайло Грушевський і Вінниччина» (2016);

XXVII Вінницька Всеукраїнська «Вінниччина: минуле та сьогодні. Краєзнавчі дослідження» (2016);

Друга Всеукраїнська «Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку» (2016);

VI Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Подільська лексикологія: стан та перспективи» (2017);

«Михайло Стельмах у новітніх парадигмах наукового знання» (2017);

Всеукраїнська науково-практична краєзнавчо-богословська конференція «Духовні скарбниці Поділля» (м. Бар; 2017);

XXVIII Вінницька Всеукраїнська «Вінниччина: минуле та сьогодні. Краєзнавчі дослідження» (2017);

VII Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих учених «Подільська регіональна лексикологія: стан та перспективи» (2018);

IV Всеукраїнський науково-теоретичний семінар «Повсякденність: візії та смисли» (2018);

XXIX Вінницька Всеукраїнська «Вінниччина: минуле та сьогодні. Традиції самоврядування на теренах Поділля» (2018);

XXX Вінницька Всеукраїнська «Вінниччина: минуле та сьогодні. Краєзнавчі дослідження. До 100-річчя Української революції» (2019);

Третя Всеукраїнська «Витоки та становлення козацького руху на етнічних землях України. Постать Івана Виговського у контексті української історії» (2019);

XXXI Вінницька Всеукраїнська «Вінниччина: минуле та сьогодні. Краєзнавчі дослідження» (2020).

VII Всеукраїнська «Літературні контексти XX століття. Ігор Костецький і доба» (2020).

Регіональні історико-краєзнавчі, наукові, науково-практичні:

«Четверта Могилів-Подільська наукова історико-краєзнавча конференція» (2012);

«Наш край в роки війни» (2012);

Друга регіональна студентська наукова конференція «Подільська регіональна лексикологія: стан та перспективи» (2013);

«Роль і місце Свято-Усікновенського Лядівського скельного чоловічого монастиря у культурно-духовному житті краю» (2013);

«Перша Шаргородська наукова історико-краєзнавча конференція» (2014);

«70-річчя визволення Могилева-Подільського» (2014);

Третя регіональна студентська наукова конференція «Подільська регіональна лексикологія: стан та перспективи» (2014);

«Перша Хмільницька наукова історико-краєзнавча конференція» (2015);

«П'ята Могилів-Подільська наукова історико-краєзнавча конференція» (2015);

«Перша Тиврівська наукова історико-краєзнавча конференція» (2015);

Друга Придністровська студентська конференція «Їх імена в історії Придністров'я» (м. Могилів-Подільський; 2015);

«Українські Канни» – Батозька битва 1652 р.» (2015);

«Міста і містечка Поділля від доби середньовіччя до початку ХХ ст.» (2015);

«Перша Мурованокориловецька наукова історико-краєзнавча конференція» (2016);

«Визначний військовий і політичний діяч, один із організаторів національно-визвольної боротьби українського народу, полковник брацлавський Данило Нечай» (2016);

«Михайло Грушевський і Вінниччина: до 150-річчя від дня народження» (2016);

«Краєзнавча і музейна робота навчальних закладів як пріоритетні напрями патріотичного виховання дітей і молоді» (2016);

«Друга Мурованокориловецька наукова історико-краєзнавча конференція» (2017);

«Перша Чернівецька наукова історико-краєзнавча конференція» (2017);

«Шоста Могилів-Подільська наукова історико-краєзнавча конференція» (2017);

«1917 – 2017 роки – історичні уроки минулого століття. Духовний та міжнародний аспекти» (2017);

«Бібліотека в умовах сучасності і конструювання майбутнього» (2017);

«Микола Леонтович – музична легенда Поділля» (2017);

Міжвузівська студентська краєзнавча конференція (м. Могилів-Подільський; 2017);

«Перша Жмеринська науково-краєзнавча конференція «Слідами історії Жмеринського краю» (2018);

«Перша Ямпільська науково-краєзнавча конференція» (2018).

«Вона – наш витвір, наша мрія – соборна, вільна Україна!» (2018);

«Голодомор 1932 – 1933 рр. – трагічна сторінка в історії українського народу» (2018);

«Голодомор 1932 – 1933 років на Липовеччині» (2018);

IV студентська науково-практична конференція «З перлин народної творчості» (2018);

«Сучасні підходи до розвитку зеленого туризму» (2019);

«Буша: славетні сторінки історії» (2019);

«Величі Тульчинщини», присвячена 185-й річниці від дня народження Анатолія Свидницького та 100-річчю від дня смерті Костя Широцького (2019);

«Слово поета: від земного до вічного» (2020);

«Подільський оберіг – унікальне явище у становленні відродження каменотесного ремесла Дністровського регіону» (2020).

Опубліковано збірники матеріалів практично усіх краєзнавчих форумів.

З ініціативи та за сприяння філії проведено низку *круглих столів*.

Міжнародні:

«Битва на Синій Воді 1362 року в контексті історії Поділля» (2012);

«Пам'ять про Другу світову війну. Забуті жертви» (2017).

Інші:

«Роль і значення хрещення Київської Русі в подальшому історичному та культурному розвитку держави» (2013);

«Вінничани у Другій світовій війні: проблеми історичної та національної пам'яті» (2014);

«Битва під Крутами в контексті регіональної історії» (2015);
«Референдум 1991 року: історичне значення та реалії сьогодення» (2016);

«Іван Богун – визначний полководець та державний діяч української нації» (2017);

«Традиційна культура та повсякденне життя російських старообрядців Поділля» (2017);

«Сто років бою під Крутами» (2018);

«Місця пам'яті Української революції 1917 – 1921 років на території Барського краю» (2018);

«Честі не зрадив своєї генерал Гандзюк» (2019);

«Конституція України. Сторінки історії» (2019);

«Проблеми реалізації і захисту прав людини в аспекті Конституції України» (2020).

Члени Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля також взяли активну участь у *краєзнавчих конференціях різного рівня*, в тому числі міжнародних, що відбулися за межами області, але чи не найбільше, – які проводилися в Києві, сусідній Хмельницькій області, зокрема в самому Хмельницькому, Кам'янці-Подільському, Віньківцях, Дунаївцях, Меджибожі, Шепетівці.

Зусиллями членів філії, Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України в 2013 р. організовано і успішно проведено *Всеукраїнську науково-краєзнавчу експедицію «Сакральна історія Поділля»* за участю членів Президії та Правління НСУ. Маршрут експедиції пролягав через с. Уланів Хмельницького району, с. Лядову Могилів-Подільського району, м. Могилів-Подільський, с. Бушу Ямпільського району, с. Липівку Томашпільського району, м. Тульчин, м. Немирів, с. Стрижавку Вінницького району. Високоповажні гості мали можливість на власні очі ознайомитися з тисячолітнім Лядівським чоловічим скельним монастирем, Бушанським язичницьким скельним храмом, Палацом Потоцьких у Тульчині, Немирівським городищем скіфського періоду «Великі Вали», залишками колишньої ставки Гітлера «Вервольф» під Вінницею, іншими об'єктами, що складають культурно-історичну спадщину Вінниччини, чарівного Поділля.

Такою ж успішною стала й інша Всеукраїнська науково-краєзнавча експедиція – *«Вінниччина краєзнавча в соціокультурному просторі»*, що відбулася в 2019 році.

По приїзду у Вінницю гості ознайомилися із центральною частиною міста над Бугом. Зокрема, побували на Європейській площі, де мали можливість на власні очі побачити символ міста – старовинну вежу, будівлю колишнього готелю «Савой», в якому під час Української революції 1917 – 1921 рр. з 2 лютого по 6 березня 1919 р. та з 7 травня по 8 червня 1920 р. перебував уряд Директорії УНР, Меморіал Слави, пам'ятники Небесній Сотні та загиблим героям АТО, архітектору Григорію Артинову, відвідали відомий далеко за межами Вінниччини фонтан «Рошен», побували біля пам'ятника Михайлу Коцюбинському, оселі-музею письменника.

Наступного дня робота науково-краєзнавчої експедиції розпочалася зі знайомства із найстарішим навчальним закладом обласного центру – Вінницьким державним педагогічним університетом імені Михайла Коцюбинського. Гості з великою цікавістю відвідали його музейно-просвітницький центр, зокрема, музеї історії університету, Михайла Коцюбинського, етнології Поділля, конференц-зал, оглянули експонати розгорнутих у холлі центру виставок.

Потім був переїзд у знамениті вінницькі «Мури», на території яких знаходяться найдавніші збережені архітектурні пам'ятки Вінниці.

Цікавою виявилася екскурсія краєзнавчим музейним закладом, знайомство з його унікальними експонатами, особливо із скіфським золотом, віднайденим археологами на теренах Вінниччини, та яке триумфально експонувалось у багатьох країнах світу. Тут, в обласному краєзнавчому музеї, відбулася зустріч учасників експедиції з краєзнавчим активом міста та області, обмін думками про стан та перспективи розгортання краєзнавчого руху в Україні, на Вінниччині, її адміністративному центрі.

Не менш цікавою стала й екскурсія вінницьким підземеллям, зокрема, підземними ходами, розташованими під зведеним у середині XVIII століття римо-католицьким Матері Божої Ангельської храмом братів капучинів.

Завершилася експедиція відвіданням її учасниками Національного музею-садиби Миколи Пирогова та усипальниці, в якій знаходиться забальзамоване тіло славетного хірурга.

В останні роки члени філії стали учасниками власних *краєзнавчих експедицій, тематичних науково-практичних семінарів.*

Зокрема, краєзнавчої експедиції «Місцями козацької слави Вінниччини» (с. Стара Прилука Липовецького району, смт Липовець, с. Кальник, с. Дашів Іллінецького району, м. Тульчин, смт Томашпіль, с. Буша Ямпільського району, смт Ямпіль; 2018); Липовецького науково-практичного краєзнавчого семінару, приуроченого Дню Конституції України (2019); краєзнавчого науково-практичного семінару, присвяченого історії с. Павлівка Калинівського району (2019); Немирівського краєзнавчого науково-практичного семінару, приуроченого 28-й річниці Незалежності України (2019); краєзнавчого науково-практичного семінару «Історичними шляхами Вінниччини» (м. Вінниця; 2020); краєзнавчого науково-практичного семінару, присвяченого вивченню мікрорайону Сабарів м. Вінниці (2020); краєзнавчого науково-практичного семінару, присвяченого дослідженню мікрорайону Старе місто м. Вінниці (2020); краєзнавчої експедиції в Погребищенський район (2020).

З метою виховання у підростаючого покоління патріотизму, любові до своєї малої батьківщини, рідної Матері-України членами філії започатковано *краєзнавчі конкурси серед учнівської молоді*.

Обласні:

«Моя мала батьківщина» (2017);

«Відомі особистості мого краю» (2017);

«Вінниччина: славетні сторінки історії» (2018);

«Вінниччина: славетні та визначні сторінки минулого» (2019).

Районні:

«Благодатна Хмільницька земля» (2017);

«Надросьянськими стежками» (2018) та ін.

Організовано десятки *тематичних виставок*. Найбільше у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї, Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці імені К. А. Тімірязєва, обласному Центрі народної творчості, Державному архіві Вінницької області.

Традиційними стали проведення членами філії, краєзнавцями області за участю літераторів, митців, майстрів народної творчості тематичних вечорів, присвячених видатним особистостям краю, творчі вечори науковців, краєзнавців, Стусівські читання, обласні фестивалі-конкурси музейних мініекспозицій, фольклорно-етнографічні фестивалі «Світанки над Россю», мистецько-етнологічні

фестивалі «Подільський Свят-вечір», «Мамині рушники», «Мамині оберєги», «Народній пісні жити», «Роде наш красний, роде наш прекрасний», «Народу вічний оберіг», «Скарби Поділля», дні слов'янської писемності та культури, свята фольклору імені Гната Танцюри, щорічні фестивалі подільських громад «Відродимо село – розквітне Україна» тощо.

Зусиллями членів філії відкрито музеї народних ремесел та трипільської культури в с. Буші Ямпільського району (2011), історії Другої світової війни в колишньому доті, що знаходиться на території Мурованих Курилівців (2012), музейний історико-меморіальний комплекс «Пам'яті жертв нацизму» на місці колишньої ставки Гітлера «Вервольф» (2013), музеї фольклористики Насті Присяжнюк у Погребищі (2012), Миколи Леонтовича в с. Марківка Теплицького району (2016), музей освіти Вінниччини (2015) та музей української марки ім. Якова Балабана у Вінниці (2016), музей села Городище Літинського району (2016), кімнату-музей імені Данила Нечая у с. Красне Тиврівського району (2017), героїв-учасників АТО у Гайсині (2017), Костя Широцького в с. Білоусівка Тульчинського району (2018), героям Небесної Сотні й АТО в м. Бершаді (2018), музейний комплекс «Етноісторичний флай-парк» в с. Нагоряни Могилів-Подільського району (2018), музей ткацтва в с. Буші Ямпільського району (2019) та ін.

Значну увагу приділено *монументальному увічненню пам'яті* славетних українців, видатних особистостей краю, героїчних захисників української держави, її незалежності. Так, з ініціативи та за сприяння членів філії, краєзнавців, представників влади, небайдужих меценатів відкрито *пам'ятники, погруддя*: Тарасу Григоровичу Шевченку у Вінниці (2014), в с. Уланові Хмельницького району (2015), Шаргороді (2016), с. Матейкові Барського району (2016), с. Рибчинцях Хмельницького району (2017), Бершаді (2017), Мурованих Курилівцях (2018), Ямполі (2019), с. Писарівці Вінницького району (2019); Богдану Хмельницькому в Ямполі (2014); композитору Петру Ніщинському в Іллінцях (2012); письменниці Зінаїді Тулуб у Брацлаві Немирівського району (2010); архітектору Григорію Аргинову (2010), державному, політичному, військовому та громадському діячу Симону Петлюрі (2017), жертвам нацизму (2012), Небесній Сотні та героям АТО (2015), «Дерево свободи» (2018), Магдебурзькому праву (2019) у Вінниці; виз-

волителям Поділля від золотоординського іґа – в Уланові (2012); з нагоди 365-ї річниці Краснянської битви – в с. Красному Тиврівського району (2016); захисникам України – у Тростянці (2018); героям-АТОвцям та учасникам Революції Гідності – в Жмеринці (2018); пам'ятник «Пісні» – с. Садова Могилів-Подільського району (2016); *меморіали* «Воїни світла» – в с. Буші Ямпільського району (2018); «Борцям за незалежність України» – у Тульчині (2020); «Захисникам України» – в Погребищі (2020).

Відкрито Алею Героїв в Іллінцях (2010), Алею Пам'яті в с. Плискові Погребищенського району (2012), пантеон пам'яті Михайла Коцюбинського, Миколи Леонтовича, Степана Руданського в Шаргороді (2015).

В численних населених пунктах Вінниччини відкрито *пам'ятні знаки, меморіальні дошки* на честь Героїв Небесної Сотні (в т. ч. Героїв України Валерія Брезденюка, Леоніда Полянського, Максима Шимка), полеглих учасників АТО/ООС (в т. ч. Героїв України Дмитра Майбороди, Костянтина Могилка, Юрія Коваленка), а також інших видатних особистостей. Зокрема:

«Хутір Галини Журби» (с. Соболівка Теплицького району (2012);

Лауреатам Державної премії ім. Т. Г. Шевченка Степану Колеснику та Євгену Гуцалу (с. Корделівка Калинівського району; 2014);

Розстріляному в 1941 р. у Вінниці члену Центральної Ради, міністру праці УНР Костянтину Василенку (м. Вінниця; 2015);

Командиру групи «Південь» УПА Омеляну Грабцю (сmt Літин, 2016);

Борцям за волю України (м. Тульчин; 2017);

Військовим діячам УНР, повстанським отаманам Якову Гальчевському («Орлу», Якову Шепелю та Ониську Грабарчуку («Рубаці») (с. Уладівка Літинського району; 2017);

Підполковнику УПА Йосипу Позичанюку (с-ще Дашів Іллінецького району) (2017);

Легендарному отаману Запорозької Січі, кальницькому полковнику Івану Сірку (м. Вінниця; 2017);

Начальній команді Української Галицької армії, що в 1919 р. дислокувалася в місті (м. Вінниця; 2018);

Сотнику Армії УНР, командирі юних героїв у бою під Крутами Аверклію Гончаренку (м. Тульчин; 2018);

Письменнику, кінорежисеру, лауреату Державної премії ім. Т. Г. Шевченка Василю Земляку (с. Миколаївка Козятинського району; 2018);

Відомому військовому діячу часів УНР Миколі Битинському (смт Літин; 2019);

Полковнику Армії УНР, повстанському отаману Якову Гальчевському (с. Бруслинів Літинського району; 2019);

Письменниці, громадській діячці, матері Лесі Українки Олені Пчільці (Ользі Драгомановій-Косач) (м. Могилів-Подільський; 2019);

Учасникам Журавлівського повстання (с. Маяки Тульчинського району; 2019);

«Праведникам народів Світу» (м. Вінниця; 2019);

Захисникам України (смт Літин; 2019);

Відомому науковцю-епідеміологу, президенту АН УРСР Данилу Заболотному (смт Крижопіль; 2019);

Етнографу Степану Килимнику (с. Якушинці Вінницького району; 2020);

Жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. та комуно-тоталітарного режиму (с. Соколівка Крижопільського району; 2020);

Третьому Президенту УНР в екзилі Миколі Лівіцькому (м. Жмеринка; 2020);

Повстанському отаману Івану Трейку (с. Старостинці Погребищенського району; 2020);

Воїнам Української Галицької армії (с-ще Турбів Липовецького району; 2020);

Видатному громадсько-політичному і державному діячу Олександрі Лотоцькому (с. Бронниця Могилів-Подільського району; 2020) та ін.

У 2019 р. започатковано новий напрям діяльності. Тоді 19 лютого у Вінниці презентовано *серію документальних кінострічок* про злочини радянської влади у 30-х роках минулого століття («Вінниччина таємнича», «Радянські карателі», «Репресії на Поділлі»). Авторкою проєкту стала красналиця, журналістка «Медіацентру «Власно» Л. Завальнюк. Сценарій кінострічок написано на основі книги членів філії, істориків Р. Подкура та В. Васильєва

«Радянські карателі. Співробітники НКВС – виконавці Великого терору». Їхній редактор та консультант – член філії С. Калитко. У 2020 р. з'явився новий коротметражний документальний кінофільм – «Поділля в добу непу». Його творці – члени філії П. Кравченко та А. Войнаровський.

Постійною була увага членів філії до *видавничо-публікаторської діяльності*. За час існування філії ними видано сотні книг наукового, науково-краєзнавчого характеру, у тому числі чимало монографій, наукових досліджень, видань енциклопедичного спрямування. Серед монографічних праць – наукові дослідження С. Д. Гальчака «Становище цивільних примусових робітників Райху в Україні (1945 – 2010 рр.): історичні, соціально-побутові, правові аспекти (на матеріалах Волині та Поділля)» (2012), «Розвиток краєзнавства у Східному Поділлі: ХІХ – поч. ХХІ ст.» (2013), «Український Прометей Т. Г. Шевченко і Вінниччина» (2013), «Словом і багнетом. Журналісти Вінниччини у Другій світовій війні» (2016), «Поділля в роки Другої світової війни (1939 – 1945)» (2018), «Вінницькі сторінки вітчизняної журналістики доби Української революції 1917 – 1920 рр., Розстріляного Відродження» (2020); З. В. Вільчинської «Наша історія. Адміністративно-територіальний устрій, суспільно-політична історія Козятинщини в контексті історії України з найдавніших часів до сьогодення» (2013), «Наша історія (20-ті – 30-ті роки ХХ століття). Трагічні сторінки історії українського села. Голодомор 1932 – 1933 років мовою документів та свідчень очевидців» (2015); Денисика Г. І., Кізюн А. Г. «Сільські ландшафти Поділля» (2012); В. П. Рекрута «Іполит Зборовський (1875 – 1937). На перехресті епох» (2014), «Нариси життя Гайсинщини. Українська революція (1917 – 1921 рр.): Події. Особи. Роздуми» (2018), «Нариси життя Гайсинщини. Українська революція (1917 – 1921 рр.): Події. Особи. Роздуми. Книга II: Боротьба за державність України в роки Гетьманату та становлення Директорії УНР» (2020); Романюка І. М., Романець Л. М. «Повсякденне життя та соціальний статус вчителства України повоєнного періоду (1944 – друга половина 1950-х років)» (2015); Кароевої Т. Р. «Провінція у галактиці Гутенберга: книжкова культура подолян другої половини ХІХ – початку ХХ ст.» (2015); Трухманової С. Л. «Соціокультурні та політичні процеси в містах Східного Поділля у 1920-х – на початку 1930-х рр.» (2016); Степанчука Ю. С. «Образ Богдана

Хмельницького в новітній українській та зарубіжній історіографії» (2018); Сторожук А. І. «Пісенно-обрядова традиція весни на Східному Поділлі» (2015) та ін.

Чимало цікавих дослідницьких праць вийшли з-під пера інших авторів: М. Н. Дороша «Битва на Синій Воді 1362 року: історична реальність» (2012), «Село моє і Снивода зі мною... Воронівці: історичні нариси, оповіді» (2018), «На чистих плесах Сниводи-ріки» (у співавторстві з В. М. Паламарчуком, 2018), «Скіфський Еksamпей. Новопрочитання» (2019); Давиденка В. В. «Монастир» (2013); Паламарчука В. М. «Босоніж по стерні: Історико-краєзнавча розповідь про с. Митинці Хмельницького району Вінницької області» (2014); Пашенка М. М. «Легенди та історії Вінниці» (2019); Погончика Г. О. «Бершадщина: з минулого – у майбутнє» (2013), «Кровоточащая рана. Холокост в Транснистрії 1941 – 1944 гг.» (у співавторстві з І. Кацапом, 2014), «На передньому краї» (2017); Рогового О. І., Завальнюка К. В. «Єдиний з вінничан. Українські шляхи Нобелівського лауреата» (2013); Рекрута В. П., Реєнта О. П. «Нариси життя Літинщини 1917 – 1921 рр.: революційні події та повсякденність» (2017); Нагребецького А. Н. «Іменами багата земля Шаргородська» (2014), «Сторінки історії Пеньківки Мурафської» (2017); «Храм Святого Брата Альберта на землях Княжої Луки» (2018), «Шаргородщина: духовні скарбниці та люди» (2020); Маніленка П. В., Шевчука Ф. Х. «Серединка – тепла крапка на карті України» (2019) та ін.

Викликали читацький інтерес енциклопедичні видання «Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Вінниця» (авторський колектив: А. В. Войнаровський, С. Д. Гальчак, С. О. Гусев [та ін.]; упорядники: Ю. А. Зінько, А. М. Подолинний; 2016); «Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Частина 1: Барський – Немирівський райони» (авторський колектив Т. Р. Беднарчик, В. В. Войтович, С. Д. Гальчак [та ін.]; упорядники: Ю. А. Зінько, А. М. Подолинний; 2019); «Реабілітовані історією. Вінницька область». – Кн. 5 / Упорядники: В. П. Лациба, В. І. Білоконь, В. Ю. Васильєв, С. Л. Калитко, П. М. Кравченко, В. І. Петренко (2015); «Книга Пам'яті України. Дзвони пам'яті Чорнобиля: Вінницька область» (Обл. редкол.: Крученюк О. В. (голова), Бойчук М. П., Гальчак С. Д. [та ін.]; 2017); «Вінницький обласний краєзнавчий музей. 100 років» (Авторський колектив: К. Висоцька, С. Шароварська, О.

Бродзь [та ін.], 2018); «Українська революція в іменах: вінницькі сторінки: біографічний довідник» (Упорядник Т. Р. Кароєва, 2019); документально-наукові: «Настрої та поведінка населення Поділля в умовах сталінської революції «згори». 1928 – 1940» (Упорядники: Р. Подкур, В. Васильєв, П. Кравченко, В. Петренко, 2013), «Забуті жертви. Вінниччина в роки нацистської окупації 1941 – 1944 рр.» (Упорядники: П. Кравченко, О. Мельничук, Т. Пастушенко 2017); «Тобою, краю мій, живу... Хмільниччина: події, особи, час (Автори-упорядники: М. Н. Дорош, В. А. Степанюк; 2013); «Вінниця у спогадах: у 3 т. – Т. I: XIX – початок XX ст. (Упорядник В. Колесник; 2013); «Культурний ландшафт Вінниці: від минулого до майбутнього» (Упорядники: О. Коляструк, Т. Кароєва; 2017); дослідження Гальчака С. Д. «Ратна слава Вінниччини: Час. Події. Особистості» (2015), «Жіноче обличчя війни: вінничанки на захисті Вітчизни (1941 – 1945)» (2015), «Герої Вінниччини» (2016), «Із глибини століть: документальні джерела з історії населених пунктів, адміністративно-територіального устрою Літинщини» (2020); Подолинного А. М. Тарас Шевченко і Вінниччина: іменний словник» (2012); Кравчука О. М., Завальнюка К. В. «Михайло Тростогон в документах епохи» (2014); М. М. Пашенка «Іллінеччина. Минуле та сьогодні» (2015); Козюка В. Є., Косаківського В. А. «Хата під стріхою. Останній штрих минулого століття» (2017), Дороша М. Н. «Барвінковий шепіт. Спогади голодного мору 30-х років. Хмільницький район» (2018); Рогового О. І. «На чорній дошці. Голодомор на прикладі одного регіону» (2019); Легуна Ю. В. «Топографічний опис Подільської губернії 1799 р. Вінницький, Ямпільський, Брацлавський повіти» (2017) та ін.

Майже усі книги успішно пройшли презентації, які здебільшого відбувалися у Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. А. Тімірязєва, конференц-залі департаменту інформаційної діяльності та комунікацій із громадськістю Вінницької облдержадміністрації, Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, районних будинках культури, райбібліотеках, викликали неабиякий інтерес у широкого загалу населення.

Окремо варто відзначити здобутки найбільш діяльних членів філії. Зокрема:

Вітковського Вадима Миколайовича – багаторічного редактора журналу «Вінницький край», заслуженого журналіста України, директора Вінницької обласної комунальної установи «Видавничий дім «Моя Вінниччина», автора та співавтора 38 книг. Саме з його ініціативи започатковано видавничу серію «Село і люди» (в останні роки – «Моя Вінниччина»), що реалізується коштом обласного бюджету. Станом на листопад 2020 р. в ній уже видано 60 томів книг про історію населених пунктів Вінницької області, ратні та трудові подвиги їхніх мешканців. Завдяки появі такої кількості «сільських енциклопедій» стає реальністю мета багатьох краєзнавців Східного Поділля: якщо в кожній хаті буде Біблія, «Кобзар» Тараса Шевченка, книга про те чи інше село, значить воно житиме!

Дороша Миколу Никифоровича – багаторічного директора Воронівської ЗОШ I – III ступенів, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заслуженого вчителя України, почесного громадянина Хмільницького району та Уланівської територіальної громади, автора десятків краєзнавчих книг, учасника й організатора багатьох науково-краєзнавчих конференцій, у тому числі – міжнародних. Завдяки його зусиллям в с. Воронівці встановлено пам'ятний знак Каролінні Вітгенштейн та Ференцу Лісту, в с. Уланові – визволителям Поділля від золотоординського іга, у Воронівській школі відкрито шкільний музей.

Нагребецького Анатолія Никифоровича – педагога, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, автора 25-и ґрунтовних краєзнавчих праць, невтомного дослідника рідної Шаргородщини. За вагомі здобутки на ниві краєзнавства в 2020 р. нагородженого орденом «За заслуги» III ступеня.

Погончика Григорія Олексійовича – директора Бершадської ЗОШ I – III ст., автора десятків краєзнавчих книг, знаного не лише на теренах Вінниччини, але й за рубезжем. Його книга «Кротова рана» (у співавторстві з Ізі Кацапом), крім України, видана у Сполучених Штатах Америки, а також в Голландії.

Секрет Ганну Василівну – культуролога, етнолога, краєзнавця, заслуженого журналіста України, неординарну творчу особистість.

В 1991 – 2018 рр. вона працювала у Вінницькій обласній державній телерадіокомпанії «ВІНТЕРА». Режисер, старший редактор, ведуча телепередач «Будьмо знайомі», «Дивоцвіти». Створила більше двох тисяч телепередач та документальних фільмів, які розповідають про славетних подолян – героїв війни та праці, талановитих митців, художників, майстрів слова, освітян, релігійних діячів краю, про маловідомі сторінки його історії.

У батьківській садибі в с. Правилівці Оратівського району впродовж багатьох років організовує фольклорно-мистецькі свята: «Липневі посиденьки під зорями», «Тернова хустка», «Мамині обереги», «Дзвони батьківських криниць», «Молитва за Україну», «Єднаймося, моя люба родино!», «Подільська моя сторона», «Роде наш красний, роде наш прекрасний», «Красо України, Подолля». У них беруть участь відомі артисти, письменники, художники, фольклористи, етнографи, краєзнавці Вінниччини та інших куточків України, односельчани, мешканці навколишніх сіл.

Створила також «Театр на городі», що став своєрідним майданчиком для проведення обласних фольклорних фестивалів української народної пісні, обрядів.

Протягом дев'яти останніх років тут також проходять ініційовані нею обласні дитячі фестивалі «На кордоні областей», присвячені міжнародному Дню захисту дітей.

Авторка книг «Будьмо знайомі» (1999), «Правилівські посиденьки» (2011), «Золота скриня дивоцвітів» (2019).

Усі згадані члени філії удостоєні високого звання «Почесний краєзнавець України».

Власне, на похвалу заслуговує й решта членів філії.

Всього ж Вінницька філія Центру дослідження історії Поділля на кінець 2020 року нараховує 69 членів. Серед них: 14 докторів, 27 кандидатів наук, 13 чол. удостоєні почесного звання «Заслужений працівник...», 19 – «Почесний краєзнавець України».

На жаль, у 2006 – 2020 рр. відійшли у Вічність члени філії доктор історичних наук, професор Микола Миколайович Кравець, кандидати наук, професори Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Іван Іванович Заєць, Олексій Герасимович Лойко, Борис Васильович Хоменко, заслужений працівник культури України, директор Вінницького обласного краєзнавчого музею Людмила Ростиславівна Кароева,

директор музею Устима Кармалюка Володимир Петрович Вовкодав (с. Кармалюкове Жмеринського району), відомий на Вінниччині журналіст і краєзнавець Луїза Олександрівна Білозерова.

Усі діючі члени філії мають великий досвід наукової та краєзнавчої діяльності, відзначаються невтомністю та одержимістю в роботі, по-праву є науково-краєзнавчою елітою Вінницької області».

27 листопада 2020 р.

У с. Гопчиця Погребищенського району на території місцевого народного музею встановлено монумент пам'яті односельчан, які стали жертвами Голодомору-геноциду українського народу 1932 – 1933 років.

В урочистій обстановці його відкрив директор музейного закладу, краєзнавець Михайло Петренко. Він зачитав поіменний список односельчан – жертв трагедії, а також відзначив, що пам'ять про них не забута. Матеріали про убієнних голодом мешканців села збиралися впродовж багатьох років, стали частиною рідкісних експонатів музейних фондів.

Сільський голова Роман Прилуцький підкреслив, що встановлення та відкриття монумента – це спільна добра справа всієї громади села.

Учасники заходу вшанували пам'ять загиблих хвилиною мовчання, на знак скорботи запалили свічки та лампадки, поклали до підніжжя монумента колоски та квіти.

27 листопада 2020 р.

Напередодні Дня пам'яті жертв голодоморів у Вінницькій обласній державній адміністрації відбулося вшанування науковців та краєзнавців, які активно доносять правду про трагічні сторінки вітчизняної історії до широкого кола громадськості. Зокрема, Почесними грамотами відзначено члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України, кандидата історичних наук, архівіста Костянтина Завальнюка, члена правління обласного краєзнавчого осеред-

ку, декана історичного факультету Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, кандидата історичних наук, професора Юрія Зінька, професора цього ж закладу вищої освіти, кандидата історичних наук Павла Кравченка, завідувачку науково-дослідницького відділу новітньої історії Вінницького обласного краєзнавчого музею Ларису Семенко.

28 листопада 2020 р.

На знак пам'яті про Голодомор, як трагічну сторінку нашого минулого, вшанування його численних жертв, у м. Вінниці біля пам'ятного знака жертвам голодоморів за участю керівників області та міста, громадськості обласного центру, у тому числі краєзнавців, відбувся мітинг-реквієм.

Як відзначалось на ньому, найтрагічнішою сторінкою української історії є голодомори ХХ ст. Їх було три. Найстрашнішим виявився голод 1932 – 1933 років. У свій час першопрохідник дослідження згаданої трагедії, вінницький науковець, професор Ілля Гаврилович Шульга озвучив цифру загиблих мешканців Вінниччини від голодної смерті – понад 1,3 мл. осіб. Сучасний дослідник, член Національної спілки краєзнавців України, кандидат історичних наук Володимир Іванович Петренко, опираючись на наявні архівні джерела, називає дещо меншу цифру – понад 800 тисяч. Але вона теж жахлива, до глибини проймає болю душу й серце.

Задля збереження та вшанування пам'яті про невинно загиблих подолян, синів і дочок українського народу, усі присутні у глибокій скорботі запалили свічки та лампадки, поклали їх разом із композиціями з колосків та квітів до підніжжя меморіального знака.

28 листопада 2020 р.

У Вінницькому обласному краєзнавчому музеї презентовано виставку «Рушник непереможного духу нації». Головний експонат експозиції – таємно вишитий у сталінських таборих рушник. На ньому зображено понад 200 різноманітних орнаментів, які власноруч виконали ув'язнені жінки протягом 1938 – 1944 рр. Цьому

рушнику вже понад 80 років, а зберегла його вінничанка Катерина Микульська-Славинська, яка відбувала покарання у таборах як дружина і донька ворогів народу.

На ньому різні візерунки, техніка виконання – вишивка гладко та хрестиком, мережки. Вишивати в таборах було вкрай складно і небезпечно – за це можна було навіть загинути. Але попри загрози життю та вкрай складні обставини, жінки все ж продовжували карбувати частину свого життя в орнаменти на полотні...

1 грудня 2020 р.

За вагомий особистий внесок у збереження та розвиток краєзнавства на теренах Поділля рішенням правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України звання лауреата обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава у номінації «Історичне краєзнавство» присуджено:

Баженову Леву Васильовичу – доктору історичних наук, професору, академіку Української академії історичних наук, директору Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, голові правління Хмельницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесному краєзнавцю України (м. Кам'янець-Подільський);

Горлею Володимирі Савовичу – педагогу, члену Національної спілки краєзнавців України, Почесному краєзнавцю України (м. Жмеринка);

Дорошу Миколі Никифоровичу – педагогу, члену правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесному краєзнавцю України (с. Воронівці Хмельницького району).

* * *

Почесною грамотою нагороджено Журавлівського Ігоря Михайловича (м. Вінниця) – культуролога, члена Національної спілки краєзнавців України;

Зелінського Руслана Мар'яновича (сміт Літин) – держслужбовця, члена Національної спілки краєзнавців України.

Ткач Віру Авксентіївну – директора Літинського районного краєзнавчого музею ім. У. Кармалюка, члена Національної спілки краєзнавців України.

3 грудня 2020 р.

На факультеті історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського відбулася презентація книги «Роздоріжжя» доктора історичних наук, професора А. Л. Зінченка. Модератор зустрічі завідувачка кафедри історії та культури України, професор О. А. Коляструк наголосила, що ця оригінальна збірка стала можливою завдяки глибокому опрацюванню автором рідкісних історичних джерел з історії Поділля XVIII століття. На презентації було понад 90 учасників: студенти-історики, магістри, аспіранти, викладачі, науковці.

В обговоренні взяли участь декан факультету, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, професор Ю. А. Зінько, ректор Вінницької академії неперервної освіти, доктор історичних наук, професор С. І. Дрво-зюк, заступник директора Державного архіву Вінницької області, кандидат історичних наук О. С. Петренко, науковий секретар Вінницького обласного краєзнавчого музею О. В. Бродзь, доценти, кандидати історичних наук О. І. Криворучко, А. В. Войнаровський, О. М. Кравчук.

Художня збірка оповідань і повістей яскраво передає дух епохи через живі картини, історичні деталі. Відповідаючи на питання, автор розкрив задум символічної назви збірки, наголосивши, що у вкрай складних обставинах тієї історичної доби мешканці Брацлавщини, як і всього Правобережжя, почасти опинялись безпорадними і розгубленими через маніпуляції ворогів і слабкість власних еліт. Ця проблема самовизначення людини, її цінностей та сенсів життя залишається гостроактуальною і в нинішній ситуації.

Учасники презентації щиро подякували авторові та побажали творчої наснаги й міцного здоров'я.

9 грудня 2020 р.

Дмитро Маркович – український державний і політичний діяч, правник, письменник, яскравий представник української національної інтелігенції часів Української Народної Республіки. Саме він у листопаді 1917 року в приміщенні Вінницького міського театру виголосив текст III Універсалу Центральної Ради, яким було проголошено саму УНР. Причому від імені губернської української ради озвучив його чотирма мовами і закликав радних підтримати цей історичний документ, що й було здійснено. Дмитро Маркович став одним із найпопулярніших громадських і політичних лідерів на Вінниччині. В період Української Центральної Ради також працював Генеральним прокурором України та Міністром юстиції УНР.

Хоча народився в Полтаві, його життя тісно пов'язане саме із Вінниччиною, куди він переїхав у 1913 році. Тут, власне, й пішов з життя 9 грудня 1920 року. Отже, сьогодні виповнюється 100 років від дня смерті цієї видатної особистості.

З метою її вшанування в рамках засідання очолюваного завідувачкою відділу краєзнавства Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва, членом Національної спілки краєзнавців України Оксаною Антонюк науково-краєзнавчого клубу «Дослідник краю» в приміщенні виставково-читальної зали «Тімірязєвки» сьогодні зібрались подільські літератори, музейні працівники, історики, архівісти, краєзнавці. Організатором пленеру виступила Вінницька обласна організація Національної спілки письменників України, яку очолює відомий письменник, заслужений журналіст України, редактор журналу «Вінницький край», директор Видавничого дому «Моя Вінниччина», Почесний краєзнавець України Вадим Вітковський. Співорганізатори – Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Вінницької обласної державної адміністрації, комунальне підприємство «Центр історії Вінниці», обласні краєзнавчий та художній музеї. Серед запрошених – письменники-дослідники Михайло Каменюк, Михайло Пашенко, Юрій Плясовиця, кандидат філологічних наук, Почесний краєзнавець України Анатолій Подолинний, доктор історичних наук, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець

України Сергій Гальчак та інші відомі вінничани, які високо оцінили діяльність Дмитра Марковича.

З доповіддю ж виступив знаний дослідник постаті Дмитра Марковича, кандидат історичних наук, заступник директора Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Валерій Рекрут, який детально розповів про основні етапи життя Дмитра Марковича, його політичні й державницькі погляди, головні досягнення та родинне буття.

Доповідач та виступаючі наголошували також на тому, що Дмитро Васильович відомий своїми проукраїнськими поглядами, за що неодноразово піддавався переслідуванням з боку владних інституцій Російської імперії; він вважав, що українське село – то є початок всього українства, його мови й культури, звичаїв та освітніх практик, і присвятив свої літературні дописи саме йому. Відзначали, що він був засновником кооперативного руху на Поділлі, тому саме на фасаді Вінницької торгово-промислової палати йому встановлено пам'ятну дошку, до якої на всі державні свята вінничани покладають живі квіти.

Цікаво було також бачити на обладнаних у залі стендах оригінальний портрет Дмитра Марковича роботи художника Носка, видання книги авторства Марковича «По степах та хуторах», рукопис спогадів дружини Олени Маркович та інші експонати. Не з меншим інтересом присутні переглянули документальну кінострічку про Дмитра Марковича, створену вінницькими краєзнавцями.

На завершення учасники зібрання поклали до згаданої меморіальної дошки букети квітів.

13 грудня 2020 р.

Голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак та голова ревізійної комісії обласного краєзнавчого осередку Василь Паламарчук у видавництві «Меркьюрі-Поділля» мали творчу зустріч із автором щойно виданої книги «Тернистий шлях до волі», колишнім політ-

в'язнем сталінсько-більшовицького режиму, ветераном ОУН-УПА, волонтером, 91-річним Теодором Дячуном та меценатом видання народним депутатом України минулого скликання Олександром Марченком. Автор поділився спогадами про своє нелегке, але героїчне минуле, подякував усім небайдужим за підтримку, а на прощання подарував вінницьким краєзнавцям екземпляри нової книги.

16 грудня 2020 р.

Сьогодні у Вінниці в офісі єврейської громади міста за адресою проспект Космонавтів, 20 урочисто відкрито музей Холокосту єврейського народу, який до цього розміщувався на території колишнього цегельного заводу. Головну експозицію, розгорнуту у ньому, названо рядками із вірша «Камені Треблінки» А. Вергіліна «Камінь пам'яті, кинутий у неї». Численні експонати, представлені у ній, спогади жертв Холокосту, документи про них та інші злочини нацистських окупантів, напрацювання дослідників, які займаються цією тематикою, повідують про жахи пережитої трагедії.

Інша велика експозиція повідує про «Праведиків світу» – поляян, які рятували євреїв від жакливої смерті в лихоліття Другої світової війни. Щиру вдячність на їхню адресу висловив керівник музею Леонід Трахтенберг. «Сьогодні й наша Вінниччина вносить свій вклад у збереження пам'яті про цих мужніх людей, які робили все, щоб врятувати життя іншим, незважаючи на стать, вік і національність», – сказав він.

Заступник начальника управління у справах національностей та релігій обласної державної адміністрації Алла Ратинська подякувала як Леоніду Михайловичу, так і активістам, які долучилися до організації музею, збереження експонатів, відновлення історичної пам'яті.

Музей відкрито для всіх бажаючих. Вхід – безкоштовний.

18 грудня 2020 р.

Почесний краєзнавець України, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Ана-

толій Никифорович Нагребецький відомий на рідній Шаргородщині як невтомний дослідник малої батьківщини, автор 24-х книг про історичне минуле населених пунктів району. Сьогодні в районному будинку культури відбулася презентація чергової, 25-ї, його науково-краєзнавчої праці – «Шаргородщина: духовні скарбниці та люди».

У новому виданні йдеться про духовні святині, до яких належать культові споруди, культурні заклади та ін., що діяли і діють на території Шаргородського краю, про їхню давню і теперішню історію (від виникнення і будівництва до теперішнього часу), про долю священників, про масове церковбудування у великих і малих селах та про людей, які прославляють свою малу батьківщину.

«У цій книзі я намагався хоча б частково дослідити «чорні» і «білі плями», що обросли навколо неоціненого скарбу – духовного, яким насичена здавна рідна Шаргородська земля», – зазначив автор.

На презентацію завітали мешканці та відомі особистості Шаргородщини і області, історики, краєзнавці, які високо оцінили дослідницьку працю та невтомність Анатолія Никифоровича. Зокрема, теплі слова на його адресу висловили голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Сергій Гальчак, заслужений журналіст України, відомий на Вінниччині краєзнавець Василь Паламарчук, лауреат Вінницької обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава Ігор Балюк, член Національної спілки краєзнавців України Галина Кучинська, шаргородський міський голова Володимир Барецький, очільники районної влади, священослужителі.

Особливої атмосфери та колориту заходу додали виступи творчих людей Шаргородщини. Усі учасники заходу були приємно вражені та задоволені побаченням і почутим.

Книгу видано за сприяння народного депутата України V, VI, VII скликань, кандидата юридичних наук Миколи Джиги, який є водночас керівником цього краєзнавчого проекту.

На завершення автор подякував усім, хто був причетний до видання книги, учасникам та організаторам заходу, подарував бажаним свою нову працю.

19 грудня 2020 р.

У с. Воронівцях Хмельницького району відбулася презентація книги авторів-упорядників Сергія Гальчака, Василя Паламарчука, Ігоря Балюка «З думою про Україну, своє село і рідний край. Про Миколу Дороша, його життя і творчість», приуроченої 70-річному ювілею славетного уродженця села Миколи Дороша, що відзначався цього дня.

Виступаючи перед присутніми, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, зокрема, сказав:

«Микола Никифорович Дорош – неординарна, добра, щира, винятково творча особистість. Унікальний працелюб. Відомий далеко за межами Вінниччини історик, невтомний дослідник своєї малої батьківщини, насамперед, рідної Хмельниччини, поет, громадський діяч, дійсний член Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України, депутат Хмельницької районної ради багатьох скликань, почесний громадянин Хмельницького району та Уланівської територіальної громади, чудовий навчитель, педагог від Бога.

Цей хист струмує у ньому постійно. Проте особливо сонячно він, як харизматична якість благородної душі людини з великої літери, яскрава упродовж усього трудового життя, коли був і простим учителем, і багаторічним директором Воронівської загальноосвітньої школи. Його уроки із великим задоволенням відвідували учні, жадібно ловлячи кожне слово, а поради та зауваження завжди виявлялись доречними, сприймались, як батьківські застереження, побажання, напуття, як істина в останній інстанції. Ніколи не нехтували ними й колеги по роботі. Тому цілком справедливо удостоєний високих звань: «Відмінник освіти України», «Заслужений вчитель України».

Ще із незабутніх років квітучої юності захоплюється поезією, високо цінуючи творчість Тараса Шевченка, Лесі Українки, Ліни Костенко, Героя України Василя Стуса. У вільну хвилину з натхненням пише інтимну лірику, в якій оспівує святість справжнього

кохання, материнства, неповторну вроду жінок-подолянок, велич їхньої багатой душі.

Крім інтимних настроїв, його поетичні твори сповнені, немов весняним життєдайним соком, також потужним філософським змістом, синівською любов'ю рідної Хмільниччини, Вінниччини – красивої, ваблячої, загадкової, немов Богом створеної перлини, одухотвореної, благословенної землі!.. Саме такою бачить її автор, переймаючись усім серцем до неї глибокою повагою, прославляючи її чарівну красу магічною силою художнього слова.

А ще, він безмежно любить історію. Перегортаючи її сторінки, всеціло заглиблюється в далекі часи, намагаючись збагнути сутність процесів минулих подій, що впливали на історичний розвиток Подільського краю. Через власне серце пропускає болі й тривоги неньки-України. Тому у своїх численних дослідницьких працях (а їх у його активі уже не один десяток, що возвеличують його як натхненного літописця Хмільницької землі) акумулює захоплення незламністю духу, велич подвигу героїв – борців за її свободу, самоствердження, щасливий поступ у майбуття, славить красу рідної землі, ратні та трудові звершення її мешканців – споконвічних гречкосіїв, хліборобів, самовідданих оборонців волі, дорогої серцю Вітчизни, яку не раз доводилося відроджувати із попелу та руїн, оскільки в історії Поділля, України було чимало трагічних сторінок. Читаючи їх, немов би потрапляєш на перехрестя століть, особисто відчуваєш буремний подих минулих драматичних подій.

Його праці – вагомий внесок у поділлєзнавство. Вони допомагають читачеві глибоше довідатися про історичні витоки рідного краю, його історико-культурні надбання, берегти і примножувати які – священний обов'язок кожного.

Він неординарний дослідник, патріот рідної землі, постійно живе з Україною в серці. Людина світлого розуму і неспокійного серця.

Його завжди вирізняє широкий загальнокультурний світогляд, ґрунтовна теоретична підготовка, професіоналізм. Могутній творчий лет у гармонійному поєднанні з одержимістю, винятковим працелюбством знаходить своє втілення у творах: художніх, краєзнавчих, наукових. Вони – дзеркало його душі, характеру, помислів, прагнень, мрій.

Його книги цікаві, захоплюючі, щирі, глибокозмістовні, багатоаспектні, пересипані перлинами наукових, краєзнавчих знахідок. Вони допомагають нам детальніше зазирнути в глибини нашого історичного минулого, зрозуміти його, збагатитись новими знаннями, пройнятись патріотичними почуттями, ще більше полюбити рідну землю, свій край. У цьому їхня незаперечна вартісність.

Віриться, що вони – це лише чергова сходинка на шляху до творчого Олімпу. Попереду нові здобутки. Нехай же вони й надалі будуть такими ж вагомими та яскравими!»

Потім С. Гальчак під оплески присутніх вручив Миколі Никифоровичу диплом лауреата Вінницької обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава, якої він удостоєний за вагомий особистий внесок у збереження та розвиток краєзнавства на теренах Поділля, побажав ювіляру міцного здоров'я і довгих років життя.

Свої найкращі почуття на адресу М. Н. Дороша висловили також заслужений журналіст України, голова ревізійної комісії Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Василь Паламарчук, лауреат обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава Ігор Балюк, член Національної спілки краєзнавців України педагог Анжела Веремій, уланівський селищний голова Сергій Голубенко, народний депутат України попереднього скликання Олександр Марченко, рідні та близькі, колеги по педагогічній діяльності, колишні учні Миколи Никифоровича.

21 грудня 2020 р.

У Вінницькому обласному молодіжному центрі «Квадрат» відбулася презентація книги «Планида» уродженця с. Малий Острожок Хмельницького району, поета, прозаїка, публіциста, драматурга, краєзнавця Валерія Хмельівського. У ній повідується про героїчну постать доби Української національної революції 1917 – 1921 рр. українську амазонку Олександрю Соколовську (отаманшу Марусю), повстанський загін якої, як стверджують архівні джерела, нараховував 300 шабель, 700 багнетів, 10 кулеметів та 3 гармати. Уродженка сусідньої Житомирщини, вона брала участь й в боях на теренах Вінниччини. Зокрема, восени 1919 р. відбулись бої очолюваних нею повстанців біля сіл Сміла та Петриківці (нині

Хмільницького району). За деякими даними, 14 листопада 1920 р. в містечку Вахнівка Липовецького району загін отаманши Марусі розгромив продзагін 24-ї залізної дивізії. Є й повідомлення, що в тому бою вона загинула.

Схвально відгукнулися про книгу Почесні краєзнавці України, члени правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України кандидат історичних наук Костянтин Завальнюк, архівіст Олександр Роговий, а також член Національної спілки краєзнавців України, культуролог Ігор Журавлівський, які взяли участь у презентаційному заході.

21 грудня 2020 р.

Відбулася онлайн-презентація книги «Українські народні ляльки Поділля» завідувачки навчально-наукової лабораторії з етнології Поділля Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, члена Національної спілки краєзнавців України та члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України Тетяни Пірус. У ній, а також у діалозі з учасниками презентації вона спробувала дати відповідь на ключове питання: «Які ж вони, традиційні ляльки-іграшки?», підкріпивши власні аргументи чудовими ілюстраціями...

30 грудня 2020 р.

Для мільйонів людей різдвяно-новорічні свята – це найчарівніший час, коли всі поринають в атмосферу дива й дарують собі та своїм близьким незабутню казку. Ще з грудня наші пращури починали готуватися до свят: робили дідухи, плели різдвяні павуки, готували вертепи.

Відділ краєзнавства Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва (завідувачка: член Національної спілки краєзнавців України Оксана Антонюк) організував виставку-калейдоскоп «Зоря Різдяна в сяєві любові. Різдяно-новорічні свята на Поділлі», де представлено літературу про національні особливості українських свят, звичаїв, традицій, подільські колядки та щедрівки, а також рецепти страв до святкового столу, що

знайомить із багатю та розмаїтою кухнею подолян, виплеканою споконвічними традиціями української народної кулінарії.

Віриться, вона не пройде повз увагу як широкого читацького загалу, так і дослідників історії своєї малої батьківщини.

31 грудня 2020 р.

Голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак привітав із Новим роком членів Національної спілки краєзнавців України, ентузіастів-аматорів Вінниччини, які цікавляться минулим рідного краю, шанують та з повагою ставляться до історії, культури, мови, традицій українського народу.

КНИГИ КРАЄЗНАВЦІВ ВІННИЧЧИНИ, ВИДАНІ В 2020 РОЦІ

Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження. Матеріали XXXI Вінницької Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 30-річчю з дня проголошення Декларації про Державний суверенітет України. 24 – 25 вересня 2020 р. – Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2020. – 350 с.

Гальчак Сергій, Паламарчук Василь, Балюк Ігор (автори, упорядники). З думою про Україну, своє село і рідний край. Про Миколу Дороша, його життя і творчість / Сергій Гальчак, Василь Паламарчук, Ігор Балюк. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – 172 с., іл. 24 с.

У книзі зібрано матеріали про життєвий шлях Почесного краєзнавця України, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, педагога, поета, громадського діяча, уродженця с. Воронівці Хмельницького району Миколу Никифоровича Дороша, численні відгуки на його дослідницькі праці, фотосвітлини, що фрагментарно розкривають сторінки його життя.

Гальчак Сергій. Вінницькі сторінки вітчизняної журналістики доби Української революції 1917 – 1920 рр., Розстріляного Відродження / Сергій Гальчак. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2020. – 216 с.

У книзі повідується про події національно-визвольних змагань 1917 – 1920 рр. на Вінниччині, про те, як вони знайшли своє відображення на шпальтах місцевої преси, подається загальний перелік пресових видань на теренах області в роки Української державності (1917 – 1920), вміщено біографічні розповіді про лицарів волі, слова і духу – співробітників редакцій друкованих засобів масової інформації, засновників та видавців часописів – борців за волю України, частина яких передчасно відійшла у Вічність в добу Розстріляного Відродження.

Географічний показчик справ з персоналіями по дореволюційних фондах Державного архіву Вінницької області / Упорядник І. П. Гуменюк. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – 464 с.

Даний архівний показчик розрахований на пошуковців та відвідувачів архіву, які цікавляться та досліджують власні родинні історії (генеалогічні дослідження), займаються складанням родоводів.

Показчик містить вибірки справ з персоналіями з описів різноманітних архівних фондів (хронологічно до 1917 року), які вельми можуть допомогти в генеалогічних дослідженнях та проєктах.

Книга вийшла за підтримки Центру вивчення генеалогії «Працур», який працює з 2011 року та є найбільшою генеалогічною організацією в Україні.

Директорія УНР у Вінниці у грудні 1918: документи і матеріали / Автори вступної статті та упорядники: О. М. Кравчук, С. Л. Калитко, І. І. Ратушняк. – Вінниця, 2020. – 268 с.

Збірник документів і матеріалів, присвячених подіям другої половини листопада – грудня 1918 р. – утвердженню влади Директорії Української Народної Республіки на Поділлі та її перебуванню у Вінниці.

Видання містить документи та матеріали архівів і регіональної періодики, свідчення учасників подій про діяльність вищих і місцевих органів влади УНР, міського самоврядування у Вінниці в період завершення протигетьманського повстання.

Книга стане у нагоді науковцям, студентам, краєзнавцям, усім, хто цікавиться історією України.

Дорош Микола. Джерела батьківських криниць. Кам'яні святилища, петрогліфи та символи в умовному трикутнику Воронівці – Чернятинці – Лозна / Микола Дорош. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – 132 с., іл.

В Україні відомо біля сотні давніх язичницьких святилищ, більш чи менш впорядкованих для туристів й екскурсантів. Поділля, Карпати, Полісся мають найбільшу концентрацію цих культурних об'єктів антропогенно-природного походження: святилища, капища, жертovníки, печери, скелі, а ще – петрогліфи, святи

джерела тощо. Однак більшість із цих святинь не відомі широкому загалу.

Нині потрібно впорядкувати їх для широкої туристичної доступності. Це підсилуватиме вже відому про них інформацію і додаватиме особливий потяг мандрівникам, туристам та збільшуватиме кількість паломників до святих прабатьківських місць.

У даній книзі розповідається про кам'яні святилища, петрогліфи та символи в умовному трикутнику Воронівці – Чернятинці – Лозна, що у Хмельницькому районі Вінниччини.

Дорош Микола. Кам'яна Буша / Микола Дорош. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – 40 с.

У поемі повідується про героїку оборонців легендарної фортеці на Поділлі наприкінці листопада 1654 року.

Дорош Микола. На старому татарському шляху цвіте Лозна у ніжнім пишноквітті / Микола Дорош. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – 44 с.

У книзі повідується про туристичні привабливості мальовничого села Лозна Хмельницького району, які можна побачити на власні очі, здійснюючи туристичну мандрівку на велосипеді.

Дорош Микола. В Хмельницькому рідному краї рушники, вишиванки цвітуть... / Микола Дорош. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – 124 с.

Вишивання – це наша національна гордість. Ще з сивої давнини відомо, що вишита сорочка, рушник є символами здоров'я та краси, оберегами щасливої долі та родової пам'яті. Вишивання – це не лише робота голкою і ниткою, це мова людських почуттів і думок, вияв найпотаємніших мрій. Орнамент рушника – це народна людська пам'ять про сили землі води і сонця...

Український вишитий рушник, вишита сорочка – українські обереги, які пройшли крізь віки й нині символізують чистоту почуттів, глибоку любов до рідної землі.

На основі багаторічних спостережень та досліджень автор робить спробу узагальнити та систематизувати основні симво-

ли, використовувані давніми майстринями на терені Хмільницької землі, чарівної Вінниччини.

Книга корисна для всіх, хто цікавиться цим видом декоративно-ужиткового мистецтва.

З берегів тихоплинної Мурафи. Спогади про Василя Сташного (1951 – 2010) / упорядник: Володимир Горлей; редакційна рада: Сергій Гальчак, Василь Паламарчук, Лідія Юхнович, Тетяна Андрущак, Ольга Горлей, Леся Шульган, Ганна Мартиняк. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – 312 с. [Літературне краєзнавство].

У книзі йдеться про творчі здобутки подільського літератора, журналіста, публіциста, краєзнавця Василя Страшного, збереження пам'яті про нього.

Зелінський Р. М. Вулиці Літина / Руслан Зелінський. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля». – 2020. – 160 с., іл.

У книзі досліджено історичну послідовність становлення вулиць Літина з посиланням на відповідні архівні джерела. У виданні наведено енциклопедичні відомості про комуністичних діячів, іменами яких названо вулиці в минулому, зазначено їх вплив на знищення української державності. Характеристика вулиць містить стислу інформацію про видатні історичні постаті українського державотворення та культури, імена яких носять літинські вулиці сьогодні. Опис вулиць доповнений переліком підприємств, установ та організацій, які розташовані на них, пам'ятників і пам'ятних знаків, а також старовинних будівель.

Книга стане в нагоді працівникам освіти, культури, державних установ, краєзнавцям, студентам, учням та всім, хто цікавиться історією Літина.

З любов'ю до малої батьківщини: діяльність Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України (2019 р.) (Записки з щоденника): Книга 4 / Автор-упорядник С. Д. Гальчак. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2020. – 188 с.; іл. – 8 с.

У книзі йдеться про діяльність Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, краєзнавців області в 2019 р.

Для широкого кола читачів.

Із глибини століть: документальні джерела з історії населених пунктів, адміністративно-територіального устрою Літинщини / Автор-упорядник С. Д. Гальчак. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – 376 с.

У науково-документальному дослідженні розкрито численні сторінки історії Літинщини – споконвічної частини мальовничого Поділля, її населених пунктів, адміністративно-територіального устрою.

Для широкого кола читачів: науковців, краєзнавців, студентів, учнів старших класів.

Кацап Изя, Погончик Григорий. Кровточащая рана. Холокост в Транснистрии 1941 – 1944 гг. / Изя Кацап, Григорий Погончик. – Издание 2-е. – Вінниця: ТОО «Меркьюрі-Подольє», 2020. – 564 с.

Кушнір А. Г. Кривохижинці: люди, роди та їх нащадки / А. Г. Кушнір. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – 320 с.; іл.

В книзі розкривається історія села Кривохижинці Мурованокуриловецького району, долі та здобутки відомих його уродженців.

Кушнір А. Г. Кривохижинці: люди, роди та їх нащадки / А. Г. Кушнір / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 47 / Ред. колегія: Олександр Крученюк (голова), Світлана Василюк (заст. голови), Вадим Вітковський, Сергій Гальчак (науковий редактор), Назарій Давидовський та ін. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2020. – 200 с.

Ця книга розповідає про долю невеличкого села Кривохижинці Мурованокуриловецького району, яке упродовж століть зуміло зберегти свою неповторність, народжувало і виховувало покоління сільських дітей, котрі ставали не лише умілими хліборобами, але й здобували неабиякі висоти в усіх сферах людської діяльності. Автору вдалося зобразити багатоплановість кривохижинецької

етнокультури, цікаво розповісти про звичаї й обряди земляків, багатство навколишнього середовища. З любов'ю і теплою описано долі багатьох кривохижинчан як новітнього часу, так і минулих століть.

Видання розраховане на різні категорії читачів.

Маніленко Петро. Брості Василя Думанського / Петро Маніленко. – Вінниця: ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2020. – 112 с. [Літературне краєзнавство].

У словнику заслуженого журналіста України, краєзнавця, почесного громадянина села Серединки Бершадського району зібрано філософські вислови, афористичні роздуми, брості талановитого українського прозаїка, поета, журналіста, мужньої людини Василя Михайловича Думанського – уродженця с. Серединки.

Маніленко Петро. Добридень, Березівко! Історико-краєзнавчий нарис / Петро Маніленко / Вид. 3-є, доп. і переробл. / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 51 / Ред. колегія: Олександр Крученюк (голова), Світлана Василюк (заст. голови), Вадим Вітковський, Сергій Гальчак (науковий редактор), Назарій Давидовський та ін. – Вінниця: ПрАТ «Вінницька обласна друкарня», 2020. – 336 с.

В книзі повідується про історію села Березівка Бершадського району, долі та здобутки відомих його уродженців.

Нагребецький А. Н. Шаргородщина: духовні скарбниці та люди. З історії духовних закладів району та про людей достойних / Анатолій Нагребецький. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – 320 с.

Найсвятіше, з чим живе людина, – це віра в Бога. Адже мешканці Шаргородського краю здавна зверталися до нього про допомогу. Для цього вони будували церкви, костели, молитовні будинки. Саме такі духовні скарбниці – культові споруди, стали місцем, де люди, крім звернень до Всевишнього і молитов за Нього, одержували від Божих посланців добрі настанови, повчання, навчалися доброти, любові і взаємоповаги, зростали духовно.

У книзі йдеться про історію храмових споруд і окремих закладів культури в кожному селі Шаргородщини, про їх осквернення

в роки радянщини, про відновлення і настання пори церковбудування у роки незалежності України, про будівництво єдиної в Україні Хресної Дороги в Шаргороді та про людей, гідних поваги.

Пам'ятки історії та культури Вінницької області / ред. кол.: Ю. А. Зінько (гол. ред), С. М. Василюк (заст. гол. ред.), К. І. Висоцька, С. О. Гусєв, (А. О. Калінчук (заст. гол. ред.), О. А. Коляструк, П. М. Кравченко, Ю. В. Легун, А. М. Подолинний, М. В. Потупчик, Д. В. Романченко, Л. П. Ящук. – Ч. 1: Барський – Немирівський райони / автор. колектив: Т. Р. Беднарчик, В. В. Войтович, С. Д. Гальчак, В. О. Гребеньова, С. О. Гусєв, Л. М. Денисова, Т. Р. Кароєва, Н. Б. Козерацька, О. А. Коляструк, В. А. Косаківський, О. М. Кравчук, О. І. Криворучко, С. А. Лапшин, О. А. Мельничук, М. Р. Мудраченко, О. І. Роговий, І. М. Романюк, В. С. Рудь, С. В. Скоцик, А. І. Сторожук, В. А. Тучинський; упоряд.: Ю. А. Зінько, А. М. Подолинний. – Вінниця: ПрАТ «Віноблдрукарня», 2020. – 400 с.; іл. – 36 с.

У першій частині видання поданий матеріал про основні пам'ятки археології, історії, культури та містобудування, монументального мистецтва Барського, Бершадського, Вінницького, Гайсинського, Жмеринського, Іллінецького, Калинівського, Козятинського, Крижопільського, Липовецького, Літинського, Могилів-Подільського, Мурованокуріловецького, Немирівського районів та міст Жмеринки, Козятина і Могилів-Подільського Вінницької області. Інформація організована по районах за абетковим принципом. Праця є складовою роботи над «Зводом пам'яток історії та культури України» у Вінницькій області.

Для науковців, освітян, краєзнавців, працівників у галузі туризму та культури, всім, хто цікавиться історією Подільського краю.

Подільський оберіг – унікальне явище у становленні відродження каменотесного ремесла Дністровського регіону / Матеріали науково-краєзнавчої конференції, 26 вересня 2020 р., с. Буша Ямпільського району / Ред. колегія: Гальчак С. Д. (голова), Зінько Ю. А. (співголова), Косаківський В. А. (секретар), Захарчук І. В., Іванчишен В. Р., Лисий А. К., Степанчук Ю. С. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2020. – 100 с.

Рекрут Валерій. Нариси життя Гайсинщини. Українська революція (1917 – 1921 рр.): Події. Особи. Роздуми. Книга II: Боротьба за державність України в роки Гетьманату та становлення Директорії УНР / Валерій Рекрут. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля». – 844 с., іл.

У нарисах з історії Гайсинщини під час боротьби за державність України в роки Гетьманату та становлення Директорії УНР висвітлено перебіг революційних подій та повсякденне життя населення краю. Простежено суспільно-політичні й соціально-економічні зміни, показано особливості громадського життя різних національних та соціальних верств населення, відображено настрої й очікування мешканців краю. Окрему увагу приділено розвитку національно-культурної, освітньої та торгівельної сфери Гайсинщини, участі у цих процесах кооперативів і земських організацій.

Серветник Василь. Мала батьківщина – Галайківці: історико-краєзнавчий та етнографічний нарис / Василь Серветник. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – 460 с.

Книга охоплює інформацію про подільське село, якому у 2020-у минає 551 рік з часу першої письмової згадки. На підставі відомих і маловідомих фактів, архівних документів, свідчень старожиливі, інших історичних джерел висвітлюється складна і маловивчена історія села Галайківці Мурованокуриловецького району від найдавніших часів до наших днів, долі його мешканців.

Серветник Василь, Тучинський Віталій. Люди твої, Мурованокуриловеччину / Василь Серветник, Віталій Тучинський. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – 188 с.

У книзі автори знайомлять читача з людьми, які своєю працею і натхненням прославляють рідний край – Мурованокуриловеччину, невід'ємну частину нашої Батьківщини.

Збірник розрахований на всіх, хто цікавиться історією та краєзнавством, пропагує літературу про рідний край.

Сергійчук Михайло. Моє слово про наш край (гіпотези, легенди, спогади) / Михайло Сергійчук. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – 76 с.

Симонишин В. О. Моя Клекотина і Пасинки – мої / В. О. Симонишин / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 41 / Ред. колегія: Олександр Крученко (голова), Світлана Василюк (заст. голови), Вадим Вітковський, Сергій Гальчак (науковий редактор), Назарій Давидовський та ін. – Харків: ТОВ «Глобус», 2020. – 320 с.

Степанчук Ю. С. Викладачі факультету історії, права і публічного управління в історико-краєзнавчих заходах (2016 – 2019). До 100-річчя факультету історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (1919 – 2019) / Юрій Степанчук. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – 120 с., іл.

Факультет історії, права і публічного управління – це провідний навчально-науковий підрозділ Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, у якому працює 38 висококваліфікованих викладачів. За тривалий час свого існування факультет неодноразово змінював назву, однак завжди залишався флагманом історичної освіти та одним із центрів краєзнавчого руху Вінницької області. Пріоритетом діяльності колективу факультету, водночас із якісним забезпеченням навчального процесу, є проведення ґрунтовних історичних досліджень, популяризація краєзнавчих знань, інтеграція наукових здобутків у вітчизняне наукове поле.

У науково-популярному виданні представлено окремі приклади історико-краєзнавчої роботи викладачів факультету з 2016 до 2020 року. Вони засвідчують масштаби наукової й суспільної діяльності колективу, увиразнюють важливість цих заходів для піднесення краєзнавчої освіти та престижу Подільського регіону.

Викладачам, студентам і всім, хто цікавиться історичним краєзнавством та історією рідного краю.

Татарчук О. В., Бойченко Н. Г., Тарнавська Ж. І. Закриниччя. Човновиця / О. В. Татарчук, Н. Г. Бойченко, Ж. І. Тарнавська / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 53 / Ред. колегія: Олександр Крученко (голова), Світлана Василюк (заст. голови), Вадим Вітковський, Сергій Гальчак (науковий ре-

дактор), Назарій Давидовський та ін. – Вінниця: ПрАТ «Вінницька обласна друкарня», 2020. – 208 с.

Черновецький В. Теплик – моє містечко / Велвл Черновецький / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 48 / Ред. колегія: Олександр Крученюк (голова), Світлана Василюк (заст. голови), Вадим Вітковський, Сергій Гальчак (науковий редактор), Назарій Давидовський та ін. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2020. – 180 с.

Книга спогадів Велвля Черновецького (1898 – 1971) про єврейську громаду містечка Теплик, що на Вінниччині. Автор описує повсякденний побут та життя його мешканців кінця XIX – початку XX століть, використовуючи розповіді старших за віком земляків, згадує своє дитинство та юність, пояснює, чому змушений був тікати з України в 1922 році.

Перший том книги Велвля Черновецького «Теплик – моє містечко», виданий у Буенос-Айресі (Аргентина) в 1946 р., мовою ідиш, як «пам'ятник своєму єврейському Теплику, понівеченому погромами громадянської війни та знищенням Голокостом», вперше виходить українською на батьківщині автора.

Видання розраховане на широке коло читачів, зокрема, і тих, хто цікавиться краєзнавством та регіональними особливостями єврейського побуту на українських землях.

Юхимчук Володимир. Розкошівський скарб / Володимир Юхимчук / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 52 / Ред. колегія: Олександр Крученюк (голова), Світлана Василюк (заст. голови), Вадим Вітковський, Сергій Гальчак (науковий редактор), Назарій Давидовський та ін. – Вінниця: ПрАТ «Вінницька обласна друкарня», 2020. – 416 с.

Крім того, у 2020 р. вийшли книги, датовані 2019-м роком:

Горобець Олександр. Під рясними вишнями / Олександр Горобець / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 43 / Ред. колегія: Олександр Крученюк (голова), Світлана Василюк (заст. голови), Вадим Вітковський, Сергій Гальчак (науковий редактор), Назарій Давидовський та ін. – Житомир: ТОВ «505», 2019. – 264 с.

У книзі відомий письменник і журналіст Олександр Горобець розповідає про долю рідного села Джурин, що в Шаргородському районі, та його людей, котрі в різних поколіннях зберігали любов до праці, рідного краю, плекали і шанували родові традиції подолян.

Костюк Ольга. Гонтівка. За брамою століть / Ольга Костюк / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 39 / Ред. колегія: Олександр Крученюк (голова), Світлана Василюк (заст. голови), Вадим Вітковський, Сергій Гальчак (науковий редактор), Назарій Давидовський та ін. – Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. – 428 с.

Книга розповідає про славу історію села Гонтівки Чернівецького району, його мужніх і працьовитих людей, хліборобів, медиків, вчених, вчителів, про історію школи та про її учнів-випускників.

Книга написана автором на базі дослідження архівних матеріалів, спогадів односельчан, публікацій в періодиці.

Малюта Іван. Роївня. Оповідки з Цибулівки і не тільки / Іван Малюта / 2-е вид., доп. / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 44 / Ред. колегія: Олександр Крученюк (голова), Світлана Василюк (заст. голови), Вадим Вітковський, Сергій Гальчак (науковий редактор), Назарій Давидовський та ін. – Житомир: ТОВ «505», 2019. – 436 с.

Книга Івана Малюти «Роївня» – з полону пам'яті про рідний край. Як розлогий літопис, спонений нотатками протягом кількох десятиліть, про діяння земляків та їхніх предків. На сторінках

зароїлися свідчення про голодомори та репресії, спогади ветеранів війни та праці, перекази, невігадані оповідки, повчальні бувальщини, публіцистичні екскурси та витяги з архівних джерел, переважно на тлі історичних подій на Вінниччині.

Досліджено походження архаїчних слів, топонімів, деяких прізвищ і прізвиськ.

До книги увійшли історико-краєзнавчий нарис про рідне село автора (Цибулівки Тростянецького району), а також записи традиційного весільного дійства, народних пісень і магічних замовлянь.

Знадобиття учням і студентам, краєзнавцям, фольклористам, усім, хто прагне пізнавати і відтворювати призабуті звичаї і традиції українського народу.

Пентюк Б. М. Павлівка. Витоки духовності / Борис Пентюк / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 41 / Ред. колегія: Олександр Крученюк (голова), Світлана Василюк (заст. голови), Вадим Вітковський, Сергій Гальчак (науковий редактор), Назарій Давидовський та ін. – Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. – 250 с.

В роботі розглянуто церковну історію подільського села, що в Калинівському районі, розбудову у ньому храмів у різні часи, служіння священослужителів, висвітлено окремі долі духовного становлення павлівчан. Подано сімейні та архівні документи, роздуми православних вірян.

Розрахована на читачів, які цікавляться історією, краєзнавством Поділля, бажають укріпитися в духовному житті.

Семенко Л. І., Логінов О. В. Вінницький театр у свічаді історії (1910 – 1944) / Лариса Семенко, Олександр Логінов. – Київ: Центр ДЗК, 2019. – 536 с.

Монографія розповідає про перший етап історії Вінницького міського театру з часу його будівництва (1910) до руйнування (1944). Публікацію підготовлено на основі архівних документів, більшу частину з яких вперше введено до наукового обігу, мемуарної літератури, кореспонденцій вінницьких та столичних часописів першої половини ХХ ст. Особливу увагу надано періодам активізації українського національного життя у роки Визвольних

змагань (1917 – 1921 рр.) та культурного відродження 1920-х рр. Зокрема, висвітлено добу створення, становлення та перших років існування театру ім. І. Франка – одного з лідерів вітчизняної сцени сьогодення.

Книга стане у нагоді науковцям, краєзнавцям, викладачам, студентам, усім, кому цікава історія Вінницького театру та рідного краю.

Ткачук Павло. Уладівка, доле моя! / Павло Ткачук / 2-е вид. / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 45 / Ред. колегія: Олександр Крученюк (голова), Світлана Василюк (заст. голови), Вадим Вітковський, Сергій Гальчак (науковий редактор), Назарій Давидовський та ін. – Житомир: ТОВ «505», 2019. – 400 с.

Ця книга – художньо-публіцистична розповідь про багатівкову історію одного із поселень Поділля – село Уладівку Літинського району. Про його родоводи і народні традиції, про талановитих у різних сферах життя його мешканців, про нелегкі випробування, крізь які з честю і правдою пройшла сільська громада, вирощуючи хліб, виховуючи дітей, вірячи у краще майбутнє України.

Автор використав значний об'єм документальних, архівних матеріалів, спогади людей, пошуки місцевих краєзнавців та власні багаторічні пошуки і спостереження.

Науково-красназавче видання

Гальчак Сергій Дмитрович,
автор-упорядник

**З любов'ю до малої батьківщини:
діяльність Вінницької обласної організації Національної
спілки краєзнавців України (2020 р.)
(Записки з щоденника)
Книга 5.**

Комп'ютерний набір
О. С. Гальчака

Видавець: ПП Балюк І. Б.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2524 від 13.06.2006
Здано у виробництво 16.01.2021
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Ум. друк. арк. 10,5.
Друк офсетний. Наклад 100 прим. Зам. 6.
Друк ТОВ «Меркьюрі-Поділля»
Тел. / факс: (0432) 52-08-02